

103. Keskiviikkona 26 päivänä lokakuuta 1994

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

vastataan ed. Apukan ym. välikysymykseen n:o 6 Veitsiluoto Oy:n omistusrjestyksestä luopumisesta 3439

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pelttari.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho E., Aho R., Ala-Harja, Backman, Bell von, Björkenheim, Dromberg, Hacklin, Hassi, Heikkinen, Ihmäki, Jansson, Jurva, Järvilahti, Jäätteenmäki, Kalli, Kallis, Karhunen, Kasurinen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Lahtinen, Laitinen, Laukkanen V., Lehtinen, Leppänen J., Leppänen P., Lindqvist, Lindroos, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Moilanen, Morri, Mäkelä, Mäkipää, Mölsä, Nordman, Paloheimo, Pietikäinen S., Puhakka, Puisto, Pura, Pykäläinen, Ranta, Rauramo, Rehn E., Rehn O., Renlund, Rimmi, Rossi, Rynnänen, Rätty, Rönnholm, Röntynen, Saapunki, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Taina, Tiuri, Toivonen, Vanhanen, Varpasuo, Viljamaa, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Vuoristo, Vähäkangas, Westerlund ja Zyskowiec.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Zyskowiec, Ranta, Korva, Lehtinen, Rynnänen, Vanhanen, Viljanen, Mäkelä, Kalli, Westerlund, Bell von, Koistinen, Kallis, Virrankoski, Varpasuo, Järvilahti, Komi ja Leppänen P.

Pääsihteerin tehtävien hoito

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että koska pääsihteeri ja apulaispääsihteeri ovat estyneitä hoitamasta eduskunnan pääsihteerin tehtävää tänään ja huomenna, olen työjärjestyksen 9 §:n 3 momentin nojalla kutsunut vanhemman eduskuntasihteerin hoitamaan pääsihteerin tehtäviä tämän ja huomisen päivän ajan.

Ilmoituksia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Jäätteenmäki, Komi, Kuittinen, Laitinen, P. Leppänen, Lindroos, Morri, Mäkipää, Taina ja Viljamaa sekä yksityisasioiden takia edustajat Backman, von Bell, Hacklin, Hassi, Jansson, Kalli, Kallis, Kasurinen, V. Laukkanen, J. Leppänen, Luttinen, Röntynen, Westerlund ja Vuorensola sekä kuluvan kuun 28 päivään virkatehtävien takia ed. E. Aho.

Ed. Apukan ym. välikysymys Veitsiluoto Oy:n omistusrjestyksestä luopumisesta

Toinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen kauppa- ja teollisuusministeri Kääriäinen vastaa ed. Apukan ym. allekirjoittamaan välikysymykseen n:o 6 Veitsiluoto Oy:n omistusrjestyksestä luopumisesta.

Sitten kun välikysymykseen on annettu vastaus ja sen johdosta aiheutunut keskustelu on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen

37 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa asian valiokuntaan lähettämistä tai perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä.

Myös työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa tarkoitettu ehdotus päätöksen teon siirtämisestä on tehtävä, ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Välikysemykseen vastaten lausuu

Kauppa- ja teollisuusministeri K ä ä r i ä i n e n : Herra puhemies! Veitsiluoto Osakeyhtiön omistusjärjestely on osa nykyaikaista suomalaista teollisuuspolitiikkaa, jossa yhtenä toimintalinjana on ollut, on ja pitää olla valtionyhtiöiden omistuspohjan laajentaminen. Valtionyhtiöpolitiikan uudistaminen käynnistyi jo Ahon hallituksen alkutaipaleella vuoden 91 lopulla. Tällöin hallitus linjasi, että missään valtion teollisuus- tai energiayhtiössä ei ole ihan välttämättä tarpeen pitää valtion suoraa omistusta ihan nykyisen suuruisena. Viime kesäkuussa hyväksytyssä valtioneuvoston valtionyhtiöpoliittisessa periaatepäätöksessä todetaan, että ”useimmissa sellaisissa valtionyhtiöissä, jotka toimivat kilpaillussa toimintaympäristössä, valtiolle riittää merkittävä vähemmistöosakkuus”. Valtion energiayhtiöissä ja puolustusvälinetuotantoon keskittyvissä yhtiöissä, kuten myös eräissä palvelualan yhtiöissä, valtion määräysvallan säilyttäminen on kuitenkin perusteltua.

Näiden linjausten pohjalta valtion tosiasiallinen määräysvalta tulee säilymään valtaosassa nykyisiä valtionyhtiöitä. Tässä on otettava huomioon se, että merkittävä vähemmistöosakkuus muiden osakkeiden omistuksen hajaantuessa käytännössä takaa ratkaisevan vaikutusvallan.

Valtionyhtiöiden omistuspohjan laajentamista on kiirehtinyt erityisesti yhtiöiden riskipääoman tarve. Näiden vaikeiden vuosien jälkeen monien valtionyhtiöiden vakavaraisuus on ollut heikko ja velkaantumistaso korkea. On kipeästi tarvittu oman pääoman vahvistamista. Muuten edessä olisi ollut auttamatta hiipuva kehitys. Omistajan, siis valtion, niukoista budjeteista pääomaruiskeita ei ole ollut liiemmästi saatavissa näinä aikoina, eivätkä tulevatkaan vuodet juuri paremmilta tässä mielessä näytä.

Valtionyhtiöiden välttämätön kehittämistarve, pääomien vahvistaminen, on siis koettu hoidtaa omistuspohjaa laajentamalla. Siinä onkin

onnistuttu hyvin. Viime vuoden marraskuusta lähtien, siis viimeisten yhdentoista kuukauden aikana, valtionyhtiöt ovat saaneet tuoretta riskipääomaa osakeantien kautta yhteensä 4,6 miljardia markkaa. Pitää kysyä vanhan, sinänsä erittäin kunniakkaan valtionyhtiöpolitiikan vartioloita: Olisiko nykyisissä tai uuden hallituksen budjettiraameissa löytynyt rahkeita näin mittavaan valtionyhtiöiden kehittämiseen? Minä vain kysyn.

Riskirahoituksen saanti on varmistanut monien mittavien investointihankkeiden käynnistymisen kotimaassa täällä Suomessa. Esimerkkinä voi mainita Outokummun Harjavallan tehtaan laajennus- ja uudistusinvestoinnit ja saman yhtiön laajennukset Torniossa. Samaa linjaa on Rautaruukin Raahan tehtaan modernisointi-investointi. Ja jatkoa seuraa, sen tulemme havaitsemaan.

Valtionyhtiöiden omistuspohjan laajentaminen on antanut uutta voimaa Suomen uusteollistamiselle myös toista kautta: tähän mennessä toteutetuilla ratkaisuilla valtio on saanut tai tulee saamaan yhteensä 1,6 miljardia markkaa. Tämä raha on määrää käyttäen nimenomaan teollisuuspoliittisiin tarkoituksiin, Suomen teollisen pohjan vahvistamiseen. Valtionyhtiöiden osakkeiden myynnistä saatavat varat käytetään esimerkiksi tutkimus- ja kehitystoiminnan edistämiseen, koulutuksen laajentamiseen ja monipuolistamiseen sekä pk-yritysten riskirahoituksen kehittämiseen. Viimeksi mainitun tavoitteen osalta eduskunta käsittelee parhaillaan kolmannen lisätalousarvion yhteydessä hallituksen esitystä valtion pääomasijoitusyhtiön perustamisesta.

Nykyaikainen valtionyhtiöpolitiikka on siis vastuullista Suomen teollisuuden kehittämistä. Sillä huolehditaan valtion teollisuusyhtiöiden pääomatarpeista, ja osakkeiden myynnistä valtiolle tulevilla varoilla kasvatetaan uutta teollista toimintaa ja luodaan pk-yrityksille kehittymisen ja laajentumisen edellytyksiä.

Herra puhemies! Tässä keskustelussa päällimmäisenä oleva Veitsiluoto-ratkaisu on huolellisen ja pitkäaikaisen selvitystyön tulos. Kysymys Veitsiluoto Osakeyhtiön tulevaisuuden turvaamisesta — ja samalla puun jalostamisesta pohjoisessa Suomessa ylipäätään — on ollut esillä koko nykyisen hallituksen toiminta-ajan. Jo molemmat edeltäjäni tällä vaalikaudella, Juhantalo ja Tuomisto, joutuivat käymään kovaa painia tämän ongelman kanssa, eikä se ollut kovin helpoa painia. Kauppa- ja teollisuusministeriön lähtökohtana on ollut alusta saakka löytää Veitsi-

luodon omistuspohjan välttämättömässä laajentamisessa sellainen vaihtoehto, joka parhaiten turvaa Veitsiluodon kehittymisen itsenäisenä pohjoissuomalaisena metsäteollisuusyhtiönä. Perusvaihtoehtoja oli kaksi: Ns. strateginen allianssi, yritysliittoutuma jonkun toisen suomalaisen metsäteollisuusyhtiön kanssa, tai pääomien hakeminen yleisöannilla ja listautuminen pörssiin.

Perusteellisen puntaroinnin pohjalta kauppa- ja teollisuusministeriö päätyi siihen, että näistä vaihtoehtoista selvästi parempi on yritysliittoutuma, joka tarkoittaa toisen suomalaisen metsäteollisuusyhtiön merkittävää vähemmistöosakkuutta Veitsiluodossa. Perusteet tähän ratkaisuun päätymiselle olivat seuraavat:

Ensinnäkin yritysliittoutuma luo edellytykset koko suomalaisen metsäteollisuuden kilpailu- aseman vahvistumiselle, kun näin tarjoutuvat yhteistyöhyödyt käytetään tehokkaasti hyväksi.

Toisekseen Veitsiluodon edellytykset toteuttaa suuren paperikoneen luokkaa olevia investointeja ovat liittoutumavaihtoehdossa selvästi pörssivaihtoehtoa paremmat, koska rahoitus ja riskinkanto ovat laajemmalla pohjalla.

Kolmanneksi liittoutumavaihtoehdossa Veitsiluodon pääomarakenne vahvistuu samalla tavalla kuin pörssivaihtoehdossa.

Viimein liittoutumisvaihtoehto tuottaa tuloja myös valtiolle, tällä kertaa siis 1 000 miljoonaa markkaa, kun taas pörssivaihtoehdossa tämä puoli jäisi lähinnä teoreettiseksi.

Se, että Veitsiluodon kannalta parhaan yritysliittoutuman toiseksi osapuoleksi siilautui Enso, johtuu yksinomaan metsäyhtiöiltä saaduista tarjouksista. Enson maksama hinta 35 prosentin omistusosuudesta Veitsiluodossa on 1,5 miljardia markkaa. Se on 450 miljoonaa markkaa korkeampi kuin toiseksi tullut Metsä-Serlan tarjous. Enson tarjoukseen ei sisällynyt mitään vaatimusta enemmistöomistuksesta. Enso vaati, kuten ihan luonnollista on, etuosto-oikeutta vain siinä tapauksessa, että valtiolla olisi joskus aikomus myydä osakkeitaan teolliselle ostajalle.

Talouspoliittisen ministerivaliokunnan 19.10. 1994 tekemän periaateratkaisun mukaan Enso maksaa valtiolle rahana 1 miljardia markkaa ensi keväänä kahdessa erässä; loppuosa 500 miljoonaa markkaa sijoitetaan Veitsiluotoon osakepääomana jo tämän vuoden loppuun mennessä. Periaateratkaisussa Enso on lisäksi sitoutunut seuraavaan:

Ensinnäkin Kemijärven sellutehtaan noin 300 miljoonan markan uusintainvestointi käynniste-

tään välittömästi. Kemijärvellä tapahtuvan puunjalostuksen jatkokehittämistä selvittämään asetetaan työryhmä, joka saa kahden vuoden määräajan. Lähdetään siitä, että selvityksessä otetaan huomioon kaikki vaihtoehdot — sellunteko, mekaaninen puunjalostus ja myös niiden yhdistelmät.

Toisekseen Enso sitoutuu siihen, että selvitetään edellytykset rakentaa Ouluun toinen paperikone nykyisen Euroopan mitassa jättiläiskoneen rinnalle ja toteutetaan se hanke, jos se on taloudellisesti kannattavaa. Olen varma siitä, että se on kannattava. Laskelmat Oulun paperituotannon laajentamisesta käynnistetään välittömästi niin, että tulokset ovat käytettävissä hyvissä ajoin ensi vuoden alkupuolella.

Syntyneen periaateratkaisun pohjalta Veitsiluoto Osakeyhtiön hallitus hyväksyi jo eilen Kemijärven sellutehtaan kehittämissuunnitelman tuleville kolmelle vuodelle. Päätöksentekoa nopeutti, kuten hallitus ilmoitti, periaateratkaisun yhteydessä sovittu Veitsiluodon 500 miljoonan markan osakepääoman korotus. Investoinnit käynnistetään heti edellyttäen, että yhtiön hallintoneuvosto hyväksyy ne huomenna torstaina.

Herra puhemies! Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta käsittelee eilen Veitsiluoto- ratkaisuun liittyviä — käytän sanaa — lisätoimenpiteitä. Ministerivaliokunta hyväksyi periaatekannan, jonka mukaan valtion Veitsiluoto- osakkeiden myynnistä kertyvistä tuloista, siis yksi miljardi markkaa, käytetään ensinnäkin 200 miljoonaa markkaa Veitsiluodon osakepääoman korottamiseen siinä vaiheessa, kun mahdollisesti tehdään päätös Ouluun rakennettavasta paperikoneesta. Sehän on budjettiratkaisu. Toiseksi loppuosa valtiolle tulevista myyntituloista käytetään pääosin Pohjois-Suomen kannattavien ja liiketaloudellisesti perusteltujen investointien rahoittamiseen. Syntynyt ratkaisu vaatii tietysti vielä koko valtioneuvoston hyväksynnän, joka tapahtuu osakkuussopimuksen käsittelyn yhteydessä.

Katson, että tämä ratkaisu on Pohjois-Suomen metsäteollisuuden ja Veitsiluoto Osakeyhtiön kehittämisen kannalta paras mahdollinen näissä oloissa. Sen myötä Veitsiluoto saa pitävän pohjan useiden miljardien kokonaissummaan yltävien investointien toteuttamiseen Pohjois-Suomessa. Yritysliittoutuma Veitsiluoto-Enso turvaa pysyvällä tavalla valtiojohtoisen metsäteollisuuden kilpailukyvyyn koko laajassa Pohjois- ja Itä-Suomessa. Se merkitsee turvattua työpaikkaa ja leipää tuhansille ja taas tuhansille puunja-

lostamisen pitkässä arvoketjussa mukana oleville ihmisille Pohjois-Suomessa.

Herra puhemies! Tiiviinä vastauksena välikysymykseen: Veitsiluoto-Enso-ratkaisua viedään eteenpäin, koska se on turvallisin Pohjois-Suomelle ja edullisin Suomen valtiolle.

Pyydän, että puheenvuoroni ruotsinnos otetaan pöytäkirjaan.

Kauppa- ja teollisuusministeri Kääriäisen vastaus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Veitsiluoto Oy:s ägoarrangemang är en del av nutidens industripolitik, där en verksamhetslinje är att bredda statsbolagens ägarbas. Reformeringen av statsbolagspolitiken inleddes redan under början av mandatperioden för Ahos regering, således vid slutet av år 1991. Då drog regeringen upp en linje enligt vilken det inte är nödvändigt att hålla kvar statens direkta ägande i den storleksordning det har idag i något statligt industriell energibolag. I det statsbolagspolitiska principbeslut som statsrådet godkände i juni konstateras att en betydande minoritetsandel räcker för staten i de flesta sådana statsbolag som är verk samma i en miljö där det råder konkurrens. I de statliga energibolagen och i bolag som koncentrerar sig på produktion av försvarsmateriel lik som också i vissa bolag inom servicesektorn är det dock motiverat att hålla kvar statens bestämmanderätt.

Enligt dessa linjedragningar kommer statens faktiska bestämmanderätt att behållas i största delen av de nuvarande statsbolagen. Här bör det beaktas att en betydande minoritetsandel garanterar avgörande inflytande när innehavet av övriga aktier är splittrat.

Breddandet av statsbolagens ägarbas har påskyndats särskilt av bolagens behov av riskkapital. Efter de svåra åren har många statsbolag haft en svag soliditet och hög skuldsatthet. De har varit i trängande behov av en förstärkning av det egna kapitalet, i annat fall skulle de ha stått inför en falnande utveckling. Från ägarhåll, d.v.s. ur statens knappa budget, har de inte kunnat få några nämnvärda kapitalinjektioner under dessa tider och de kommande åren verkar inte heller bättre.

Statsbolagens nödvändiga utvecklingsbehov, förstärkandet av kapitalet, har man alltså försökt sköta genom att bredda ägarbasen. I detta har man också lyckats väl: sedan november i fjol, d.v.s. under de senaste elva månaderna, har statsbolagen fått färskt riskkapital uppgående till to-

talt 4,6 miljarder mark via aktieemissioner. Man borde fråga väktarna av den gamla, i och för sig hedervärda, statsbolagspolitiken: skulle det inom de nuvarande eller den nya regeringens budgetramar ha funnits medel för att så här omfattande utveckla statsbolagen? Jag bara frågar.

Tillgången på riskfinansiering har säkerställt inledandet av många investeringsprojekt i stor skala inom landet. Som exempel kan nämnas Outokumpus utbyggnads- och nybyggnadsinvesteringar i fabriken i Harjavalta och samma bolags utbyggnad i Torneå. På samma linje går Rautaruukis modernisering av fabriken i Brahestad, och fortsättning följer, det kommer vi att märka.

Breddandet av statsbolagens ägarbas har gett den finska nyindustrialiseringen nya krafter också på annat sätt: med de lösningar som hittills har genomförts har staten fått eller kommer den att få totalt 1,6 miljarder mark. Avsikten är att denna summa skall användas uttryckligen för industripolitiska syften, för att förstärka Finlands industriella bas. De medel som erhålls från försäljningen av statsbolagens aktier används t.ex. för att främja forskningen och utvecklingen, bredda utbildningen och göra den mångsidigare samt för att utveckla riskfinansieringen för små och medelstora företag. I fråga om det sist nämnda området behandlar riksdagen som bäst i samband med den tredje tilläggsbudgeten en regeringsproposition om grundande av ett statligt kapitalinvesteringsbolag.

Dagens statsbolagspolitik innebär följaktligen att på ett ansvarsfullt sätt utveckla den finska industrin: kapitalbehovet i statens industribolag tillgodoses och med de medel som staten får av aktieförsäljningen etableras ny industriell företagsverksamhet och skapas förutsättningar för små och medelstora företag att utvecklas och växa.

Veitsiluoto-lösningen som är hetast i denna debatt är resultatet av ett omsorgsfullt utredningsarbete på lång sikt. Frågan om att trygga Veitsiluoto Oy:s framtid, och samtidigt träförädlingen överhuvudtaget i norra Finland, har varit aktuell under regeringens hela verksamhetsperiod. Redan mina båda föregångare under denna mandatperiod, Juhantalo och Tuomisto, blev tvungna att brottas med detta problem och det var ingen lätt match. Handels- och industriministeriets utgångspunkt har från första början varit att hitta ett sådant alternativ vad gäller det oundvikliga breddandet av Veitsiluotos ägarbas som bäst tryggar Veitsiluotos möjligheter att utveck-

las som ett självständigt nordfinskt skogsindustri-bolag. Basalternativen var två: en strategisk allians med ett annat finskt skogsindustri-bolag eller anskaffande av kapital genom en emission som riktas till allmänheten och introduktion på börsen.

Utifrån en grundlig överbägning stannade handels- och industriministeriet för att det klart bättre av dessa alternativ är en företagsallians, som innebär att ett annat finskt skogsindustri-bolag får en betydande minoritetsandel i Veitsiluoto. Skälen till att denna lösning valdes var: För det första skapar en företagsallians förutsättningar för en förstärkning av konkurrens-läget inom hela den finska skogsindustrin, när den samarbetsfördel som på detta sätt erbjuds effektivt utnyttjas.

För det andra är Veitsiluotos förutsättningar att genomföra investeringar av den klass som en stor pappersmaskin innebär klart bättre i allians-alternativet än i börsalternativet, eftersom finansieringen sker och riskerna bärs på en bredare bas.

För det tredje stärks i alliansalternativet Veitsiluotos kapitaluppbyggnad på samma sätt som i börsalternativet.

Slutligen ger alliansalternativet också staten inkomster, denna gång 1 000 miljoner mark, medan denna sida i börsalternativet främst skulle bli teoretisk.

Det att Enso blev den andra parten i det för Veitsiluoto bästa alternativet med en företagsallians beror enbart på anbudet från skogsbolagen. Det pris som Enso betalar för en ägarandel om 35 procent i Veitsiluoto är 1,5 miljarder mark. Detta är 450 miljoner högre än Metsä-Serlas anbud, som var det nästhögsta. I Ensos anbud ingick inget krav på majoritetsägande. Enso krävde rätt till förköp endast i det fall att staten har för avsikt att vid något tillfälle sälja sina aktier till en industriell köpare.

Enligt ett principavgörande som det finanspolitiska ministerutskottet tog den 19 oktober 1994 betalar Enso staten en miljard mark i två rater under nästa vår; det resterande beloppet om 500 miljoner mark placeras som aktiekapital i Veitsiluoto redan inom utgången av detta år. I principavgörandet har Enso dessutom förbundit sig vid följande:

För det första inleds en nyinvestering om cirka 300 miljoner mark i cellulosafabriken i Kemijärvi omedelbart. En arbetsgrupp tillsätts för två år för att utreda den fortsatta utvecklingen av träförädlingsen i Kemijärvi. Jag utgår ifrån att alla alterna-

tiv tas med i utredningen, cellulosaförställning-en, den mekaniska träförädlingsen och kombinationer av dessa.

För det andra utreds förutsättningar att installera en andra pappersmaskin i Uleåborg, vid sidan av den nuvarande som med europeiska mått är enorm, och projektet genomförs om det är ekonomiskt lönsamt. Jag är säker på att det är det. Beräkningarna gällande en utbyggnad av pappersproduktionen i Uleåborg inleds omedelbart så att resultaten finns att tillgå i god tid under början av nästa år.

Utifrån det uppnådda principavgörandet godkände Veitsiluoto Oy:s styrelse redan i går en utvecklingsplan för cellulosafabriken i Kemijärvi under de tre kommande åren. Beslutsfattandet påskyndades, såsom regeringen meddelade, av den förhöjning av Veitsiluotos aktiekapital med 500 miljoner mark som överenskommit i samband med principavgörandet. Investeringarna inleds genast förutsatt att bolagets förvaltningsråd godkänner dem i morgon, torsdag.

Regeringens finanspolitiska ministerutskott behandlade i går tilläggsåtgärder i anslutning till Veitsiluoto-lösningen. Ministerutskottet godkände en principiell ståndpunkt enligt vilken av de inkomster som på basis av försäljningen av aktierna i Veitsiluoto flyter in till staten, alltså en miljard mark, används först 200 miljoner mark för en förhöjning av Veitsiluotos aktiekapital i det skede när beslut eventuellt fattas om en ny pappersmaskin i Uleåborg. Det är ju en budget-lösning.

För det andra används den resterande delen av de försäljningsintäkter som staten får huvudsakligen för att finansiera lönsamma och företagsekoniskt motiverade investeringar i norra Finland.

Den uppnådda lösningen kräver naturligtvis ännu statsrådets godkännande, vilket sker i samband med behandlingen av avtalet om delägar-skap.

Jag anser att denna lösning med tanke på utvecklingen inom skogsindustrin i norra Finland och i Veitsiluoto Oy är den bästa möjliga. I och med den får Veitsiluoto en hållbar bas för att genomföra investeringar i norra Finland till ett totalbelopp om flera miljarder mark. Företagsalliansen Veitsiluoto-Enso tryggar på ett bestående sätt konkurrenskraften för den statsledda skogsindustrin i hela det vida norra och östra Finland. Detta innebär en tryggad arbetsplats och inkomster för tusen och åter tusen som är med i den långa värdefulla träförädlingskedjan.

Svaret på interpellationen i ett nötskal: Veitsiluoto-Enso-lösningen förs vidare, eftersom den är tryggast för norra Finland och förmånligast för finska staten.

Edustajat Zyskowicz ja Ranta merkitään läsnä oleviksi.

Välikysymyksen johdosta syntyy seuraava

Keskustelu:

Ed. A p u k k a : Arvoisa puhemies! Kemissä on kaksi tunnettua urheiluseuraa. Toisen nimi on Karihaaran Tenho ja toisen nimi Veitsiluodon Vastus. Karihaaran Tenhon lapsetkin tietävät urheiluseuraksi, mutta jos tänä päivänä heiltä kysyttäisiin, mikä tai kuka on Veitsiluodon Vastus, uskon, että monilla vastaus olisi kokonaan toinen kuin urheiluseura.

Arvoisa puhemies! Ministeri Kääriäinen näyttää muuten lepytyspakettia esitellessään unohtaneen kysyä lupaa kansliapäällikkö Vuorialta. Jos tämän päivän Helsingin Sanomia olette lukeneet, huomaatte sieltä, että kansliapäällikkö ei ole aivan samoilla linjoilla ministerin kanssa. Ministeri puhuu miljardista ja kansliapäällikkö muutamasta kymmenestä miljoonasta ja useasta vuodesta.

Herra puhemies! Ainakin minulle selvisi viikonloppuna, minkä takia ministeri Kääriäinen on viime päivinä matkustellut muualla kuin Lapissa. Eilisten puheidensa jälkeen ministeri ilmeisesti uskoo saaneensa matkustusoikeutensa takaisin, mutta en ole siitä aivan varma.

Mikä eilisen jälkeen on muuttunut? Tietysti se, että välikysymyksemme pakotti ministeri Kääriäisen kiirehtimään eräitä Pohjois-Suomen kannalta tärkeitä päätöksiä, joista tärkein on tietysti Kemijärven tehtaan uusiminen. Mutta mikään muu ei olekaan muuttunut. Kysymme välikysymyksessämme: "Aikooko valtioneuvosto luopua omistussuuden myymisestä Veitsiluoto Oy:ssä ja säilyttää yhtiön itsenäisenä pohjoissuomalaisena yhtiönä, jonka toimintaa kehitetään?" Tähän pääkysymykseen ministeri Kääriäinen eilissä osamaksuilmoituksessaan, kuten äskenkin, vastasi aivan selkeästi, että ei aio. Osa Veitsiluodosta ollaan myymässä Ensolle tai on jo myyty ja sillä siisti.

Litania lupauksia, joita ministeri Kääriäinen eilen paikkansa pitämiseksi luutteli, oli tietysti

minimi, mitä voitiin odottaakin. Olisihan se nyt ollut varsinainen aluepoliittinen ryöstö suorastaan, jos Pohjois-Suomesta, varsinaisimmalta kehitysalueelta, riivityt markat olisi siirretty valtion kassan katteeksi. Jotta aivan röyhkeimmän riistäjän varjon saa päältään karistetuksi, täytyy edes luvata markat takaisin sinne, mihin ne todella kuuluvatkin. Kokonaan toinen asia on se, tulevatko markat koskaan sinne. Kokonaan toinen asia on, mitkä lepytyspaketissa ovat sellaisia hankkeita, jotka olisi rahoitettu joka tapauksessa. Tuskin esimerkiksi Pahtavaaran kultakaivokseen tulevaa KTM:n osuutta olisi rääpyä tällaisena lama-aikana jättää panematta hankkeeseen, jos nyt KTM yleensä mihinkään järkeviin hankkeisiin markkojaan sijoittaa.

Pohjoisessa ei edelleenkaan ymmärretä sitä, miksi ministeri Kääriäinen toisenlaisista puheistaan huolimatta riensi oikein pikavauhdilla, omiltaankin jopa salaa, myymään reilun kolmannuksen Veitsiluodosta Enso-Gutzeitille. Ainut päätös, jolla ministeri Kääriäinen virheensä voisi sovittaa, olisi tuon kaupan peruminen, ei mikään muu, vaikka hän omiensa keskellä eilen illalla uskoikin paikkansa ostaneensa takaisin.

Maakunnan väki tuskin on rauhoittunut, vaikka keskustan ryhmälle ministerin lupaukset näyttivätkin riittäneen peruutiksi. Esimerkiksi viime viikonloppuna ainut paikka Lapissa, missä olisi voinut kuvitella ministeri Kääriäiselle löytyvän ymmärtäjiä, oli Suomen keskustan Lapin piirin syyskokous. Mutta eipä löytynyt sieltäkään. Sielläkin maltillisimmista puheista koottu viesti ulospäin vaati kaupan peruuttamista välittömästi. Ei siellä mitään lepytyspakettia pyydetty. Kokouksessa tehty ministerin erottamisvaatimus kertonee puolestaan keskustaväenkin tunnot tässä asiassa.

Herra puhemies! Pohjoisessa ja etelämpänäkin monet kysymykset kuohuttavat ihmisten mieliä. Miksi Veitsiluotoa ollaan myymässä juuri nyt, kun se näyttäisi hyvin selviävän ominkin konstein? Miksi juuri nyt, kun yhtiön tulos näyttää kehittyvän niin hyvin, että tulos ensi vuonna voi lähennellä jopa miljardin markan rajaa? Miksei edes esillä ollut pörssivaihtoehto kelvannut, vaikka se oli laajasti hyväksytty yhtiön sisällä ja työnteekijöidenkin keskuudessa? Sillä olisi turvattu yhtiön kehittämishankkeet ja samalla säilytetty yhtiö itsenäisenä pohjoissuomalaisena yhtiönä. Pitäkö myyntisopimus sisällään jatkoon, joka oikeuttaa Enson nielaiseen Veitsiluodon? Entä mikä on muuttanut keskustan ideologian, kun se on tyystin hylän-

nyt aluepolitiikan, vaikka ministeri äsken toista yrittikin todistaa?

Näihin kysymyksiin voi olla vastaamatta vain ja ainoastaan siinä tapauksessa, että myyntipäätös peruutetaan. Sen verran tunnen minäkin pohjoisen ihmisiä, että muussa tapauksessa vastauksia tullaan peräämään niin keskustan edustajilta kuin ministereiltäkin yhä uudestaan. Toivottavasti teillä vastauksetkin ovat valmiina. Kysymyksiä ei varmaan unohdeta, vaikka ministerit kilvan rientäisivätkin paikan päälle päätöstensä hyvyttä todistamaan.

Miksi ihmiset pohjoisessa ovat huolissaan, ja mitä he oikein pelkäävät? Veitsiluoto on Oulun ja Lapin läänissä yksi merkittävimpiä työllistäjiä. Yhtiön tytäryhtiöineen tarjoamat lähes 5 000 työpaikkaa eivät ole mitä tahansa työttömyyden vaivaamissa maakunnissa. Vähillisesti yhtiön vaikutus on vielä huomattavasti suurempi. Suuri laitos tarvitsee tietysti palveluja ja alihankintaa, joten Veitsiluoto on pohjoisessa todella monen perheen leivän antaja.

Valtionyhtiönä Veitsiluotoa on totuttu pitämään ikään kuin omana, turvallisena, läheisenä työnantajana. Sen ovat työntekijät osoittaneet omalla uhrautumisellaan ja yhteistyöhalullaan yhtiön kaikkein vaikeimpina aikoina. Nyt sekä Veitsiluodon työntekijät että koko Pohjois-Suomen väestö pelkäävät, että Veitsiluotoa ei olekaan tarkoitus kehittää itsenäisenä pohjoissuomalaisena yhtiönä vaan päätösvalta ja omistus aiotaan siirtää etelään. Sitä ei Enson johtokaan ole muuten kieltänyt, ed. Savela.

Tulevaisuuden kuvana nähdään, että Enso tulee olemaan pala palalta suurempi omistaja ja samalla siis myös päättäjä yhtiössä. Pelko ei ole suinkaan aiheeton, vaan esimerkkejä löytyy pelottavan läheltä. Ensohan on itse juuri sellainen yhtiö, jota on asteittain murennettu. Sitä kutsutaan vielä muka valtionyhtiöksi, vaikka valtiolla onkin siinä enää kolmanneksen omistusosuus. Päätösvalta valtiolla tosin on vielä niukin naikin, mutta on vain ajan kysymys, milloin sekin on mennyt. Hallitushan on jo, kuten tiedämme, teetänyt tässä talossa valmiiksi eduskunnan enemmistöllä valtuutus päätöksen, joka oikeuttaa myymään vaikka koko Enson. Nyt jo neljännes Ensosta on ulkomaalaisomistuksessa.

Toinen karvas esimerkki on Valmet, jota myös on pikkuhiljaa ja vähitellen murennettu. Parhailaan eduskunnan käsiteltävänä on tämän vuoden kolmas lisätalousarvio, jossa hallitus haluaa valtuuksia, jotka oikeuttaisivat valtion luopumaan kokonaan omistusosuudestaan Valmetissa.

Kupletin juoni on pelottavan samanlainen: ensin myydään määränemmistöasema, sitten yksinkertainen enemmistö, sitten määrävähemmistö ja viimein loputkin.

Tämä kaikki on vielä viime vuosina tapahtunut aina lisäbudjeteilla. On laitettu aina kolme valtionyhtiötä lisäbudjettiin myyntivaltuuksien myöntämiseksi. Kun lisäbudjetteja on tullut suunnilleen joka toinen kuukausi, huomaamatta pikkuhiljaa meillä ei kauan valtionyhtiöitä ole, jos näin edetään, kuten hallitus on edennyt.

Ei siis ole lainkaan ihme, että jäljet pelottavat ja että väki on Veitsiluodosta huolissaan. Nykyiset isänmaan kauppiaat näkevät pystyvän myymään mitä tahansa.

Mitä sitten Veitsiluodolle on luvattu? Veitsiluodolle itselleen kaupan yhteydessä on lupailtu suurena myönnytyksen eleenä Kemijärven tehtaan uudistamista ja samalla väläytelty mahdollisuutta harkita Ouluun uutta paperikonetta. Nämä kuten muutkin lepytyslupaukset ovat tietysti hämäystä. Ne käyvät hyvin alussa mainitsemastani Helsingin Sanomien tämänpäiväisestä uutisestakin ilmi. Nämä asiathan ovat kuuluneet jo Veitsiluodon omiinkin suunnitelmiin. Sitä paitsi esimerkiksi Kemijärven tehtaan uudistaminen on aivan välttämätöntä, mikäli sen toimintaa ylipäätään aiotaan tulevaisuudessa jatkaa.

Koillis-Lapissa ja laajemminkin Lapissa ollaan huolestuneita siitä, mitä tapahtuu esimerkiksi seuraavan lamakauden aikana. Loppuuko silloin sellun keittäminen Kemijärvellä? Tuleeko Kemijärven tehtaasta vain suhdannelaitos, jota pyöritetään tarvittaessa vain silloin, kun maailmanmarkkinatilanne niin vaatii? Joko silloin päätetään Veitsiluodon asioista Ensossa, kaukana etelässä? Kemijärvellä on pantu merkille ministeri Kääriäisen puheet, joissa hän on luvannut, että Kemijärven tehtaan toiminta turvataan kymmeneksi vuodeksi.

Mikä aika on kymmenen vuotta sellutehtaan toiminnassa? Kemijärvellä on nyt eletty epätie-toisuudessa tarpeeksi ja esimerkiksi asuntokaupassa on ollut nähtävissä tulevaisuuden pelot tehtaan jatkuvuudesta. Ministerin puheet kymmenestä vuodesta tuskin riittävät vakuuttamaan tulevaisuudesta ketään etenkään, kun tiedetään ministerin puhuneen sellutehtaan tarpeesta kotimaakunnassaan. Ihmiset osaavat kyllä laskea asioita yksi yhteen.

Kemin, Kemijärven ja Oulun tehtaiden lisäksi myös Veitsiluodon metsäosaston työntekijät ovat havahtuneet. He pelkäävät, että kehitys

saattaa johtaa myös metsäosaston lakkauttamiseen tai kuihtumiseen. Kaikki tuskin katsoisivat karsaasti, vaikka yhtiön puuhuolto hoidettaisiinkin jollain muulla tavoin. Metsäosaston lakkauttaminen tietäisi taas kolmisensataa työtöntä pohjoiseen lisää.

Arvoisa puhemies! Ei siis ole lainkaan ihme, jos pohjoisen väki näkee Veitsiluoto-kaupan itsenäisen Veitsiluodon kohtalonaskeleena. Ihmiset kyselevätkin, pitikö tämän kaiken tapahtua aikana, jolloin aluepolitiikkaa aikoinaan korostanut Suomen keskusta oli maan johtava hallituspuolue ja puolueen varapuheenjohtaja peräti kauppa- ja teollisuusministerinä. Monien mielestä vastuun päätöksestä kantaa juuri Suomen keskusta. Siitä ei päästä mihinkään.

Tästä ideologian myynnistä ei tietenkään sovi syyttää yksin ministeri Kääriäistä, ei, vaikka hän kauppa- ja teollisuusministerinä tietysti asian äiti onkin eikä päätöstä hänen ohitseen tietysti olisi voitu tehdä.

Veitsiluoto-kauppa ei suinkaan ole mikään irrallinen, yksittäinen asia. Ahon porvarihallitus on koko olemassaolonsa ajan ollut riemurinnoin romuttamassa vuonna 1983 valtioneuvoston tekemää periaatepäätöstä, jonka mukaan valtion-yhtiöille niiden tuottotavoitteen lisäksi voitiin asettaa myös alue-, teollisuus-, ympäristö- tai muuhun yhteiskuntapolitiikkaan liittyviä tavoitteita. Silloinhan vielä tunnustettiin, etteivät valtionyhtiöt yhtiöinä ole mikään itsetarkoitus, eikä itsetarkoitus ole sekään, että valtio vain omistaa joitakin yhtiöitä tai niiden osia.

Ahon hallitus on ajat sitten myynyt kaikki nämä kauniit periaatteet, viimeisimpänä myyntimiehenään kauppa- ja teollisuusministeri Seppo Kääriäinen.

Valtionyhtiötyöryhmä eli melkein komissaari, pankinjohtaja Ollilan työryhmä määritteli viime vuonna useimmat valtionyhtiöt sellaisiksi, joissa valtiolla on vain sijoittajaintressi. Tätä Ollilan työryhmän ohjetta Ahon hallitus osasi kuitenkin noudattaa jo ennen Ollilan ohjeita.

Myyntimiehenä toiminut, nopeasti herrojen tavoille oppinut, maalta Helsinkiin tullut ministeri Kääriäinen totesi jo tämän vuoden maaliskuussa valtionyhtiökeskustelun yhteydessä näin: "Korostan sitä, että lähes kaikki valtionyhtiöt ovat täysin muihin verrattavia yhtiöitä, joissa omistajaohjauksen tavoitteena on turvata tehokas ja tuottoisa liiketoiminta." Niin, se siitä Suomen keskustan aluepolitiikasta. Kääriäinen olisi voinut todeta ääneen silloin vielä senkin, että tuottavien yhtiöiden omistaminen ei kuulu val-

tiolle vaan yksityisille. Olisipahan tullut kerralla selväksi eikä tarvitsisi kenenkään haikailla entisten periaatteiden perään Suomen keskustassa-kaan.

Voi, voi. Jos Kekkonen eläisi, niin hän varmaan kääntyisi haudassaan!

Veitsiluoto-kaupan lisäksi ministeri Kääriäinen on kunnostautunut kyseenalaisella tavalla muissakin valtionyhtiökaupoissa, esimerkiksi silloin, kun hän salli valtion kärsiä muutaman kymmenen miljoonan markan tappion valtion myydessä tarjouskilpailun perusteella Rautaruukin merkintäosuuksiaan 59 miljoonalla markalla 1,70 markkaa kappaleelta, muiden omistajien merkintäoikeudet kun hinnoiteltiin myöhemmin pörssissä vähintään 2,20 markaksi ja enimmillään 3,5 markaksi.

Tai silloin, kun hän siunasi Outokumpu Oy:n nykyjohdolle erityispalkkiojärjestelmän eli kuuluisat optiokaupat. Nämä palkkiot annettiin johdolle "korvauksena" siitä, että suostuivat luopumaan kaivosmiesten eläkeoikeuksistaan, siis kaivosmiesten eläkeoikeuksistaan, johtajat. Kauppalehden mukaan optiolaina kohdistui kahdeksaan johdon henkilöön ja oli määrältään 370 000 markkaa. Kauppalehti arvioi silloin, että jos Outokummun osakkeen kurssi nousisi merkintävuosiin 1998—2001 mennessä 90 markasta esimerkiksi 192 markkaan, jakaisivat nämä kahdeksan johtajaa yhteensä 37 miljoonan markan potin.

Sillä lailla. Kyllä laman oloissakin aina löytyy joillekin myönteisiä ratkaisuja, eikö vain? Tuntuu kyllä käsittämättömältä, että kauppa- ja teollisuusministeri voi sallia yleensä tällaisen tapahtuvan. Esimerkkejä löytyisi muistakin valtionyhtiöistä. Tämä on tietysti oiva tapa jakaa hyväpalkkaisille johtajille hieman lisäksi sitä paitsi erikoiskeveällä verotuksella eli pääomatuloina. Ainakin Outokummun pienipalkkaiset eläkeläiset ovat syystä katkeria. Samoihin aikoihin heiltä nimittäin heikennettiin, kuten muistamme, eläkeindeksiä. Kyllä jotkut osaavat olla seppoja jo syntyessään!

Arvoisa puhemies! Veitsiluotolaisia tuskin lämmittää se, etteivät he ole ainoita kaltoin kohdeltuja. Tämä vain osoittaa sen, ettei Veitsiluoto-kauppa ole ainoa kauppa- ja teollisuusministerin ja nykyisen hallituksen siunaamista mokapäätöksistä. Se on siis linjassa ideologisen hässäköinnin kanssa.

Nytkään kukaan Veitsiluodon johdossa ei tuntunut tietävän tai ainakaan tunnustanut tietävänsä tarkalleen, mistä kaikesta tässä kaupan

yhteydessä oikein on sovittu. Sisältyykö sopimukseen myös ennakkopäätös tulevasta fuusios-
ta? Onko mahdollisesti rikottu eduskunnan anta-
mia valtuuksia eli onko osakassopimuksessa
jaettu eduskunnan valtuutuksen vastaisesti uu-
den omistajan kanssa hallintopaikkoja ja mitä on
päätetty esimerkiksi liikkeenjohtovastuusta jne?
Tai onko millään tavalla selvitetty kauppa- ja
teollisuusministeriön virkamiesten esteellisyys-
kysymyksiä?

Ainakin se näyttää selvältä, että kaikki on
mahdollisimman epäselvää. Tämä kävi oikein
hyvin ilmi esimerkiksi maanantai-iltaisessa A-
studion ohjelmassa, missä Metsäliitto-yhtymän
pääjohtaja esitti katkeransävyisiä kommentteja,
joissa hän kertoi saaneensa vaikutelman, että
kaupasta ja sen ehdoista näytti sovitun jo hyvissä
ajoin etukäteen.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä
kaikki Veitsiluoto-kauppaan liittyvät epäselvyy-
det olisi tullut selvittää ennen hosumalla tehtyä
päätöstä. Samoin olisi etukäteen tullut selvittää
julkisuudessa esitetyt väitteet, joiden mukaan
Veitsiluodon kolmannes on todellisuudessa myy-
ty pilkkahintaan.

Herra puhemies! Kun näin ei ole tehty eikä
hallitus ole osoittanut elettäkään Pohjois-Suo-
melle vahingollisen Veitsiluoto-kaupan purka-
miseksi ja vuonna 1983 hyväksyttyjen valtionyhtiö-
tavoitteiden palauttamiseksi arvoonsa, ehdotan
päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi
seuraavaa:

”Kuultuaan valtioneuvoston vastauksen
eduskunta toteaa, että valtioneuvosto ja sen teol-
lisuuspolitiikasta vastaava jäsen ministeri Seppo
Kääriäinen eivät nauti eduskunnan luottamusta,
ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Edustajat Korva, Lehtinen, Ryynänen ja Van-
hanen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. J o k i n i e m i : Herra puhemies! Valtion-
yhtiöiden liiketoimintaa harjoittavien pääyhtiöiden
lukumäärä on yhteensä 30. Varsinaista tuotannollista
toimintaa harjoittavien suurten valtionyhtiökonsernien
lukumäärä on 11. Valtion teollisuusyhtiöiden osuus
vuonna 1993 maamme koko teollisuuden jalostusarvosta
oli 22,6 prosenttia ja viennistä 29,9 prosenttia. Osuus
teollisuuden käyttöomaisuusinvestoinneista oli 26,8
prosenttia ja teollisuuden työvoimasta 15,6 prosenttia.
Valtionyhtiöillä on siis Suomen kansan-

taloudessa ja teollisuudessa huomattava merkitys.

Keskustan eduskuntaryhmässä valtionyhtiö-
politiikka on aina ollut tärkeällä sijalla, sillä kes-
kusta on perinteisesti korostanut valtionyhtiöillä
olevan muunkin roolin kuin varsinaisen tuotanto-
toteuttavansa toteuttaminen. Olemme korostaneet,
että valtionyhtiöillä voi olla ja joissakin tapauksissa
myös pitää olla yhteiskunnallisia erityisintressejä,
jotka valtionyhtiöpolitiikassa otetaan huomioon.
Selvimpiä tällaisia erityisintressejä omaavia yrityksiä
ovat esimerkiksi Oy Alko Ab, Kera Oy ja Yleisradio Oy.
Tämän tyyppisistä yrityksistä niiden yhteiskunnallisen
roolin osalta ollaankin melko laajasti yhtä mieltä.

Suhtautuminen valtionyhtiöiden erityisrooliin
muuttuu kirjavammaksi, kun tarkastellaan tuotannollista
ja teollista toimintaa harjoittavia valtionyhtiöitä.
Kysymys kuuluu: Voiko tällaisille yhtiöille omistajaohjauksen kautta säilyttää
yksityisten yritysten intresseistä poikkeavia tehtäviä
ja odotuksia työllisyyden, hintapolitiikan, toimipaikkojen
sijoittelun, henkilöstöpolitiikan tai esimerkiksi alueellisten
tavoitteiden suhteen?

Keskustan eduskuntaryhmän mielestä voidaan.
Yleisesti ottaen tämä on kuitenkin tehtävä tavalla,
jolla ei vaaranneta yrityksen kilpailukykyä avoimilla
markkinoilla. Siksi yhteiskunnallisten erityisintressien
säilyttäminen valtionyhtiöille on tehtävä huolellisesti
tapauskohtaisesti harkiten. Tässä taas harkinnassa
joudutaan usein toteamaan, että liiketaloudellisen
intressin ja yhteiskunnallisen intressin välinen raja on
häilyvä.

On muistettava, että asetettujen toimintaperiaatteiden
kuten työllisyyden edistämisen ja maan alueellisen
eriarvoisuuden tasoittamisen toteuttaminen onnistuu
vain menestyvältä ja investoivalta valtionyhtiöltä.
Jotta taas valtionyhtiöt voisivat pysyä kilpailukykyisinä,
on niiden pääomahuolto turvattava ja pääomarakennetta
vahvistettava.

Alun perin eräitä valtion omistamia energia-
yhtiöitä ja perusteollisuuden yhtiöitä perustettiin
Pohjois- ja Itä-Suomeen sen vuoksi, että yksityisen
pääoma ei alueelle hakeutunut. Näillä valtion
investoinneilla haluttiin tarjota väestölle toimeentuloa
liiketaloudellisesti kannattavalla tavalla luonnonvarojen
kestävästi hyödyntäen. Kuitenkin valtio omistajana
piti edullisena olla vaatimatta näiltä yrityksiltään
ainakaan alkuvaiheessa korvauksia pääomalleen
suoraan osinkoina, koska valtio omistajana hyötyi
sijoituksistaan usealla muulla tavalla.

Keskustan eduskuntaryhmän mielestä valtion on omistuksensa kautta turvattava jatkossakin maan kehitysalueilla tapahtuva luonnonvaroja kestävästi hyödyttävä yritystoiminta liiketaloudellisten toimintaedellytysten puitteissa. Liiketaloudellisia toimintaedellytyksiä on luotava muulla yhteiskuntapolitiikalla, ja tarpeellinen aluepoliittinen näkökulma on toteutettavissa luopumalla kokonaisedun nimissä liiallisista yrityskohtaisista tuottovaatimuksista. Tähän on tuki lisättävä, ettei toistaiseksi ole liikoja osinkoja vaadittukaan.

Tämä ajatus sisältyy myös valtioneuvoston valtionyhtiöitä koskevaan periaatepäätökseen 23.6.1994. Periaatepäätöksessä korostetaan, että mikäli kannattavuustavoitteen lisäksi valtionyhtiöille asetetaan kokonaistaloudellisia tavoitteita, jotka voivat liittyä mm. teollisuus-, alue- ja työllisyyspolitiikkaan sekä ympäristönsuojeluun, on lisärasitus eduskunnan tai valtioneuvoston etukäteen tekemän päätöksen perusteella korvattava yhtiölle tai otettava huomioon yhtiölle tuottovaatimuksia asetettaessa.

Viime vuosien raju yhteiskunnan rakenneuudistus on uudelleen nostanut esille ne samat yhteiskunnalliset tekijät, joita pidettiin tärkeinä nykyisiä keskeisiä tuotannollisia valtionyhtiöitä perustettaessa. Työpaikkoja on purkautunut nopeassa tahdissa erityisesti julkiselta sektorilta ja alkutuotannosta. Pieniä poikkeuksia lukuunottamatta kehitysalueilla julkisten työpaikkojen osuus on yli kolmannes. Alkutuotannon ja julkisen sektorin osuus työpaikoista on näillä alueilla usein yli 70 prosenttia. Kun erityisesti nämä elinkeinoelämän lohkot ovat viime vuosina supistuneet, on perusteellisuuden merkitys kehitysalueilla korostunut.

Valtionyhtiöiden merkitystä vaikeiden työllisyyspaikkakuntien kannalta korostaa se, että lähes puolet niiden tarjoamista pysyvistä työpaikoista sijaitsee kehitysalueilla, kun vastaava osuus koko teollisuudessa on noin kolmannes.

Valtionyhtiöiden perustamisen alkuperäiset peruseriaatteen ovat edelleenkin monilta osin ajankohtaisia. Keskustan eduskuntaryhmä katsoo, että valtion on myös jatkossa säilytettävä ainakin energiayhtiöiden ja myös kehitysalueilla toimivien tuotannollisten valtionyhtiöiden tosiasiallinen määräysvalta. Tapauskohtaisesti on ratkaistava, minkälaisella omistussuudella tosiasiallinen määräysvalta valtionyhtiöissä on säilytettävissä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan tekemän päätöksen

mukaan valtio myy 35 prosenttia Veitsiluodon osakkeista toiselle valtionyhtiölle, Enso-Gutzeitille, joka maksaa osakkeista 1,5 miljardia markkaa. Kaupan lopullinen vahvistaminen tapahtuu valtioneuvostossa. Järjestelyn jälkeen valtion omistus Veitsiluodosta on 56 prosenttia. Enso maksaa miljardi markkaa valtiolle ja loppu 500 miljoonaa markkaa sijoitetaan Veitsiluotoon uutena osakepääomana. Velkaisen Veitsiluodon omavaraisuusaste nousee 25 prosenttiyksikköön nykyisestä noin 20 prosentista.

Hallitus sai eduskunnalta valtuudet luopua Veitsiluodon määräenemmistövallasta jo vuonna 1991 toisen lisätalousarvion käsittelyn yhteydessä. Hallituksen esityksestä eduskunta totesi silloin: "Määräenemmistövallasta luopuminen Veitsiluoto Oy:ssä voi osoittautua tarpeelliseksi riittävien osakepääomarahoitumahdollisuuksien aikaansaamiseksi yhtiöille ja mahdollisten teollisen rakenteen kehittämiseen tähtäävien ratkaisujen vaatimien omistusjärjestelyjen toteuttamiseksi." Hallitus selvitti: "Järjestelyt on tarkoitettu toteuttaa pitemmän aikavälin puitteissa ottaen huomioon rahamarkkinoiden tilanne ja yhtiöiden tuloskehitys." On hyvä, että hallitus on vasta nyt, suhdanteiden parannuttua, päättänyt ryhtyä käyttämään tätä saamaansa valtuutta.

Veitsiluoto pysyy nyt tehdyssä kaupassa itsenäisenä yhtiönä. Järjestelyllä turvataan Veitsiluodon toimintaedellytykset ja vahvistetaan koko Pohjois-Suomen metsäteollisuuden mahdollisuuksia. Suoritetu osakkeiden myynti mahdollistaa pikaisen investoinnin Kemijärvelle Veitsiluodon sellutehtaan uusimiseksi.

Pohjois-Suomessa on herättänyt pelkoa se, tästä jo ed. Apukka jo omassa puheenvuorossaan mainitsi, että Enson intressissä olisi suhdanteiden heikennyttä vähentää Veitsiluodon puunhankintaa. Tämä pelko lienee aiheeton. Tapahtuuhan Veitsiluodon puunhankinta suurelta osaltaan valtion metsistä. Tällöin suhdannevaihtelu ei juurikaan vaikuta puun saatavuuteen. Yksityinen sektori suhdannelaman aikana on se, joka joustaa.

Keskustan eduskuntaryhmässä on ollut erilaisia mielipiteitä paremmuusjärjestyksistä Veitsiluodon järjestelyjen suhteen. Joidenkin ryhmän jäsenten taholta on mm. esitetty näkemyksiä, että pörssiin meno olisi parhaiten turvannut Veitsiluodon menestyksensä toiminnan Pohjois-Suomessa. Tähän on toisaalta vastattu, että lisätautuminen olisi ollut epävarmempi ja selvästi hitaampi vaihtoehto Veitsiluodon pääomahuollon toteuttamiseksi kuin nyt suoritettu järjestely.

Lisäksi on muistettava, että tehty omistuspohjan laajentaminen antaa edelleen hyvät mahdollisuudet yleisöannille ja yhtiön pörssiin listautumiselle, sikäli kun tilanne sitä vaatii.

Yksimielisyys eduskuntaryhmässä vallitsee siitä, mitä tässä yhteydessä on myös syytä korostaa, että Keskustan eduskuntaryhmä edellyttää Veitsiluodon säilyttämistä valtion määräysvallassa.

Kuten äskeisestä ministeri Kääriäisen puheestakin kuulimme, hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan eilisen periaatekannan mukaan valtiolle Veitsiluoto-kaupassa saatu miljardi markkaa käytetään seuraavasti, kertaan vielä: 200 miljoonaa markkaa Veitsiluodon osakepääoman korottamiseen siinä vaiheessa, kun tehdään päätös Ouluun rakennettavasta paperikoneesta, ja loppuosa pääosin Pohjois-Suomen investointeihin.

Keskustan eduskuntaryhmä pitää tätä talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätöstä tärkeänä ja edellyttää ripeitä toimenpiteitä periaatekannan mukaisten toimien toteuttamiselle. Keskeisimmiksi satsauskohteiksi on valittava pienet ja keskisuuret yritykset, joiden työllistävä vaikutus on merkittävin. Kemijärven sellutehtaan uusimisen lisäksi on lisääntyvään kysyntäkapasiteettiin vastattava rakentamalla Veitsiluodon Oulun tehtaalle toinen paperikone mahdollisimman pikaisesti.

Valtionyhtiöiden omistuspohjan laajentaminen antaa mahdollisuuden suomalaisen tuotannon ja teollisuuden kehittämiseksi. Voidaanhan saatuja varoja käyttää mm. tutkimus- ja kehitystoiminnan edistämiseen, sekä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten parantamiseen. Hallitus on jo tähän mennessäkin tehnyt paljon pk-yritysten hyväksi. Koska pk-yritykset ovat tulevan menestyksemme tukijalka, riittää edelleenkin haastetta näiden yritysten verkoston voimistamiseksi.

Tähän haasteeseen vastaamaan esitetään valtion kolmannessa lisätalousarvioehdotuksessa valtion osakeyhtiömuotoista pääomasijoitusyhtiötä, joka antaisi erityisesti tarpeellista raskirahoitusta yritystoiminnan kehittämiseen. On tärkeää, että uusi yhtiö tulee toimimaan tehokkaassa synergiassa nykyisten raskirahoittajien Sitran ja Start Fund of Keran kanssa. Viimeksi mainittu on rahoittanut etupäässä yritystoimintansa alkuvaiheessa olevia yrityksiä. Tällaisille yrityksille ei pääomia vapailta markkinoilta ole juurikaan saatavissa.

Perustettavan pääomasijoitusyhtiön olisi pai-

kallaan sijoittaa riittävästi varoja myös kypsään vaiheeseen ehtineisiin yrityksiin. Niinpä järkevä malli voisikin olla se, että osa perustettavan yhtiön varoista suunnattaisiin Start Fund of Keran ja alueelliseen verkostoon kuuluvien riskisijoitusyhtiöiden kautta alkaville yrityksille, ja osa rahastosijoituksista suunnattaisiin muissa elin-kaarivaiheessa olevien yritysten toiminnan kehittämiseen.

Herra puhemies! Alkuvuodesta kävimme täällä eduskunnassa edellisen kerran välikysymyskeskustelua valtionyhtiöistä. On näin jälkikäteen valittaen todettava, että keskustelu valtionyhtiöistä lähti silloin liikkeelle varsin takaperoisesti. Keskeisimmän huomionhan saivat valtionyhtiöiden hallintojärjestelyt, kun päähuomio olisi jo silloin pitänyt kiinnittää valtionyrityspolitiikan tulevaisuuden päälinjoihin. On kuitenkin hyvä, että sittemmin keskustelu on painottunut linjakysymyksiin, kuten kysymyksen valtionyhtiöiden omistuspohjan laajentamisesta. Tätä keskustelua tämänkin välikysymys palvelee.

Vasemmistoliiton välikysymys herättää tosin myös muita kysymyksiä, kuin kysymyksen Veitsiluodon omistuspohjan laajentamisesta. Mistä johtuukaan, että välikysyjät ovat nyt kilvan valmiita kannattamaan Veitsiluodon saattamista pörssiin — siis yksityistämistä — kun vaihtoehtona on nyt suoritettu osakkeiden myynti toiselle valtionyhtiölle? Eikö juuri nyt suoritettu toimenpide ole sellainen, mitä vasemmistoliiton pitäisi aikaisemmat kannanotot huomioonottaen nimenomaan vaatimalla vaatia? (Ed. Apukka: Enso on kohta yksityinen!)

Oli miten oli, tämä välikysymys tarjoaa joka tapauksessa eduskunnalle tilaisuuden käydä tarpeellista keskustelua valtionyhtiöpolitiikasta. Ovathan Suomen viimeaikaiset nopeat elinkeinoelämän rakennemuutokset, integraatoratkaisut, kilpailupolitiikassa tapahtuneet muutokset, valtiontalouden tila ja monet muut asiat tehneet välttämättömäksi pohtia valtionyhtiöiden asemaa ja tulevaa roolia. On myös tullut välttämättömäksi entistä paremmin huolehtia valtionyhtiöiden pääomahuollosta menestyksekkään ja investoivan toiminnan vauhdittamiseksi.

Olisi kuitenkin tarpeellista myös muilla tavoin kuin välikysymyskeskustelujen muodossa kartoittaa laajan valtionyhtiöpolitiikan tulevaisuuden periaateratkaisuja. Onkin hyvä, että jo tulevassa marraskuussa järjestetään laajempi seminaari asian tiimoilta. Toivon, että jo käytyjen keskustelujen, tehtyjen selvitysten ja ratkaisujen sekä edellä mainitun valtionyhtiöseminaarin

pohjalta voitaisiin vielä täällä eduskunnassa yhdessä kauppa- ja teollisuusministerin kanssa linjata tulevaisuuden kokonaisratkaisuja valtionyhtiöihin liittyen.

Mutta kuten sanottu, myös tehty välikysymys antaa mahdollisuuden kokonaistilanteen karjoittamiselle. Toivonkin, että tästä välikysymyskeskustelusta tulee valtionyhtiöiden ongelmakenttää erittelevä ja muutoinkin sellainen, että se antaa aineksia mahdollisimman yksituumaiselle valtionyhtiöpolitiikalle tästä eteenpäin.

Hallituksen vastaus tyydyttää keskustan eduskuntaryhmää.

Edustajat Viljanen ja Mäkelä merkitään läsnä oleviksi.

Ed. R a s k : Arvoisa puhemies! Vastatessaan edellisen kerran maaliskuussa 1994 valtionyhtiöitä koskeneeseen välikysymykseen totesi kauppa- ja teollisuusministeri Seppo Kääriäinen täällä eduskunnassa seuraavaa:

”Omistuspohjan laajennuksissa hallitus noudattaa yhtiökohtaista lähestymistapaa: lisävaltuudet eduskunnalta haetaan yhtiökohtaisen tarpeen ja harkinnan mukaan, ei yleisvaltuuksina. Tällöin eduskunnalla on mahdollisuus ottaa kantaa hallituksen suunnitelmiin ja toimenpiteisiin kunkin yhtiön osalta erikseen silloin, kun hallitus valtion osakasvallan käyttöä koskevan lain (740/91) mukaisesti pyytää eduskunnan suostumusta valtion kahden kolmanneksen määränemmistöasemasta, valtion määräysvallasta ja/tai valtion yhden kolmanneksen määrävähemmistöasemasta luopumiseen.”

Ministeri Kääriäinen jatkaa: ”Samalla on kuitenkin otettava huomioon myös se, että valtionyhtiöillä on keskeinen asema maamme teollisuudessa, mistä syystä valtionyhtiöiden omistusrjestelyjä on monesti aiheellista harkita laajemmasta näkökulmasta koko teollisuutemme kehitysedellytyksiä ajatellen.”

Arvoisa puhemies! Voidaan perustellusti kysyä, onko nyt sovittu Veitsiluoto Oy:n osakekauppa Ensolle toteutettu edellä siteerattujen periaatteiden mukaisesti. Ei sinnepäinkään! Eduskunnalta ei ole tässä nimenomaisessa asiassa kysytty mitään eikä pyydetty kannanottoa, vaikka yli kolmannes osakekannasta on myynnin kohteena!

Veitsiluoto Oy:n osamyyntin yhteydessä herää useita muitakin vastaamattomia kysymyksiä.

Kuinka on mahdollista, että myyntipäätös tehdään yhtiön hallintoneuvoston tietämättä ja vastoin yhtiön toimivan johdon käsityksiä vajaanlaisessa talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa?

Nyt käsiteltävänä olevan Veitsiluoto Oy:n osakekauppoja koskevan välikysymyksen yhteydessä onkin meidän sosialidemokraattien mielestä perusteltua käydä laajempaa keskustelua valtioyhtiöiden tulevaisuudesta, hallinnosta ja johtamisesta, varsinkin kun eduskunnassa on samanaikaisesti kuluvan vuoden kolmanteen lisäbudjettiin liittyen käsiteltävänä olennaisia muutosehdotuksia valtion omistuspohjaan kolmessa muussa valtionyhtiössä. Jo yksin Veitsiluodon osakekauppojen toteuttamistapa kaikessa karuudessaan osoittaa tämän keskustelun tarpeellisuuden.

Veitsiluodon ja Enson väliset kaupat toteutettiin ilman, että näiden valtionyhtiöiden hallintoneuvostoja on informoitu asiasta millään tavalla. On selvää, että liike-elämässä syntyy tilanteita, joissa liikesalaisuuksien säilyttämiseksi hallintoon ja operatiiviseen johtoon lukeutuvat joutuvat pidättäytymään asioiden enemmästä julkisesta käsittelystä. Osakeyhtiölain 8 luvun 11 §:n mukaan yhtiön hallintoneuvoston kuuluu kuitenkin päättää hallitukselle annettavista ohjeista asioissa, jotka ovat laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä. Osakeyhtiölain mukaan yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä huolehtii hallitus. Yhtiön toimitusjohtajan tulee hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti.

Yhtiön omistuspohjan muuttamisella niin suuresti kuin Veitsiluodon kohdalla nyt aiotaan tehdä, on kiistatta vaikutus yhtiön toimintastrategiaan, josta hallintoneuvosto vastaa. Kyse on laajakantoisesta ja periaatteellisesti tärkeästä asiasta. Veitsiluoto Oy:n hallintoneuvosto on tullut käsiteltävänä olevan asian yhteydessä ylikävellyksi ja vielä kohdallaan ylimääräisesti polkaistuksi ministeri Kääriäisen painovoimalla.

Ylikävely ja ohittaminen eivät ole voineet jäädä tuntumatta eivätkä huomaamatta. Niinpä toisen pääomistajan edustaja, Kansaneläkelaitoksen pääjohtaja ja edellinen kauppa- ja teollisuusministeri Tuomisto ilmoitti spontaanisti eroavansa hallintoneuvoston puheenjohtajan tehtävästä. Haluan tässä yhteydessä vielä painottaa, että muutkaan hallintoneuvoston jäsenet eivät olleet tietoisia tekeillä olevista kaupoista.

Moderniin yrityskulttuuriin pitäisi kuulua myös henkilöstön informoinnin.

Arvoisa Puhemies! Hallintoneuvostojen toimintaa tulee kyetä kehittämään siten, että vastaavilta menettelytavoilta vältytään tulevaisuudessa. Hallintoneuvostot tulee mielestämme säilyttää, mutta niiden kokoonpanoa voidaan jonkin verran pienentää lisäten samalla niiden toimivaltuuksia valtio-omistajan yrityspolitiikan edustajina. Hallintoneuvostot ovat lisäksi luontevia paikkoja henkilöstöryhmien edustuksen toteuttamiselle. Silloin kun yhtiöissä käsitellään olennaisia ja pitkävaikutteisia strategisia kysymyksiä, tulee asioita käsitellä ainakin yleisellä tasolla yhtiöiden hallinnossa.

Itse asiassa tämäkään ei riitä, vaan täällä eduskunnassa tulisi käydä valtionyhtiöistä laaja ja periaatteellinen keskustelu, jossa viitotetaan ne peruslinjat, joiden mukaan valtionyhtiöitä halutaan yhtiökohtaisesti kehittää. Kauppa- ja teollisuusministeriössä ja yksittäisissä yhtiöissä on varmasti suunnitelmia yhtiöiden kehittämisestä, mutta niiden sisältö on laajemmalti tuntematon. Lisäksi ei ole tiedossa, muodostavatko suunnitelmat järkipärisen kokonaisuuden. Se, mikä sopii yksittäiselle yhtiölle, ei ehkä sovi toiselle — eikä ole mahdollisesti mielekästä kokonaisuuden kannalta. Periaatteellinen yksityistäminen ei puolla paikkaansa sen paremmin kuin valtionyhtiöiden paikoilleen jähmettäminenäkään.

On selvää, että valtionyhtiöitä tulee kehittää. Ne eivät voi jatkaa toimintaansa loputtomiin vanhan kaavan mukaisesti. Yhä kansainvälistyvämmässä kaupassa yritysten tulee olla muuntautumiskykyisiä. Tämä asettaa erityisiä vaateita yrityksen organisaatiolle ja pääomahuollolle.

Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa nimenomaan pääomahuolto onkin nähty erityiseksi ongelmaksi. Jotta yritys voi olla kilpailu- ja muuntautumiskykyinen, tulee oman pääoman osuuden yhtiön taseesta olla riittävän suuri. Meillä on totuttu pitämään tyydyttävänä tasona 25:tä prosenttia, kun maailmalla ollaan tyytyväisiä vasta 50 prosentin tasoon.

Pääomahuolto on mielestämme turvattava yhtiöille kaikissa olosuhteissa. Kun budjettirahoitus ei nykyisellään riitä tähän tarpeeseen, on tehtävä mahdolliseksi sellainen eduskunnan asettaman yleislinjauksen mukainen omistuspohjan laajentaminen, joka vastaa yhtiökohtaisia tarpeita. Pääsääntönä tulee olla valtion määräysvallan säilyttäminen. Ovathan kyseessä kansallisuusomaisuuteen kuuluvat valtio-omisteiset yritystoiminnan perusyksiköt.

Valtion mahdollisuus ohjata osaltaan koko teollisuuspolitiikkaa valtionyhtiöiden avulla on turvattava säilyttämällä avainyhtiöissä valtion päätös- ja vaikuttamismahdollisuudet. Yhtiöitä voitaisiin haluttaessa käyttää hyväksi, kun haetaan toimivia teollisia kokonaisuuksia sekä valtio-omisteisten että yksityisten yritysten kesken. Samalla voitaisiin etsiä sekä pohjoismaisia että eurooppalaisia kokonaisuuksia, joilla vahvistetaan suomalaisten yritysten asemaa kansainvälisessä kilpailussa.

Omistuspohjan laajennuksen tavoitteena tulee olla yhtiöiden oman toiminnan kehittämisen turvaaminen tai ainakin valtio-omisteisen yritystoiminnan vahvistaminen. Myynnistä saatuja tuloja ei saa käyttää valtion menojen yleiskatteeksi; sellaista tämän vuoden kolmannessa lisätalousarviossa esitetään.

Arvoisa puhemies! Pohjois- ja Itä-Suomen teollistamisen on toteuttanut 1950-luvulta alkaen pääasiassa valtionyhtiöt. Sotakorvaussuoritusten päättyessä valtion silloinen ylin johto päätti kaukoviisaasti, että sotakorvauksista vapautuvat pääomat tulee suunnata maan perusteollisuuden ja erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomen teollisen pohjan luomiseen.

Valtionyhtiöstrategialla ohjattiin pääomia alueille ja toimialoille, joilla ei lyhyellä tähtäyksellä ollut odotettavissa liiketaloudellista kannattavuutta, mutta jotka pitkällä tähtäyksellä ovat olleet koko kansakunnan hyvinvoinnin kannalta hyviä sijoituksia.

Valtionyhtiöstrategia on tältä osin toiminut hyvin. Perusteollisuuden syntyminen ja vahvistuminen Pohjois- ja Itä-Suomessa on mahdollistanut monipuolisen infrastruktuurin kehittymisen muun maan tasolle. Tämä puolestaan on luonut edellytykset pienen ja keskisuuren teollisuuden kehittymiselle.

Perusteollisuus merkitsee edelleen Pohjois- ja Itä-Suomen taloudelliselle pohjalle paljon. Ilman vahvaa, kilpailukykyistä ja toimivaa perusteollisuutta kehitys maan pohjoisissa osissa pysähtyy. Hyvänä esimerkkinä tästä on Outokummun Tornion jaloterästehdas. Se on tulokseltaan koko konserninsa veturi. Mikäli koko maa halutaan pitää asuttuna ja turvata kansalaisille tietty peruspalvelujen taso, tarvitaan valtionyhtiöstrategiaa, jolla myös aluepolitiikan nimissä suunnataan työllisyyspolitiikan ja teollisuuspolitiikan toimia.

Arvoisa puhemies! Erityisesti Veitsiluodon osalta haluan tässä yhteydessä lainata yhtiön toimitusjohtajan toteamusta yhtiönsä taloudellises-

ta tilasta 16.10.1994 päivätyssä osavuositarkastuksessa: "Olemme oleellisesti tehostaneet tuotantomme kaikilla sektoreilla. Siksi uskomme, että Veitsiluoto on nyt hyvin mielenkiintoinen metsäyhtiö, joka kiinnostaa sijoittajia. Veitsiluodon pääoman vahvistuminen julkisella osakeannilla lisäksi oleellisesti yhtiön kehitysmahdollisuuksia jatkossa. Tästä syystä toivomme tämän vaihtoehdon toteutumista erityisesti juuri nyt."

Osavuositarkastuksen mukaan Veitsiluoto Oy on pääsemässä tukevasti jaloilleen. Suotuisa markkinakehitys Veitsiluodon valmistamien keskeisten tuotteiden hienopaperin ja sellun osalta on jatkunut. Konsernin kaikki tuotantoyksiköt ovat käyneet hyvin. Sen sijaan markan vahvistuminen dollariin nähden ja kotimaisten kustannusten nousu on heikentänyt saavutettua kilpailukykyä. Kaikkien liiketoimintayksiköiden tuotantomäärät olivat kasvussa. Konsernin likviditeetti on nostettu hyvälle tasolle, millä on haluttu varautua lähivuosien suuriin lainojen lyhennyksiin. Henkilöstön määrä oli 4 695 elokuun lopulla 94, mikä oli edellisvuoden tasoa. Vuodesta kokonaisuudestaan tulee alkuvuoden arvioihin verrattuna esitettyä parempi. Metsäteollisuuden viime vuoden lopulla alkaneen suhdannenousun arvioidaan saavuttavan huippunsa vuosina 96—98.

Veitsiluodolle vuodet 91 ja 92 olivat kieltämättä erittäin vaikeat. Yhtiö rakensi ja käynnisti Oulun taidepaperikonetta, maailman suurinta. Samanaikaisesti markkinasellun reaalihintaa laskevat kaikkien aikojen matalimmalle tasolle. Markkinasellua oli näinä vuosina Veitsiluodolla suhteellisesti katsoen erityisen paljon. Tänä Oulun päälystettyä hieno- ja taidepaperia valmistava kone käy täysillä ja hyödyntää noin puolet Oulussa tuotetusta sellusta.

Sellun hinta oli alkuvuodesta noin 400 dollaria/tonni, nyt se on noin 750 dollaria/tonni eli 3 400 markkaa. Päälystetyn aikakauslehtipaperin hinta on noin 4 000 markkaa tonnilta ja päälystetyn hienopaperin hinta lähentelee 5 000:ta markkaa. Hinnat ovat edelleen nousussa. Jatkojalostus kannattaa. Sellu on erittäin alts hinnanvaihteluille, ja paperin hintataso on korkeampi ja vakaampi.

Arvoisa puhemies! Enson ja Veitsiluodon osakekauppaan liittyy jatkoa varten mietitty lisäpöytäkirja etuosto-oikeudesta. Siinä on Ensolle sovittu optio lunastaa lisää Veitsiluodon osakkeita, mikäli valtio omistajana päättää niitä myydä. Etuosto-oikeuden olemassaolo on tässä yhteydessä siinä mielessä kummallinen asia, että se

ensin kiistettiin. Yleensä totuus paljastuu, joskus sen salaajien kannalta liiankin nopeasti, kuten nyt on käynyt. Ministerin puheet ovat joutuneet noloan asemaan.

Veitsiluoto Oy:n kaupan yhteydessä on eilen mielen lepyttämiseksi luvattu välittömiä investointeja pohjoiseen valtiolle tarkoitettua kaupapahinnan osasta. Kohteet ovat tietäaksemme vielä nimeämättä, puhutaan 15 hankkeesta. Mukana olisi Oulun toinen paperikone. Kemijärven tehtaiden uusiminen rahoitettaisiin yhtiön toimesta. Näin olisi hyvä.

Veitsiluodon Kemijärven tehtaiden uusintainvestoinnit turvaavat tehtaiden elinkaaren pitkälle tulevaisuuteen. Kemijärvellä on kauan odotettu tehtaan kehittämistä. Välillä on tehtaan alarajakin ollut pelättävissä. Tähän ovat antaneet aiheita myös uudet suunnitelmat laajoista vanhojen metsien suojelusta.

Lupauksia on kuultu, erityisesti ministeri Kääriäiseltä. Pohjoisessa ei lupauksiin luoteta. Nyt odotetaan töiden käynnistymistä Kemijärven ja Oulun tehtailla vielä ennen lumen tuloa. Suunnitelmat ainakin Kemijärvellä ovat valmiina. (Ed. Aittoniemi: Eikö siellä ole jo puoli metriä lunta?) — Ei ole vielä. — Voinkin luvata ministeri Kääriäiselle, että tulen jatkossa kysymään teiltä: "Mihin toimenpiteisiin olette tällä viikolla ryhtynyt lupaamienne investointien eteenpäin viemiseksi?"

Arvoisa puhemies! Veitsiluoto tarjoaa työpaikan lähes 4 700 ihmiselle. Yllättävä yhtiön osakkuuden myyntipäätös tyrmistyi henkilökunnan. Koneiden alarajo ja työnseisuus olivat välitön reaktio. Lakko oli suunnattu nimenomaan ministeri Kääriäistä ja vajaan lukuisena päätöksen tehnyttä talouspoliittista ministerivaliokuntaa vastaan.

Pohjoisessa ollaan todella huolissaan tehtaiden tulevaisuudesta ja sitä kautta työpaikoista. Perämeren satamista on vienti vetänyt ennätysmäärin viime vuosina, mutta siitä huolimatta alueen työttömyysluvut ovat olleet nekin ennätyslukemissa jo pitkään. Veitsiluoto on pitkään ollut hyvä ja varma työnantaja. Yhtiössä on jo ohitettu rationalisointivaihe, jolloin väkeä joutui porttien ulkopuolelle satapäin, suurin osa erilaisin eläkejärjestelyin. Työntekijöiden keskeinen huolenaihe onkin, miten uusi isäntä Enso ylläpitäisi koneiden kuntoa ja tehtaiden toimintaedellytyksiä uusinvestoinnein jatkossa pelätyn fuusioinnin tapahduttua.

Arvoisa puhemies! Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta on siis päättänyt pohjois-

nessa moitittuun vaihtoehtoon hyväksymällä Enson 35-prosenttisen vähemmistöosuuden osotarjouksen. Täytyy ihmetellä keskustan ministereiden välinpitämättömyyttä saman puolueen lukuisten pohjoisen kansanedustajien ja meidän muiden kansanedustajien mielipiteistä. Lapin yksituomainen mielipide kuultiin Helsingissä moneen otteeseen, mutta sitä ei kuunneltu eikä huomioitu päätöksenteossa. Keskustapuolue ei tässä ratkaisussa pääse poliittisesta vastuusta, vaikka kuinka selittäisi ja venkoilisi. Keskustan ministereillä on ollut päätösvalta. Sen ymmärtävät kaikki. Ministerin salailu ja jopa harhaanjohdava toiminta eivät herätä luottamusta Veitsiluoto Oy:n kaupan osalta eikä yleisemminkään valtionyhtiöpolitiikassa.

On kyse muustakin kuin Veitsiluoto Oy:n myyntisuunnitelmista, vaikka tämä viimeinen tempaus on herättänyt Lapissa keskustalaiset ja kokoomuslaisetkin kyselemään omien ministereiden tekojen perään. Poliitikassakin kannattaisi muistaa, että vain teot lasketaan.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien mielestä hallituksen harjoittama valtionyhtiöitä koskeva teollisuuspolitiikka on ollut poukkoilevaa ja linjatonta. Suuria periaatteellisia asioita valmistellaan salaisesti. Eduskunnan käsiteltäväksi tuodut asiat liitetään lisäbudjetteihin aivan kuin tavalliset momenttien määrärahojen muutokset.

Asioita ei voida jatkossa hoitaa näin. Valtionyhtiöiden suunnitelmalliseksi kehittämiseksi tulee laatia laajapohjaiseen parlamentaariseen valmisteluun perustuva ohjelma, jossa käsitellään mm. yhtiöiden strategista kehittämistä, pääomahuoltoa ja hallinnointia. Tällaisen ohjelman laatiminen tulee saattaa nopeasti vireille.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan kannattaa ed. Apukan ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi.

Ed. L a m m i n e n : Arvoisa puhemies! Kokoomus tervehtii ilolla kehitystä, jossa valtionyhtiöille haetaan järjestelyiden kautta vahvempia hartioita ja kilpailukykyä ja jossa hallitus on saanut valtionyhtiöiden yksityistämisen hyvään alkuun. Nämä toimet ovat omiaan turvaamaan ja luomaan uusia työpaikkoja. Siksi olemmekin hämmästelleet keskustalaisten keskuudessa valinnutta hälyä.

Kauppa- ja teollisuusministeri Seppo Kääriäinen saattaa näyttää savolaiselta kyläpäälliköltä, mutta ministerinä toimiessaan hän on osoittanut olevansa mies paikallaan. Ministeri Kääriäinen on toiminut oikein ajaessaan suomalaisen teolli-

suuden ja samalla koko hyvinvoinnin etua niin meille tärkeässä ydinvoimakysymyksessä kuin nyt esille nousseessa Veitsiluodonkin kysymyksessä. On ollut valitettavaa huomata, etteivät järkisyty ole monien muiden tahojen pohdiskeluissa mukana.

Suomalaisen teollisuuden ja kaupan kilpailuaseman perusongelma on kolmitasoinen. Siihen vaikuttavat yleiset kilpailukyvyn edellytykset, omistajat ja omistusstrategiat sekä yritysten strategiset asemat.

Yleiset kilpailukyvyn edellytykset ovat parantuneet huomattavasti rankan laskusuhdanteen pakottaman saneerauksen, markan devalvaation ja kelluttamisen ja tuottavuuden kasvun avulla. Nyt aiemmin vientiteollisuutta uhannut kriisi on poistettu tieltä. Kotimarkkinoiden vaikeudet kuitenkin jatkuvat eikä nopeita työllistämismahdollisuuksia synnykään nykyisten korkeiden sosiaaliskustannusten eli niin sanottujen henkilöstövikulujen vallitessa.

Kilpailukyky on nyt tasolla, joka myönteisen EU-ratkaisun toteuduttua on omiaan houkuttelemaan tänne kipeästi tarvittavaa ulkomaista pääomaa. Meidän on pystyttävä vahvistamaan tätä asiantilaa eikä vain mielikuvaa. Parantuneesta kilpailukyvystä on pidettävä kiinni, eikä sitä pidä vaarantaa harkitsemattomasti.

Suomi poikkeaa kilpailijamaistaan erityisesti omistusrakenteen osalta. Omistamisen leiriytyminen valtiolle ja muille institutionaalisille omistajille on tehnyt omistamisesta kasvottoman ja itse liiketoiminnalle etäisen. Liian usein omistajien strateginen ja liiketoiminnallinen osaaminen on riittämätöntä ja vaivalloinen päätöksenteko on hierarkista ja hidasta.

Pääasiassa leiriytyneestä omistuksesta johtuu, että kansainvälisessä kilpailussa toimivat suomalaisyritykset ovat strategisilta kilpailuasetelmiltaan hyvin sirpaloituneita. Vaikka Suomessa on puhuttu paljon toimialajärjestelyiden välttämättömyydestä, vain vähän on toteutettu. Yksityinen teollisuus ja kauppa eivät ole saaneet tarpeellista tavalla liikkeelle merkittävää toimialajärjestelyiden tapahtumasarjaa.

Nyt hallitus on Veitsiluoto-ratkaisulla saanut aikaan merkittävän järjestelyn, joka toteutessaan vahvistaa molempien osapuolten kilpailumahdollisuuksia kilpailukyvyn, omistusstrategian ja yritysten oman liiketoimintastrategian kannalta. Se, joka ei tätä ymmärrä, ei tajua koko Veitsiluoto-ratkaisun ja uudenlaisen teollisuuspolitiikan urauurtavaa, myönteistä merkitystä.

Ministerien Kääriäinen ja Viinanen johdolla on saatu aikaan ratkaisu, joka voi johtaa merkittävään sarjaan vastaavia myönteisiä toimia, joilla teollisuuden koti- ja ulkomainen pääomapohja laajenee ja yritysten kilpailuasemat Suomelle tärkeillä toimialoilla vahvistuvat. Tällä uuden teollisuuspolitiikan teolla on paitsi kansallinen myös kansainvälinen merkitys. Tässäkin keskustelu on junnannut maakuntasarjassa, kun pitäisi ryhtymään pärjäämään euroligassa.

Veitsiluoto-konserni on nyt strategiassaan lopulta keskittynyt monien vaiheiden jälkeen oma-varaisuutensa vahvistamiseen. Lähihistorian valossa tämä on aivan välttämätöntä ja mahdollista myös parin seuraavankin tilikauden ajan.

Täysin yksinäisenä yrityksenä Veitsiluodolla ei yksityistettynä eikä valtionyhtiönä ole varaa lähimenneisyyden suuruisiin investointeihin tai tappioihin. Kuitenkin yhtiötä olisi kehitettävä erityisesti sen ydinosaamisen alueilla eli päällystetyissä papereissa ja integroituneessa paperinvalmistuksessa.

Veitsiluodonkin tapauksessa on ymmärrettävää, että yhtiön taseen on kestävä liiketoiminnan riskit. Tällöin se myös parhaiten turvaa henkilökuntansa työpaikat. Vaikka yhtiön onkin syytä ottaa huomioon roolinsa Pohjois-Suomen metsäteollisuusyrityksenä, sen ensisijainen tehtävä ei ole aluepoliittinen. Se on liikeyritys, jonka on selvittävä kilpailusta ja jonka tehtävänä on tuottaa voittoa omistajilleen, veronmaksajille. Tämän perusajatuksen pitäisi olla selvä ainakin porvarillisille kansanedustajille. Vasemmistossa saattaa tosin olla vielä niitäkin, jotka uskovat Veitsiluodon kaltaisten valtionyhtiöiden olevan yhteiskunnallisten tehtävien jatke. Ettekö te muista, kuinka tällaisissa kokeiluissa on käynyt?

Veitsiluodon kehittämisen vaihtoehtoina ovat olleet taseen vakaa vahvistaminen, yksityistäminen listauksen kautta sekä toimialajärjestely ja allianssi muiden yritysten kanssa.

Taseen vahvistaminen ja tuloksonnon parantaminen itsenäisenä ja yksinäisenä olisi yksi tie. Se merkitsisi kuitenkin hidasta kehitystä ilman merkittäviä investointeja tai työpaikkojen lisäyksiä. Meneillään oleva sellubuumikin päättyy aikanaan.

Takavuosisikymmenten buumisokeus onkin sellainen kuuhulluuden alalaji, josta on aika päästä eroon. Buumipokerissa hävinneiden valtionyhtiöiden talouden paikkaaminen ei enää onnistu. Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Veitsiluodon intressissä on katsoa muitakin vaihtoehtoja, jotka toisivat suuremmat resurssit ja no-

peamman kehityksen eli turvatumman tulevaisuuden koko joukkueelle.

Veitsiluodon yritysjohto askarteli julkisuudessa yksityistämistoimissaan omista, ehkä henkilökohtaisistakin syistä. Asian tarkoitusta ja kaikkia sen motiiveja on vaikea arvata, sillä johto toimi ilman hallintoelimiensä valtuutusta ja mandaattia. Ehkä pörssin kautta listautumisella pyrittiin nykytilan sementoimiseen.

Yksityistämällä olisi saatettu hyvinkin hoidella mukaan joitakin koti- ja ulkomaisia institutionaalisia sijoittajia sekä taas uusia kohteita hakevia markkinaspekulantteja. Lyhytaikaisen ja nopean tuloksenteon vaatimukset olisivat oleellisesti kasvaneet. Veitsiluodon nykykunnossa tämä olisi ollut raskas tie, ja sellun hinnan aikanaan taas sukeltaessa pakenisi irtoraha pois yrityksestä.

Varmaa lienee, että paljon julkisuudessa puhutut mutta vielä vahvistamattomat pohjoisen investointihankkeet olisivat joutuneet rajuun ja kriittiseen tarkasteluun ennen päätöksentekoa, jos siihen vaiheeseen olisi koskaan päästykään.

Kolmas vaihtoehto on toteutettu liittoutumisen allianssin Enso-Gutzeitin kanssa. Se tuo jo sinällään voimaa markkinoilla kilpailuun, mutta vain yhdessä. Keskinäisten järjestelyiden kautta voidaan poikkeuksellisen suuret synergiaedut hyödyntää tehokkaalla työllä nopeasti ja tuottavasti. Kauppahinnasta päätellen ainakin ostaja on arvioinut ne sadoiksi miljooniksi markkoiksi.

Kauppahinta, joka on noin 1,5 mrd markkaa 35 prosentista Veitsiluodon osakkeista, on kaikin puolin arvioituna korkea mutta perusteltu. Kaupassa omistaja eli valtio saa rahana miljardi markkaa ja Veitsiluoto uutta pääomaa puoli miljardia. Tällaisessa tarjouksessa koko yhtiön bruttoarvo runsaine velkoineen ja allianssin synergiamahdollisuuksineen ylittää 10 miljardia markkaa. Hyvät ystävät, se on paljon 6 miljardin liikevaihdon kokoisen yhtiön bruttoarvoksi. On päivän selvää, ettei missään sementoinnin tai sijoituskohteen tarkoituksessa tehdyssä listautumISRatkaisussa olisi päästy lähellekään tuota tasoa.

Tehty ratkaisu on selvästi harkittu ja pitkäjänteisesti Veitsiluotoa kehittävä. Veronmaksajien, pohjoisen asukkaiden ja veitsiluotolaisten on syytä tosiasiat tajuttuaan syvään kiittää tehtyä ratkaisua, sillä se ei ole ollut vain uraauurtava vaan samalla kaikkien osapuolten etujen kannalta tuloksissaan mitä mainioin.

Arvoisa puhemies! Kansainvälisen kilpailun kiristyessä on suomalaisen teollisuuden raken-

netta ja kilpailuasetelmia vahvistettava. Tämä vaatii välttämättä suunnitelmallisia toimialajärjestelyjä. Ne kannattaa tehdä mieluummin ajoissa ja oma-aloitteisesti, jotta niihin ei tarvitse vain sopeutua. Tämä koskee niin valtionyhtiöitä kuin yksityisiäkin yrityksiä.

Tärkeät ja puolustettavat markkina-asetat Suomen teollisuudella on puupitoisissa painopereissa, erityisesti kiillotetuissa ja päällystetyissä lajeissa, sekä hienopapereissa. Näillä liiketoiminta-alueilla tapahtunut Veitsiluoto-ratkaisu on merkittävä edistysaskel. Suomen teollisuuden edun mukaista on, ettei tämä tapahtuma jää ainoaksi lajissaan vaan prosessi jatkuu.

Viivytelystä usein syytetty valtio on tällä Veitsiluoto-ratkaisulla turvannut asemansa omistajana. Nämä näkökohdat tulevat jatkossa varmasti paremmin esille, kunhan tosiasiat ja järki saavat sijaa tunteilulta ja tuihtuilulta.

Veitsiluodon ja pohjoissuomalaisen etu on, että yhtiö on terve, kannattava ja kilpailukykyinen. Samalla on huomioitava nykyisten riskien olemassaolo: taseen velkaantuneisuus ja suuri riippuvuus markkinasellusta.

Ratkaisun myönteisyys alkaa avautua nyt epäilijöillekin, kun Veitsiluodon hallintoneuvosto käsittelee huomenna hallituksen päätöksen mukaisen investointiesityksen Kemijärven sellutehtaaseen. Kyse on Kemijärven sellutehtaan korvausinvestoinnista, jonka tarkoituksena on turvata sen käynnissäpito suunnilleen nykyisellä tuotantotasolla. Investoinnin kokonaiskustannukset ovat noin 290 miljoonaa markkaa. Ministereiden ei hädissään kuitenkaan pidä avata "miljardipiikkejä" lepyttelymielessä. Työpaikat turvataan parhaiten suunnitelmallisella ja pitkäjänteisellä toiminnalla.

Enson johdon strategista silmää on keuhuttu. Toiset taas sanovat Enson eteenpäinmenon perustuvan vain strategisesti oikeiden ja itseään paremmassa kunnossa olevien yritysten ostamiseen. Niin tai näin, tässä allianssissa Enson ja Veitsiluodon päällystetyt aikakauslehtipaperilajit ja hienopaperit ottavat merkittävän askeleen eteenpäin markkinoiden taistelukentällä. Tuotevalikoimat täydentyvät ja markkinaosuudet kasvavat. Tukkuritoiminta ja asiakasjakelu saa markkinoilla uuden, ammattimaisemman asenteen. Riippuvuus sellun markkinavaihteluista vähenee tulevien investointien myötä. Puunhankinta kotimaassa ja ulkomailla tehostuu. Allianssi voi tulevaisuudessa keskittyä vähäisemmin riskivaikutuksin suuriin mutta lukumäärältään vähempiin liiketoimintoihin.

Tällaiset perustellut allianssit ja yrityskaupat sekä toimialajärjestelyt ovat tapahtuneet vaikeissa neuvotteluolosuhteissa KTM:n valmistelutyönä. Ministeriölle onkin annettava tunnus-tusta. Työ ristiriitaisten valtionyhtiöiden hallintomallien ja erilaisten intressien viidakossa on yksityistä sektoria vaivalloisempaa. Tulokset alkavat kuitenkin jo olla jatkotoimiin rohkaisevia.

Kauppa- ja teollisuusministeriölle on annettava yksiselitteinen valtuutus toimia valtionyhtiöissä omistajan vallan käyttäjänä. Sen resurssija ja systematiikkaa on tuohon rooliin vahvistettava. Valtion ja KTM:n on jatkettava toimialajärjestelyiden voimakasta eteenpäinviemistä, jotta yhtiöiden kunto saadaan kohdalleen ennen kovinta markkina-asettien henkiinjäämiskamppailua. Uuden teollisuusstrategian toteuttaminen ei ole suhdannepolitiikkaa vaan pitkäaikaisen linjausten vetämistä. Nyt sitä ei saa jättää hyvään alkuun, vaan on oltava rohkeutta seuraavien askelten ottamiseen.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellytti viime keväänä käydyissä keskusteluissa hallitukselta riipeitä toimenpiteitä valtionyhtiöiden yksityistämiseksi ja toimialajärjestelyiden aikaansaamiseksi. Ilkseen se onkin voinut seurata poikkeuksellisen ripeää toimintaa. Erilaisilla anneilla on nyt markkinoilta kerätty yhtiöille noin 4,5 miljardia markkaa ja valtiolle noin 500 miljoonaa markkaa. Valittu yksityistämislinja on osoittautunut ennustemme mukaisesti oikeaksi. Tätä linjaa on rohkeasti jatkettava, sillä markkinoilta on mahdollista kerätä vielä miljardeja lähikuukausien aikana.

Yksityistämisen jatkamisella on hyvät perusteet, sillä sijoittajien keskuudessa on valmiutta ja halua maksaa hyväkuntoisten yhtiöiden osakeista kelpo hinta. Samoin Suomen myönteinen EU-ratkaisu ja päättäväisyys valtiontalouden tilan parantamiseksi luovat suomalaisyrityksille uskottavuutta sijoittajien keskuudessa.

Yksityistämisessä tulee käyttää laajaa ja yhtiökohtaisesti vaihtelevaa keinovalikoimaa, min-kä määrittelyn yhteydessä kunkin toimialan kilpailutilanne, yhtiön nykytila, pääomarakenne ja toimintaympäristö otetaan huomioon.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä yksityistäminen ja aktiiviset yritysten allianssit edesauttavat koko suomalaista teollisuutta koskevien toimialarationalisointien toteuttamista. Tämä vahvistaa Suomen yleistä elinkeino- ja teollisuusrakennetta ja parantaa sen asemaa kiristävissä kilpailussa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä kannattaa puhemiehen ehdotusta yksinkertaisesta siirtymisestä päiväjärjestykseen.

Ed. Kalli merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Korhonen: "Voi Kiäriäinen, minkä teit!" Näin, arvoisa puhemies, kirjoitin otsikoksi kolumnilleni, kun kuulin viime viikolla kauppa- ja teollisuusministeriön sopineen, että valtio myy 35 prosenttia Veitsiluodosta Enso-Gutzeit-nimiselle pörssiyhtiölle. "Isosta Vihreästä" tuli näin nopeasti viime viikolla "Veitsiluodon Vastus".

Ministeriön tiedote nimittää Enso-Gutzeit Oy:tä valtionyhtiöksi. Ja tottahan se on. Valtio omistaa yhtiöstä vielä kolmanneksen ja äänivallasta enemmistön tällä hetkellä ja tänään. Viime aikojen menettelytavat antavat huolestuttavia signaaleja siitä, ettei tämän hallituksen "tänään" merkitse huomenna välttämättä enää mitään. Kysymys siis kuuluu: Kuinka kauan valtio omistaa tämän pörssiyhtiön äänivallasta enemmistön?

Ministeri Kääriäisen esityksestä eduskunnan keskustalais-porvarillinen enemmistö on antanut vuoden 1993 viidennessä lisätalousarviossa valtuudet luopua kokonaan valtion omistuksesta Ensossa. Niin että kun myydään Veitsiluotoa Enso-Gutzeitille, niin myydään valtionyhtiölle, mutta sen tietää vain kauppa- ja teollisuusministeri, kuinka kauan Enso on valtionyhtiö. Niin että minkä teit, Kiäriäinen? Se tiedotteesta, siitä, mitä tiedote kertoo ja mitä se ei kerro.

Tiedote väittää Veitsiluotoa kehitettävän pohjoissuomalaisena yhtiönä. Sitoutuuko herra ministeri tässä ja nyt julkisesti siihen, että Enso ei saa palaakaan enempää Veitsiluodosta? Tässä ja nyt olisi sitoutumisen paikka ja aika. Toisaalta on tietenkin kysyttävä, jos kerran ostoetuoikeudet on jo kertaalleen myyty Ensolle, niin mihin ministeri voi sitoutua? Ja jos tämän hallituksen saisi sitoutumaan johonkin, niin mikä on sen sitovuuden merkitys sitten olisi? Sitooko ilmoitus tulevia keskustaministereitä edes pariksi viikoksi tästä eteenpäin? Sillä kun Enso on nielaissut Veitsiluodon, Veitsiluoto on osa Enson strategiaa, pörssi-yhtiö Enson strategiaa.

Mikä sitten on niin sanotun Kääriäisen pake-tin arvo, jolla hän näyttää omassa eduskuntaryhmässään ostaneen luvan jatkaa ministerinä? Muuttiko paketti perusongelmia? Mielestäni se ei muuttanut perusongelmaa mihinkään. Muuta-

malla hopearahalla aiotaan ostaa edelleen puh-dasta päätäntävaltaa ja perusperiaatteita siinä mitassa, ettei kauppaan missään nimessä tulisi suostua. Totta kai voidaan sanoa, että panosta-minen Pohjois-Suomeen on hyvä asia. Mutta paha asia on se, ettei siihen löytynyt mahdolli-suutta eikä haluja, ennen kuin piti saada hyväk-syntä sille, että tosiasiaassa Enso kaappaa Veitsi-luodon.

Pohjoisessa ollaan siis huolissaan Suomen keskustasta. Ennen luultiin, että Suomen keskus-ta oli Oulun läänissä, pikemminkin Piippolassa kuin pääkaupungissa. Mutta nyt on toisin. Tun-tuu kuin maantieto olisi toisin kuin ennen. Maa-kuntien kehittämisen asemasta on vallalla pörs-sin kehittäminen. Nyt keskusta on ministeri Kää-riäisen johdatuksella myymässä pilkkahinnalla pohjoisen pöytähopeat.

Veitsiluodolla olisi kaikki edellytykset kehit-tyä ja toimia pohjoisen omana yhtiönä. Yhtiön työntekijät ja johto olisivat halunneet hakea ra-hoitusta osakeannilla sillä tavalla, että yhtiö olisi säilynyt riippumattomana. He olisivat halun-neet, että Veitsiluotoa kehitetään alueen omana yhtiönä, ei toisen yhtiön, ison yhtiön, umpilisä-keenä. Johto ja henkilöstö ovat tehneet töitä yhtiön kehittämiseksi. Osapuolet ovat halunneet kehittää yhtiötä toimivana yhtiönä, jossa myös työllisyys- ja aluepoliittiset tavoitteet on huo-mioitu. Sitoutuminen ja motivaatio ovat lähte-neet niin sanotusti oman yhtiön kehittämisestä ja strategiasta. Kunhan Enson osuutta Veitsiluodossa lisätään, sanelee Enso yksin, mitä Veitsi-luoto tekee, eikä näkökulma ole pohjoisen näkö-kulma, vaan Enson johdon ja osakkaiden näkö-kulma.

Pohjoisessa siis ollaan nyt syystä huolissaan. Eikä ihme. Muutama esimerkki siitä: Työttö-myys on äärimmäisen korkealla, kuljetustuki on liipasimella, voimalaitoskuntien veroetua ollaan leikkaamassa, polttoaineen tasahintajärjestel-mästä on luovuttu, elintarviketeollisuutta on lo-petettu, EU-asia huolettaa tällä hetkellä jo, ja sitten tulee vielä tämä. Tulee väistämättä mieleen kysymys: Aikooko tämä hallitus tyhjentää koko Pohjois-Suomen ajamalla siellä olevat toimeen-tulon edellytykset kerta kaikkiaan nollaan?

Kymmeniä vuosia Veitsiluoto on ollut milloin minkäkinlaisten kauppojen tai kaappausyrityk-sien kohteena. Tähän saakka ne on onnistuttu tavalla tai toisella estämään. Veitsiluodolle, itse-näiselle Veitsiluodolle, on annettava mahdolli-suus kehittyä omien suunnitelmien mukaan, uu-distaa Oulun paperikone ja Kemijärven tehdas.

Veitsiluoto ja sen henkilöstö on tämän ansainnut.

Tämän vuoden tulos jo oikeuttaa vaatimaan itsenäisyyden säilyttämistä. Elokuun loppuun mennessä toiminnallinen tulos parani 390 miljoonaa markkaa viime vuoden vastaavaan aikaan kohtaan verrattuna. Velka-aste on kiistatta korkea, mutta nettovelat vähenivät viime vuoden lopusta noin 240 miljoonaa markkaa ja samanaikaisesti yhtiö investoi 207 miljoonalla, joten Veitsiluodolla on mahdollisuutensa ja omat vahvuutensa, ja ne pitäisi voida hyödyntää.

Rahoitus pörssin kautta oli heidän vaihtoehdonsa. Sieltähän tähän saakka ministerit Viinanen ja Kääriäinen ovat rahaa olleet vailla, jopa ulkomaista sellaista, ja täälläkin salissa on kymmeniä kertoja kuultu, kuinka sijoittajat pitää saada kiinnostumaan yhtiöistä. Tässä se tuhannen taalan paikka olisi ollut. Miksi sitä ei käytetä, vaan pannaan toinen kotimaan omistuksessa suurelta osin oleva yhtiö panemaan rahansa kiinni omistusjärjestelyihin? Eikö paljon viisaampaa olisi ollut Ensonkin kehittää omia toimintojaan ja toimintaansa kuin alkaa pelata omistuksilla ja niin sanotulla synergiahyödyillä, etenkin kun saavutettavat hyödyt ovat vähintäänkin kyseenalaisia. Viitataan esimerkinomaisesti tässä sopimukseen Finnpapin kanssa, josta irtautuminen maksaa hyvinkin ilmeisesti satoja miljoonia markkoja. Se siitä niin sanotusta synergiahyödyistä.

Runsaat kymmenen vuotta sitten valtioneuvosto hyväksyi valtionyhtiöitä koskevan periaatepäätöksen. Siinä todettiin, että valtionyhtiöille voidaan asettaa tuotantotavoitteen ohella myös alue-, teollisuus-, ympäristö- ja yhteiskuntapolittisia tavoitteita. Yhtiön taloutta rasittava tavoite tuli kuitenkin luonnollisesti sille korvata.

Tavoitteiden osalta nimenomaan valtionyhtiö eroaa täysin yksityisestä. Yksityisen yhtiön tavoitteena on tuotto. Vain valtionyhtiö voi ottaa huomioon toimialueensa työllisyyden, investointiensä maakunnallisen merkityksen, jos valtiolta näin tahtoo. Tässä on nähtävästi tapahtunut se iso muutos keskustan ryhmässä. Kaikki entiset periaatteet joutavat näköjään romkoppaan, ainakin ministeri Kääriäisen mielestä, toivoakseni ei koko eduskuntaryhmän mielestä.

Valtionyhtiöillä on aina suurempi merkitys kuin vain sen työntekijöiden palkat tai edes raaka-ainehankinnat maakunnissa. Tuotantolaitos tarvitsee aina myös palveluja ja alihankintaa. Uusi investointi luo ja tuo rakennustyöpaikkoja. Sen tähden ei ole yhdentekevää, minne tällainen

yhtiö investoi ja miten se kehittyy. Veitsiluodon kohdalla on nyt sellainen pelko, että isännäksi päästyään Enso näivettää yhtiön.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää valtionyhtiöitä teollisuuspolitiikan välineenä. Niitä tarvitaan laajentamaan ja monipuolistamaan teollisuus- ja yritysraakennetta. Niitä tarvitaan maakuntien kehittämisen moottoreiksi, täydentämään yksityisen yritystoiminnan useinkin riittämätöntä panosta. Tietenkin aluetuella ja vaikkapa Keralla on oma merkityksensä, mutta mitään järkeä ei ole jättää käyttämättä valtionyhtiöitä, niiden toiminnan laajentamista tai vaikkapa uusien yhtiöiden perustamista. Nyt vain kustalle valtionyhtiöistä on tullut ideologinen mörkö, kun päälle on vedetty ykköspuku, liituroitujen liituroita, ja oppia tähyillä Ison-Britannian ja Yhdysvaltain vanhakantaisimmilta porukoilta.

Valtionyhtiöiden yhteiskunnallisista tavoiteista nykyinen hallitus on pyristellyt eroon parhaansa mukaan. Sitä varten Suomen Pankin johtajan Ollilan vetämä valtionyhtiötyöryhmä 1993 laati esityksensä periaatepäätöksen uudistamisesta sellaiseksi, että siinä ei enää olisi ollut mitään yhteiskunnallisia tavoitteita. Ollilan työryhmä kiistää alue- ja yhteiskuntapolitiikan. Samaa ei tavoitteita -linjaa on kauppa- ja teollisuusministeriö jatkanut pyytämällä yhä uusia valtuuksia valtionyhtiöiden asteittaiseen yksityistämiseen. Sillä, onko valtionyhtiössä yksityistä osamistusta, on merkitystä nimenomaan valtionyhtiöiden välinekäyttöä ajatellen. Puhe pääoma- huollon turvaamisesta sivuuttaa juuri valtionyhtiöiden käytön yhteiskunnan välineenä.

Jotta valtionyhtiötä voitaisiin täysimääräisesti käyttää aktiivisen yhteiskunta- ja aluepolitiikan välineenä, sen tulisi olla kokonaan valtion omistuksessa. Usein ajatellaan, että enemmistöomistaja on yksinvaltiasta yhtiössä, mutta siitä huolimatta osakeyhtiölaki tarjoaa vähemmistöosakkaille suojaa enemmistöomistajan mielivaltaa vastaan. Kiellettyä on yhden omistajatahon tai ulkopuolisten, esimerkiksi maakunnan ihmisten, hyödyttäminen vähemmistöosakkaiden kustannuksella. Ammattisijoittajan näkökulmasta mielivaltaa on toisesta se, että yhtiötä käytettäisiin aluepolitiikan välineenä, mielivaltaa on siis se, että päällimmäinen asia olisi työllisyys eikä osinko ja arvonnousu. Suursijoittajilla taas on suhteellisen hyvät mahdolliset asioista käräjoimiseen, jos niikseen tulee.

Jos tyydytään passiiviseen, olemassa olevan säilyttävään linjaan, riittäisi valtiolle enemmistö-

omistus, jopa määrävähemmistö. Tässä mielessä Veitsiluodon työntekijöiden halu hankkia yhtiöön ulkopuolista mutta itsenäisyyden säilyttävää rahoitusta on nähtävä puolustukselliseksi ratkaisuksi, haluksi turvata yhtiön tulevaisuus ja työpaikat. Näissä oloissa, jolloin valtiolta ei heru rahaa osakepääoman korottamiseen, ratkaisu on täysin ymmärrettävä. Yhtiön henkilöstö ei kuitenkaan ole tahtonut luovuttaa yhtiötä jonkin toisen pörssi-yhtiön nieltäväksi.

Kauppa- ja teollisuusministeriön linja on täysin näköalaton. Valtionyhtiöiden alue- ja yhteiskuntapolitiisista tavoitteista halutaan luopua ja yhtiöt yksityistää sitä mukaa, kuin sijoittajat vain kykenevät ottamaan yhtiöt hoiviinsa. Sen kummallisempaa strategiaa ei KTM:llä näytä olevankaan. Kun myös pääomaliikkeet on vapautettu, pitäisi välttämättä säilyttää edes valtionyhtiöt yhteiskuntapolitiikan välineinä, kun markkinataloudessa yksityisellä omistajalla ei ole muuta totuutta, muuta evankeliumia kuin raha ja lankeamispäivä.

Se, että valtionyhtiöiden myyntituotoista osa ohjataan valtion riskisijoituksiksi, on tietysti hyvä asia, mutta pelkään, että sitä kautta saadaan vähemmän aikaiseksi kuin yhtiöt myymällä menetetään.

Arvoisa puhemies! Kauppaan näyttää liittyvän kähmimistä ja salakähmäisyyttä huomattavasti enemmän kuin hyvät tavat vaativat tai edellyttävät. Kaupantekotapa salassa ja niin hallinnon, johdon kuin henkilöstön irrottaminen koko prosessista osoittavat halua sopia jotakin, josta ei tiedoteta vielä kukaan. Tämä on tänä päivänä täysin käsittämätön menettelytapa. Veitsiluodon hallintoneuvoston puheenjohtajan ero ja reagointi osoitti, ettei edes puheenjohtajatasolla ollut kaupasta tietoa.

Kauppa- ja teollisuusministeriön virkamiehen rooli tulee selvittää täydellisesti. Onhan melko käsittämätön ja epäuskottava KTM:n ylijohdajan Mäkinen rooli esimerkiksi Enson ja Veitsiluodon kauppajen valmistelijana. Mäkinenhan on Enson hallintoneuvoston jäsen. Voisiko joku kuvitella tilannetta jossakin muussa yrityksessä, jossa ostajan ja myyjän persoonat olisivat samassa henkilössä? Kenen etua kyseessä oleva henkilö mahdollisesti valvoi, pörssi-yhtiö Enson etua vai veronmaksajien omistaman Veitsiluodon etua? Ehkä oikeuskansleri on oikea selvittämään kysymykset ja jääviydet.

Arvoisa puhemies! Välikysymys näköjään kannatti. Tuli lupaus miljardin tukipaketista. Vielä pari tällaista välikysymystä, niin johan on

kasassa hulppea summa pohjoisen ihmisille. Silti on paikallaan varoituksen sana niille, jotka uskovat lupauksiin.

Lainatakseni ministeri Kääriäisen sanontaa meikäläinen on sitä mieltä, ettei venkoilu Veitsiluodon eikä muidenkaan valtionyhtiöiden kanssa tule yhtään paremmaksi sillä, että tehdään jokin tai joitakin myönnytyksiä tai lupauksia ilman minkäänlaista sitovuutta. Se, että yritetään paikata tekemisiä joillakin loppujen lopuksi vasta paperilla olevilla suunnitelmissa, joilla tässä vaiheessa on paperin arvo, ei anna kovin kummoista kuvaa vielä siitä, että jokin niistä toteutuu tai joitakin niistä toteutetaan.

Kansliapäällikkö Vuorian mukaan Enso ja Veitsiluoto tutkivat lähimmän puolen vuoden aikana — huomattaa: tutkivat — mahdollisuudet toisen paperikoneen rakentamiseksi. Tällöin tulee vasta osakepääoman korotus. Pitää muistaa, että Veitsiluodolla oli jo investointisuunnitelma sen rakentamiseksi. Nyt Enson toimesta sitä aletaan taas tutkia. Voi kuvitella, mikä tutkimisen lopputulos on. Voi vain kysyä, kenen ehdoilla ja lähtökohdista lähtien tutkitaan. Loppu 800 miljoonaa jakautuu useille vuosille Vuorian mukaan, ja tukea tulee vain tuotannollisten investointien kautta. Toisin sanoen tuen piiriin lasketaan kaikki mahdolliset tulevat investoinnit, joihin ilmeisesti olisi muutenkin tullut samat mahdollisuudet tukimuotoihin käyttäen. Tästä tulee siis toiset vastakaupat.

Kaikki mahdollinen ja mahdollonkin yritetään saada Veitsiluodon kaupan piiriin, jotta kaupasta tulisi edes jollakin lailla hyväksyttävä. Näin ei tule olemaan. Itse isoa asiaa, periaatetta, josta välikysymys lähtee eli epäluottamuksesta tapaa kohtaan, joilla hoidetaan valtionyhtiöitä ja niiden omistusrakennelmaa, tämä ministeriön jatkokopetti ei muuta vähäkään. Keskustan ja ministeri Kääriäisen toiminta tässä asiassa on täysin linjatonta, alue- ja työllisyyspolitiikan unohdettavaa valtopolitiikkaa, jos tähän suostutaan.

Arvoisa puhemies! On yksinkertaisesti niin, että eduskunnan on evättävä luottamus ministeri Kääriäiseltä, jotta se saisi luottamuksen pohjoisen ihmisiltä. Siksi kannatan ed. Apukan ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodosta.

On näet kysymys siitä, voiko pohjoisen väki luottaa sellaiseen eduskuntaan, joka luottaa nykyiseen hallitukseen ja asianomaiseen ministeriin. Vastauksia ei ole kuin yksi: ei voi. Hallitus ja ministerit pitää vaihtaa tämän vuoksi mahdollisimman nopeasti.

Ed. E n e s t a m : Talman, arvoisa herra puhemies! För sju månader sedan debatterade riksdagen statsbolagens framtid, också den gången utgående från en interpellation av Västerförbundet. Den debatten gav klart besked om att ingenting längre är statiskt, men att ju längre västerut man befinner sig desto större är rädslan för och desto mer konservativ är inställningen till förändringar. Att säga nej till allt ger inga jobb.

Veitsiluoto Oy behöver pengar för att kunna utvecklas. Men bolaget har inga egna. Detta måste rimligen bekymra ägarna, främst staten. Interpellanterna är också bekymrade, men de menar att Veitsiluoto Oy skall kunna utvecklas utan förskjutning i ägarstrukturen. Hur bolaget skall klara av sin medelanskaffning framgår inte av interpellationen. Att bara säga nej ger inte heller pengar. Att förneka att problem finns, gör inte att de försvinner.

Kauppa- ja teollisuusministeriöllä on sekä oikeus että velvollisuus toimia silloin, kun valtion-yhtiö ei selviä omin avuin tai selviää heikosti. Veitsiluodon tapauksessa voitaisiin eduskunnan valtuutuksen nojalla valtion omistisuusosaa pienentää 45 prosenttiin ja Enson jopa nollaan.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä on useita kertoja korostanut, että yhtiöiden omistaminen ei ole eikä saa olla itsetarkoitus valtiolle muuten kuin erityistapauksissa, ja tällöin kyseessä ovat aluepoliittiset näkökohdat ja/tai luovuttamattomat kansalliset edut.

Veitsiluoto saa yhteisomistukseensa toisen valtionyhtiön. Tuotantolaitokset ja työpaikat jäävät ennalleen. Varsinainen omistaja ei vaihdu. On vaikea nähdä, missä kaupan vaarat piilevät ja millaisesta konspiraatiosta Enso-Gutzeit Oy:n osakkuudessa on kyse välikysyjien väittäessä, että Pohjois-Suomen työttömyydestä ei piitattaisi. Tällä viitataan ilmeisesti Enso-Gutzeitiin. Uskovatko välikysyjät todella, että pörssiin meno olisi turvallisempi vaihtoehto pitkällä aikavälillä?

Jotta Veitsiluoto voisi säilyttää itsenäisyytensä ja kehittyä, tarvitaan myönteisiä toimenpiteitä, ei toimenpiteistä pidättäytymistä. Kauppa- ja teollisuusministeriö on esittänyt yhden toimenpiteen. Useampiakin tarvitaan, ja eräitä päätöksiä on jo itse asiassa tehty. Passiivoina tukipolitiikka ei kuitenkaan ole vaihtoehto. Hyvällä työllisyyden tasolla ja koko väestön toimeentulon turvaamisella on aina oltava lähtökohtansa omassa aktiivisessa toiminnassa.

Välikysyjät tietävät, että Veitsiluodon johto haluaisi viedä yhtiön pörssiin hankkiakseen tällä tavalla rahaa yhtiölle. Välikysymyksen allekirjoittajien ideologinen viiteri huomioon ottaen on ymmärrettävää, että tätä toimenpidettä ei markkinoida välikysymyksessä. Ehdotus kaikesta tekemättä jättämisestä on hengetön ja uskotavuudessaan heikko.

Ruotsalaisella eduskuntaryhmällä ei ole minikäänlaisia ongelmia tukea ministeriön päätöstä. Ryhmä näkee kuitenkin samanaikaisesti, että se voi olla Veitsiluodon kannalta riittämätön. Eduskunnan tukea Veitsiluoto-Enso-Gutzeit-kauppojen päättämiseen ei tarvita. Jos sen sijaan välikysymyskeskustelu päättyy epäluottamuslauseeseen hallitukselle tai jollekulle hallituksen jäsenelle, eduskunnan tuki on tarpeen tällaisen hankkeen torjumiseksi.

Kyse on poliittisesta edesottamuksesta sinänsä tärkeässä asiassa. Asia olisi kuitenkin selvitetty paremmin ja asiallisemmin esimerkiksi kirjallisella kysymyksellä tai valtioneuvoston kyselytunnilla esitettävällä kysymyksellä. Parlamentarismen jyreimmän tykistön käyttäminen tällaisessa asiassa viittaamatta millään tavalla jonkinlaiseen ongelmien ratkaisuun ei viesti parlamentaarisen demokratian suuresta arvostuksesta.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä yhtyy puhemiesen ehdotukseen yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Svenska riksdagsgruppen har inga problem att stöda ministeriets beslut, men inser samtidigt att det kan vara otillräckligt för Veitsiluoto. Något stöd från riksdagens sida för att affären Veitsiluoto-Enso-Gutzeit skall kunna avslutas behövs inte. Om däremot interpellationsdebatten utmynnar i misstroendeyrkande mot regeringen eller mot någon medlem i den, behövs riksdagens stöd för att avvärja ett sådant tilltag.

Ty det är fråga om ett politiskt tilltag i en i och för sig viktig angelägenhet. Men den hade bättre och sakligare klarats av med t.ex. ett skriftligt spörsmål eller med en fråga till frågetimmen med statsrådet. Att ta till parlamentarismens grävsta artilleri i ett ärende som detta och utan att ens antyda någon lösning på problemen uttrycker inte stor respekt för den parlamentariska demokratin.

Fru talman! Svenska riksdagsgruppen förenar sig med talmannens förslag om enkel övergång till dagordningen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Talousasioilla on ollut keskeinen asema niin alkukantaisten kuin kehittyneiksi kutsuttujen teollistuneiden yhteiskuntienkin historiassa. Uusiutuvien luonnonvarojen olemassaolo ja uusiutumattomien luonnonvarojen löytyminen ovat sellaisinaan synnyttäneet ajatuksen niiden hyödyntämisestä. Hyödyntämistehokkuus on puolestaan vuosien saatossa jatkuvasti kasvanut. Teknologinen kehitys on mahdollistanut ihmisen elinpiirin, oikumeenin, laajentumisen ja tuonut lähes kaikki maapallon pintakerroksen luonnonvarat potentiaalisesti hyödyntämisen kohteiksi. Näin teknologisten esteiden poistumisen myötä käynnistyspääoman saatavuus on noussut usein ratkaisevaan asemaan siinä, mitä näistä luonnonvaroista kulloinkin hyödynnetään, mitä ei.

Seuraava askel onkin havainto, että luonnonvarojen hallinta merkitsee myös potentiaalista valtaa. Tälle taas on aina löytynyt käyttäjänsä. Valta voi olla ylikansallista, kansallista tai alueellista valtaa. Euroopan unionin kehitys on valaiseva esimerkki ylikansallisesta vallasta. Valjastettiinhan siinä Saksa sodan jälkeen muun läntisen manner-Euroopan kehitykseen Hiili- ja teräsyhteisön ja Euratomin avulla. Raskas teollisuus ja raskas energia näyttävät sopineen tähän tarkoitukseen hyvin, jos mittana käytetään nykyistä tuotetta, Euroopan unionia.

Kansallisesti on käytetty täsmälleen samaa mallia. Energia ja raskas teollisuus ovat olleet suosituimpia toimialoja valtioenemmistöisille ja puhtaasti valtionyhtiöille. Tämä näkyy hyvin Suomen 30:n merkittäväksi katsottavan valtionyhtiön jakaantumisesta toimialoittain. Tasan puolet niistä toimii teollisuus- ja energiatuotannon toimialoilla. Liikenteen toimialalla toimii viisi sekä pankki- ja rahoitustoiminnan alalla neljä yhtiötä. Nykyiset valtionyhtiöt ovat kolmea lukuunottamatta syntyneet juuri valtionyhtiöinä.

Valtionyhtiöiden perustamishistoriaan voi liittyä myös aluepoliittinen ulottuvuutensa. Teollisuus- ja energiantuotannon toimialoilla valtionyhtiöiden perustamisessa on otettu eräissä tapauksissa huomioon myös juuri aluepolitiikka. Raaka-aineiden ja/tai energialähteiden olemassaolo tietyllä alueella on luonut luonnollisia paineita perustaa hyödyntävät tuotantoyksiköt juuri sinne, missä lähteetkin ovat. Näin seudulle

on syntynyt pysyväisluontoisia työpaikkoja henkilöille, joille muutoin ei juurikaan olisi ollut löydettävissä näitä korvaavia työpaikkoja eli jotka olisivat käytännössä joutuneet muuttamaan muualle työnhakuun. Raaka-aineille ja potentiaaliselle energialle on myös näin muodostunut hinta, jota muutoin ei olisi ollut tai joka olisi ollut peräti alhainen. Vielä 1960-luvulla puhuttiin mm. puuvarojen osalta nollarajasta, jonka takana pystyvuolla ei ollut kauppaa-arvoa.

Aluepolitiikan tuottamalla teollisen toiminnan ja energiatuotannon hajasijoittamisella on tuettu maan pysymistä suhteellisen kattavasti asuttuna. Haja-asutuksen keskellä on näin ollut teollisuuden ympärille syntyneitä taajamia, jotka ovat vetäneet sinne myös muuta tuottavaa toimintaa. Näin myös palvelutarjonta on saatu kohtuullisen hyväksi ja infrastruktuuri on muutenkin kehittynyt. Tällä hajakeskitysmallilla on sanottu olevan merkittävä turvallisuuspoliittinen tehtävänsäkin, ainakin puolustusvoimien taholta tätä on toistuvasti Pohjois-Suomessa tähdennetty.

Erittäin merkittävä asia paikallisille ja laajemmaltikin esimerkiksi Pohjois-Suomen asukkaille on ollut alueella toimivien suurten valtionyhtiöiden "lippulaivamerkitys", tämä sitaateissa ilmaistuna. Vaikka valtionyhtiö on ollut joko kokonaan tai osake-enemmistöltään valtion eli koko Suomen kansan omistama, on sen toiminnan alueellisella painottumisella ollut mainittu identiteettimerkitys. Kansa on puhunut mielellään "meidän yhtiöstä", mikä kielii firman kytkeytyvästä mielikuvasanomasta ja sen merkityksestä alueen asukkaille. Tämä on näkynyt mm. siinä, että valtionyhtiön murheet on koettu omiksi murheiksi ja on lähdetty vaikka joukolla etsimään firman pyrkimyksille tukea täältä pääkaupungista.

Edellä kerrottu saa lisäilmettä, kun ajankoh-taista Veitsiluoto Oy:n kohtaloa projisoidaan siihen. Pohjois-suomalaisten tiedossa on, että valtionyhtiö Enso-Gutzeit Oy:n piirissä on jo pitkään toivottu erityisesti kahta suuren luokan asiaa. Ensimmäisessä vaiheessa tulisi Veitsiluoto Osakeyhtiö fuusioida siihen ja toisessa vaiheessa tulisi käyttää valtuudet yksityistää näin fuusioitu meikäläisittäin suuryhtiö, eikä Enso-Gutzeitin piirissä nähtäisi pahana sitäkään, että koko firma myytäisiin ulkomaalaisomistukseen, minkä nykyinen lainsäädäntö tekee niin ikään mahdolliseksi. Tuossa tilanteessa Enson toimivallan johdolla olisi huomattavasti enemmän toiminnallisia vapausasteita kuin tilanteessa, jossa se on

pääosiltaan Suomen valtion omistuksessa ja käytännössä KTM:n alaisena. Enson johtajan ei mm. tarvitsisi kysyä KTM:n virkamiehiltä sitä, saako Enso sijoittaa 100 miljoonaa markkaa Kansallispankin pelastamiseen vai ei.

Veitsiluoto Osakeyhtiö, jonka hallintoneuvosto koostuu pääasiassa pohjoissuomalaisista vaikuttajista, on alueen asukkaiden kannalta huomattavasti läheisempi kuin olisi ulkomaalaisomistuksessa oleva Enso-Gutzeit Oy, joka omistaisi tehtaita Kemijärvellä, Kemissä tai Oulussa.

Juuri tietoon tullut Kääriäisen rospuutto- ja lepytyslahjapaketti Pohjois-Suomelle ei olisi ollut mahdollista, jolleivät Pohjois-Suomen kansanedustajat olisi nostaneet Veitsiluodon osakkeiden myyntipäätöksestä äläkkää ja horjuttaneet ministeri Kääriäisen ministerinpallia tai pallea. Vastaavaa vaikutusta ei varmastikaan olisi ollut, jos Veitsiluodon nykyiset tehtaat olisivat olleet ulkomaalaisomistuksessa taikka vain valtionyhtiö Enson omistuksessa.

Nyt voidaan tietysti perustellusti kysyä, ostettiinko tässä sittenkin vain kuoleman suudelma. Jos tällä lahja- ja lepytyspaketilla ostettiin oikeus Veitsiluodon fuusioimiseen Enso-Gutzeitiin ja fuusioidun omaisuuden myymiseen ulkomaille, nyt tehtävät investoinnit Kemijärven ja Oulun tehtaille saattavat olla lajissaan viimeiset. Näidenkin osalta on ehditty kysyä julkisuudessa ja jo täälläkin sitä, kuinka ja miksi perustelut muutuivat muutamassa päivässä.

Taustatietona Pohjois-Suomessa muistetaan toki tarkoin, millaista politiikkaa suomalaiset valtionyhtiöt ovat ulkomaille harjoittaneet. Kemira osti menestyksensä vuosina ulkomailta tuotantolaitoksia, jotka se sitten lakkautti saadakseen näin itselleen niiden kanta-asiakkaat. Jos suomalainenkin valtionyhtiö menettelee näin ulkomaille, miksi ulkomaalaisomistuksessa oleva yhtiö ei tekisi niin Suomessa? Juuri yksityinen ulkomaalaisomistus mahdollistaa sellaiset toimet, jotka voivat olla kohtalokkaita alueellisille tuotantoyksiköille. Maapallolla on rajattomasti esimerkkejä siitä, että ulkomailta käsin niiden avulla on riistetty alihintaan paikalliset luonnonvarat, ja kun yksikkö on ajettu kuntonsa puolesta loppuun, se on lopetettu. Jäljelle ovat jääneet vain ympäristövauriot.

Meillä tuskin kävisi aivan näin, mutta ympäristönsuojelutoimien toteuttaminen yksikön käyttövaiheen aikana voi tuottaa enemmän ongelmia ulkomaalais- kuin kotimaisessa omistuksessa. Suomalaiset valtion- ja muut yhtiöt ovat

olleet tässä suhteessa hankalia mm. Ruotsissa ja Ranskassa, kuten olemme saaneet lehdistä lukea.

Yliutuantotilanteessa yksikön lopettamisen syynä voi olla yksistään markkinataktikointi. Markkinataktisista syistähän Suomenkin teollisuusyhtiöt ovat viime aikoina investoineet kotimaan sijasta enimmäkseen ulkomaille.

Edellä kerrotun johdosta voidaan yhteenvedonomaaisesti sanoa, että siitä ei pidä pohjoissuomalaisia moittia, jos kotimaistenkin yhtiöiden toilailut ulkomaille pelottavat esimerkillään heitä. Me vihreät hyväksymme sen, että Pohjois-Suomen asukkailla on oikeus kohtuulliseen alueelliseen itsekkyytteen näissä asioissa.

Arvoisa puhemies! Asiaa voidaan tarkastella myös muista näkökulmista. Veitsiluoto Oy jalostaa puuta selluksi, papereiksi, mekaanisen puun ja metsäkemian tuotteiksi. Kaikki se puu, joka nyt jalostetaan yhtiön tehtailla Pohjois-Suomessa, voitaisiin jalostaa vaikka Keski- tai eteläisimmässä Suomessa. Tämä merkitsisi kuitenkin puuraaka-aineen kuljettamista satoja kilometrejä nykyistä pidempiä matkoja, mikä puolestaan merkitsisi nykyistä suurempia kuljetettujen polttoainetonniin määrää ja erityisesti nykyistä suurempia liikenteen saastepäästöjä sekä useampia liikenneonnettomuuksia.

Kun puu jalostetaan lähellä kasvupaikkaansa, säästytään erityisesti puussa olevan veden kuljettamiselta pitkiä matkoja sekä samoin energian käyttöön menevän puunosan kuljettamiselta fossiilisella polttoaineella muualla poltettavaksi. Kokonaistaloudellisissa laskelmissa pitää niin ikään ottaa huomioon, että myös teiden kunnossapitoon jouduttaisiin sijoittamaan nykyistä enemmän yhteiskunnan varoja.

Hajautettu tuotantorakenne on näin ympäristönsuojelullisesti sekä energia- ja kokonaistaloudellisesti edullisempi ratkaisu kuin turvautuminen muualla Suomessa sijaitseviin todella suuriin yksikköihin. Metsäteollisuuden tuotantoyksiköillä on nykytekniikalla Suomen sisävesistöjen äärellä ilmeinen maksimikokonsa, mitä myöten voidaan ravinne- ja muut päästöt vesistöihin pitää niin haluttaessa kohtuullisesti kurissa. Yksikkökokoja voidaan tästä kohottaa vain, jos käytetyn veden osalta siirrytään täydellisesti sisäiseen kiertoon. Kun sisävesistöt ovat myös muista syistä ravinnekuormitettuja, lisää kuormaa ei voida monilla valuma-alueilla hyväksyä.

Arvioitaessa Veitsiluoto Oy:n asemaa omana yhtiönä on kiinnitetty perustellusti huomiota yhtiön heikkoon vakavaraisuuteen. Yhtiöhän velkaantui raskaasti aiempina suhdanteiden heik-

koina vuosina. Viimeaikainen yhtiön tuotteiden hyvä markkinatilanne ja kohtuullisen hyvät yksikköhinnat ovat helpottaneet yhtiön rahoitustilannetta merkittävästi. Ilmeisesti juuri tästä syystä Metsä-Serlakin tarjoutui ostamaan Veitsiluodon kokonaisuudessaan ja ottamaan yhtiön jäljellä olevat velat omikseen.

Entä sitten tulevaisuudessa? Käydyssä keskustelussa valtiovallan taholta on todettu, että seuraavan laskusuhdanteen aikana yhtiö joutuisi kokemaan rahoitus- ja kannattavuuskriisin uudestaan. Tähän on vastaan todettava, että sama hallitus on ilmoittanut Euroopan unionille, että Suomi liittyy Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen sen ensimmäisessä ryhmässä. Tämä ilmoitus pitää sisällään tiedon, ettei Suomelle olennaisilla metsäteollisuustuotteiden markkinoilla tule Emu-jäsenyydessä esiintymään Suomelle ongelmaisia suhdannevaihteluja. Vanhasa tilanteessahan niitä jouduttiin auttamaan valuttapoliittisin keinoin.

Hallituksen mukaan EU-jäsenyyden mukanaan tuomilla tasaisilla markkinoilla nykyinen trendi kohti kohentuvaa vakavaraisuutta siis jatkuisi. Veitsiluoto Oy tulisi näin omana yhtiönään ainakin kohtuullisesti, jollei erinomaisesti toimeneen.

Tässä puheenvuorossa emme ole ottaneet kantaa hallintomalliin, millä Veitsiluoto Oy:n kaltaisia valtionyhtiöitä tulisi hallinnoida. Viittaamme tässä suhteessa aiempaan, maaliskuussa tänä vuonna pidettyyn ryhmäpuheenvuoroomme, jossa käsiteltiin juuri tätä erityiskysymystä. Viime päivinä koetun perusteella ymmärrämme hyvin, jos Pohjois-Suomen asukkaat haluavat säilyttää edelleen kiinteän yhteyden yhtiöön.

Arvoisa puhemies! Yhteenvetona toteamme, että Veitsiluoto Oy:n säilymiselle itsenäisenä valtionyhtiönä voidaan löytää mm. ympäristönsuojelullisesti ja aluepoliittisesti kestäviä perusteita. Hallituksen viime päivien lepytystoimet eivät osu asian ytimeen, joten kannatamme vasemmistoliiton ehdotusta perustellun päiväjärjestykseen siirtämisen sanamuodoksi.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa puhemies! Välikysymys koskettaa yhtä valtionyhtiötä, Veitsiluoto Oy:tä, ja sen omistusjärjestelyjä. Asia on poikkeuksellisen tärkeä pohjoiselle Suomelle, mutta periaatteellisenä kysymyksenä se on tärkeä myös koko kansalle. Veitsiluoto Oy on suuri työnantaja ja puunjalostaja alueella, jolla työllisyystilanne on pysyvästi heikko eikä puunostajiakaan ole liikaa.

Ennen kuin käsittelen hieman tarkemmin välikysymyksen varsinaista aihetta, on paikallaan tarkastella elinkeinopolitiikkaa yleensä ja valtionyhtiöpolitiikkaa erityisesti.

Valtiojohtoinen yritystoiminta on perinteisesti kiehtonut vasemmistoa ja vastannut sosialistista ideologiaa. Tämä vanhakantainen ideologia on kaikkialla joko kaatunut tai henkitoreissaan. Se epäonnistui lähes kaikissa tavoitteissaan ja lupauksissaan. Täystyöllisyys ja oikeudenmukainen tulonjako eivät koskaan toteutuneet. Ajautuminen taloudelliseen, ekologiseen, sosiaaliin, eettiseen ja poliittiseen kriisiin on ollut ennennäkemätöntä siellä, missä tuohon suuntaan pyrittiin. Kukaan ei enää kaipaa tällaista aikaa ja poliittista järjestelmää. Nyt haetaan senkin kannattajien piirissä innolla mallia läntisestä Euroopasta, jossa samalla tavalla kuin idässä ennen luvataan työtä lähes kaikille ja työn lisäksi myös halpaa ruokaa sekä muuta ihanaa.

Läntisessä Euroopassa pyritään tällä hetkellä toteuttamaan mielenkiintoista kaksoisjärjestelmää. Se on samanaikaisesti, kuten sosialismissa aiemmin, keskusjohtoista ja byrokraattista mutta samalla myös kapitalistisesti täydelliseen tavaroitten, palvelujen, pääomien ja ihmisten vapaaseen liikkumiseen perustuva. Tällainen malli ei tule onnistumaan. Mutta kaikkeahan pitää näköjään kokeilla. Viisainta olisi kuitenkin pysytellä kestäväksi koetulla pohjoismaisella sekajärjestelmäpohjalla.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama vuosi sitten Suomessa valtiojohtoinen yritystoiminta eli kuikoistustaan ja sitä pyrittiin lisäämään. Vain viitisentoista vuotta on kulunut surullisen kuuluisasta Valco-seikkailusta, jonka monet arkkitehdit yhä istuvat tukevasti tärkeillä palleillaan. Mutta pieniä olivat veronmaksajien tappiot Valcosta verrattuina herrojen sallimiin ja jopa suojelemiin kasinoseikkailuihin puoli vuosikymmentä sitten. Kalliiksi ovat tulleet nämä operaatiot Suomen kansalle.

Mutta nyt on uuden mallin etsinnän aika. Epäonnistuneelle politiikalle etsitään vaihtoehtoa. Näyttää siltä, että ainoana vaihtoehtona valtiojohtoisuudelle nähdään toinen äärilaita. Siihen onkin jo antauduttu. Vuosina 1986–1990 vapautettiin rahamarkkinat seurauksista piittaamatta. Eräiden muiden tekijöiden, kuten juuri Neuvostoliiton ja sosialismin romahduksen, rinnalla rahamarkkinoiden vapauttaminen johti suurtyöttömyyteen ja valtavat mitat saaneeseen pankkikriisiin. Mittavin sosialisointi tapahtuikin vastikään pankkimaaailmassa. Tavallinen kansa

kärsii ja maksaa laskut. Aiheuttajat eivät vastuu-
ta kannan.

Pitkään jatkuneen holhousyhteiskunnan rakentamisen jälkeen on Suomi nyt vauhdilla siirtymässä vapaan markkinatalouden ja yksityisen omistusoikeuden ihannoinnin kärkeen. Taas ollaan tekemässä vakavaa virhettä. Näin ei hoideta parhaimmalla mahdollisella tavalla menneiden sukupolvien hankkimaa kansallisarallisuuttamme, puhumattakaan siitä, että huolehdittaisiin viisaasti ja kauaskantoisesti työllisyydestä, valtiontaloudesta, sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, aluepolitiikasta, ympäristöpolitiikasta tai kansainvälisestä vastuusta. Näitä kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää kuitenkin erittäin tärkeinä asioina.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä katsoo, että Suomessa tulee hylätä sekä sosialistimallinen holhousvaltio että äärimmilleen viety täysvapaan markkinatalous. Kristillisdemokraattinen malli, jota kannatamme ja esitämme vaihtoehdoksi, merkitsee rajoitettua ja hallittua yksityistä omistusoikeutta ja sen puitteissa vapaata kilpailua. Nuo varaukset tarkoittavat sitä, että eräillä aloilla tulee keskeiset kansalliset edut turvata siten, että valtio on osallisena myös yritystoiminnassa omistajana ja samalla toimintaperiaatteiden määrittäjänä sekä välittömänä ehtojenkin asettajana. Toisaalta kaikkea vapaata kilpailua tulee rajoittaa sosiaalisin, ekologisista ja eettisistä perusteista. Kristillisdemokratia on siis keskitie, jossa tärkeimpänä on ihminen ja elinympäristö, ja vasta näiden jälkeen tulevat taloudelliset arvot.

Arvoisa puhemies! Sotien jälkeisenä aikana oli perusteltua ja jopa välttämätöntä mm. sotakorvausten suorittamiseksi perustaa valtionyhtiöitä myös eteläiseen Suomeen. Näiden yhtiöiden merkitys on ollut keskeinen suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisessa. Niille 40—50-luvun päättäjille, jotka tuolloin rohkeasti lähtivät teollistamaan maamme kauttaaltaan, on annettava täysi tunnustus ja kiitos. Vain valtion sijoituksilla ja riskinottoilla se oli tuolloin mahdollista. Tulokset ovat pääasiassa hyviä, vaikka myös virheitä on tehty. Suurin virhe tehtiin 70-luvulla mainitsemani kuuluisan kuvaputkitehtaan perustamisessa.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä tarjoaa siis koko yhteiskuntapolitiikkaan, mutta myös valtion elinkeinopolitiikkaan ja valtionyhtiöihin sovellettavaksi kristillisdemokraattista perusmallia, joka on sosiaalisesti, ekologisesti ja eettisesti rajattua markkinataloutta ja kestävä kehitystä.

Suomeen sovellettuna se valtionyhtiöiden

osalta merkitsee sitä, että nykyiset valtionyhtiöt tulee jakaa neljään pääryhmään, joissa niiden toimintapolitiikka määritellään omistus- ja määräysvallan pohjalta.

Ensinnäkin kaikki sellainen yritystoiminta, jolla ei ole erityistä perustetta olla valtion omistus- ja määräysvallassa, tulee olla vapaan kilpailun ja yksityisen omistusoikeuden piirissä. On kiistatta selvää, että yksityinen omistusoikeus ja vapaa kilpailu pitävät tuotannon ja muun yritystoiminnan pyörät parhaiten, tehokkaimmin ja tuottavimmin pyörimässä. Tällä perusteella hyväksymme sen, että ne valtionyhtiöt, joilla ei ole erityistä alue-, työllisyys-, sosiaali- ja terveys- tai turvallisuuspoliittista tehtävää, tulee yksityistää. Kun nämä yhtiöt on perustettu ja niitä on kehitetty veronmaksajien varoilla, tulee niistä luopua myös valtion kannalta mahdollisimman edullisin ehdoin ja siten, että niiden toiminta Suomessa mahdollisimman hyvin turvataan.

Toisen ryhmän muodostavat ne pääasiassa varsinaisilla kehitysalueilla toimivat yritykset, joilla on tärkeä aluepoliittinen ja työllisyysmerkitys. Niissä valtion omistusoikeuden tulee olla 20—30 prosentin tasossa. Tämä taso antaa riittävän vaikutusmahdollisuuden näissä yhtiöissä ja estää mm. ulkomaisen kokonaisomistuksen. Tällaisia yhtiöitä ovat mm. juuri Veitsiluoto Oy ja Valmet Oy.

Kolmanten ryhmään sijoitamme energiayhtiöt, joiden osalta valtion omistussuuden tulisi olla pysyvästi yli 50 prosenttia. Neste, IVO ja Vapo tulee siis erityisesti kriisiaikoja ajatellen säilyttää valtion enemmistöomistuksessa. Kylmässä ja pitkien etäisyyksien maassa energian saannin turvaaminen niin kansalaisille kuin yritystoiminnallekin on poikkeuksellisen tärkeä turvallisuuskysymys. Valtioenemmistöisyys on ainoa tapa säilyttää nekin varmasti myös suomalaisessa omistuksessa ja määräysvallassa.

Neljännän ryhmän muodostavat niin sanotut valtion palveluyhtiöt kuten Yleisradio, Posti-Tele sekä muut yhtiöt, joilla on tärkeä julkinen palvelutehtävä. Niiden osalta ei voiton tavoittelu ole eikä saa olla pääasia, vaan koko maan kattava palvelu mahdollisimman tehokkaasti järjestettynä ja tarvittaessa alueelliset ja sosiaaliset erot huomioon ottaen. Nämä yhtiöt tulee pitää myös kansanvaltaisesti valvottuina, jotta niiden palvelutehtävä ei pääse unohtumaan. Tämä edellyttää mielestämme valtion omistusta.

Oman ryhmänsä muodostaa Alko Oy, joka tulee säilyttää kokonaan valtionyhtiönä sillä perusteella, että sen tuotto näin saadaan kokonaan

yhteiskunnalle, joka maksaa myös sen tuotteiden aiheuttamat suuret kustannukset. Paineet näytävät tältäkin osin kasvavan, mikä on erityisen valitettavaa ja lyhytnäköistä. Vaikka Alkon viranomaistehtävät siirtyvätkin ministeriön alaisuuteen, kristillisen liiton eduskuntaryhmä katsoo, että taloudelliset perusteet säilyvät sillä, että Alkon toimintaa ei päästetä yksityisen voitontavoittelun piiriin.

Edellä en maininnut kaikkia valtionyhtiöitä, mutta ne voidaan sisällyttää mainittujen ryhmien sisään tapauskohtaisesti harkiten. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä katsoo, että mainittua tarkastelua noudattaen Suomessa tulee harjoittaa järkevää, koko kansan edut huomioon ottavaa ja tehokasta valtionyhtiöpolitiikkaa. Valitettavasti hallituksen politiikka ei tätä ole viime aikoina ollut. Hallituksen ratkaisut ovat eräiltä osin olleet poukkoilevia ja erityisesti nyt vaalikauden lopun lähetessä kiireen sanelemia ja harkitsemattomia, kuten juuri Valmetin ja Veitsiluodon tapaukset osoittavat.

Arvoisa puhemies! Näyttää siis siltä, että kun vielä joitakin vuosia sitten vasemmisto ajoi sosialisointia, halusi laajentaa valtionyhtiöitä, haluaa nykyinen hallitus aivan viimeaikaisten ratkaisujensa valossa yksityistää ilman perusteellista harkintaa niin monta yhtiötä kuin ehtii. Jos ei ollut sosialisointipyrkimyksissä mitään viisautta, ei ole viimeaikainen hallituksen hoppuilukaan kunnioitusta herättävää.

Erityisesti keskusomalaisena kysyn, miksi Valmet Oy pitäisi kokonaan yksityistää. Vaikko rahan saamiseksi valtiolle? On muistettava, että maailmassa on vain pari kolme paperikoneitten valmistajaa. Yksityistämisen myötä Valmetille voisi käydä kuten Masa Yardsille. Kun edellinen hallitus sotki Wärtsilä Meriteollisuuden konkurssissa asiat täysin, luiskahti uusi telakkayhtiö lopulta norjalaiseen omistukseen. Jos Valmet kokonaan yksityistetään, ei ole mitään estettä myös sen siirtymiselle ulkomaiseen omistukseen. Jos se joutuu kilpailijoittensa haltuun, tulevaisuus saattaa olla vielä paljon huonompi kuin Masalla onkaan ollut. Masaltahan vain muhkeat voitot valuvat ulos. Pahimmassa tapauksessa myös työpaikat saattaisivat lipua ulkomaille. Työpaikkoja ei tule saattaa uhanalaisiksi vain lyhytnäköisen taloudellisen hyödyn saamiseksi.

Tapa, jolla hallitus etsii varoja uuden valtion pääomasijoitusyhtiön perustamista varten, ei ole kaikilta osin hyväksyttävissä. Tällaisen yhtiön perustaminen saattaa olla tarpeen, joskin on todettava, että rahalaitoksia valtiolla on ennes-

täänkin. Vaarana on se, että laitokset lisääntyvät, mutta tulosta ei synny. Pk-yritysten vakuuskysymykset tulee hoitaa kiireesti.

Suomessa tulee siis hylätä sekä sosialisointimallit että täydellisen yksityistämisen mallit. Näiden väliin asettuu kristillisdemokraattisen ideologian pohjalle rakentuva järjestelmä, jossa tärkeät kansalliset ja inhimilliset arvot turvataan aina ensin. Yritystoiminnan omistusperusta ei ole eikä saa olla itsetarkoitus, vaan se on valittava sen mukaan, mikä on kussakin tapauksessa pitkillä tähtäyksellä edullisinta ja turvallisinta.

Kristillisdemokraattinen malli hyväksyy sen, että valtio säilyttää tosiasiallisen omistus- ja määräysvaltansa sellaisissa yrityksissä, joilla on poikkeuksellisen tärkeä merkitys aluepoliittisesti, työllisyyden ja kansallisen turvallisuuden kannalta tai muista merkittävistä yhteiskuntapolitiittisista syistä. Erityisesti tällaisina yrityksiä on mainittava Pohjois-Suomen ja muualla varsinaisella kehitysalueella toimivat valtionyhtiöt sekä energiayhtiöt Neste, Imatran Voima ja Vapoynnä Alko. On syytä muistaa, että tehtyjä virheitä näissä asioissa on usein mahdotonta jälkeensä korjata.

Kun on valittu viisas perusmalli, joka antaa yksityiselle yritystoiminnalle hyvät toimintaedellytykset kaikkialla maassa, tulee yrityksiltä kohtuullisilta veroina ja maksuina ottaa yhteiskunnalle osa niiden tuotosta yhteiskunnan tärkeitä tehtäviä varten. Pyrkimykset vapauttaa yritystoiminta kokonaan taloudellisesta yhteiskuntavastuusta eivät ole oikeita. Vastuun tulee jakaantua oikeudenmukaisesti tältäkin osin.

Arvoisa puhemies! Toimitusjohtaja Matti Pekkasen työllisyystyöryhmä esitti toimenpitekokonaisuuden työllisyyden parantamiseksi. Hallitus enempiä kuin etujärjestötkään eivät ole tarttuneet näihin esityksiin. Työllisyyden parantamistoimenpiteillä on kuitenkin kiire. Aikaa ei ole hukattavissa. Työryhmä esitti mm. verotuksellisia toimenpiteitä, joilla yritystoiminnan edellytyksiä työllistää parannettaisiin. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä katsoo, että esitykset eivät ole kaikilta osin sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla suunnattuja, joten niitä ei voida aivan sellaisinaan toteuttaa. Niiden pohjalta tulee kuitenkin nopeasti edetä. Hallituksen tulee tietyin korjauksin tehdä tarvittavat esitykset ja päätökset.

Esimerkiksi pääomaverotuksen taso voidaan nostaa 28 prosenttiin. Se asetettiin alhaiselle 25 prosentin tasolle laman ollessa syvimmillään. Silloin se oli perusteltua mm. osakesäästämisen

kannustamiseksi. Tämä peruste ei enää ole ajan-kohtainen, joten prosenttiluvun tarkistus ylöspäin on paikallaan. Samalla tulee pörssikaupalle asettaa uudelleen leimavero. Näillä toimenpiteillä on saatavissa tuloja valtiolle korvaamaan työllistämisen edistämiseksi tarvittavia toimenpiteitä.

Valtionyhtiöiden osakkeiden myynnillä voidaan toki hankkia varoja valtiolle, mutta työllisyyden ja aluepoliittisten näkökohtien kannalta tärkeiden yhtiöiden yksityistämistä ei kuitenkaan saa pitää keinona varojen hankkimiseksi valtion kulutus- tai edes investointimenoihin. Se olisi lyhytnäköistä. Valtionyhtiöpolitiikan tulee olla pitkäjänteistä ja harkittua. Sitä se ei viime aikoina ole ollut.

Arvoisa puhemies! Välikysymys koskee Veitsiluoto Oy:n omistusjärjestelyjä. Yleisesti on tiedossa se, että tällä yhtiöllä on mittavien investointien jälkeen ollut näinä lamavuosina erittäin raskas velkataakka. Se on uhannut koko yhtiön toimintaedellytyksiä. Lama on kuitenkin pääasiassa markan kellunnan johdosta tapahtuneen devalvoitumisen ansiosta kääntynyt erityisesti vientiteollisuudessa nopeaksi kasvuksi. Myös Veitsiluoto Oy on parantanut tulostaan. Yritysjohdanto ja työntekijät ovat ponnistelleet erityisen kiitettävästi ja parempi tulevaisuus on näkyvissä.

Tässä tilanteessa hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan ratkaisu oli kylmä suihku koko pohjoista Suomea kohti, eikä sille ole riittäviä perusteita. Se ei ole myöskään sopusoinnussa edellä kuvaamani kristillisen liiton edustamien elinkeino- ja valtionyhtiöpoliittisten tavoitteiden, erityisesti alue- ja työllisyyspoliittisten tavoitteiden kanssa. Veitsiluoto Oy on nimenomaan pohjoisen Suomen kehitysalueiden yritys. Se on perustettu työllistämään tuon alueen ihmisiä, jalostamaan tuon alueen puuraaka-ainetta. Monille Lapin kunnille se on erittäin tärkeä yritys.

Hallituksen vastaus sisältää Enso-kaupan perustelut. Ne ovat kuitenkin hyvin yleisluonteiset. Veitsiluoto Oy itsenäisenä yhtiönä pörssivaihtoehtopohjalta -kehittämismallia ei ministeri juuri tarkastellut vaan ohitti sen kevyesti. Pohjoisen ihmiset odottavat tällaista selvitystä ja perusteluita. Jos Veitsiluoto Oy siirtyy yksityistämisen prosessissa olevan pörssiyhtiö Enso-Gutzeitin määräysvaltaan, on ymmärrettävää, että pohjoisen väestö pelkää yhtiön tulevaisuuden puolesta. Kun jonakin päivänä Enso on kokonaan yksityistetty ja Veitsiluoto sen määräysvallassa, on helppo kuvitella, mitä yksityinen pääoma saattaa tehdä. Lupaukset investoin-

neista eivät ole riittävän uskottavia, jos lupaajana on tällainen yritys.

Ministeriökin on lupailut, mutta sen antamat vuolassanaiset lupaukset eivät ole tässä tilanteessa riittävän luotettavia. Viimeisimmäksi ministeriö on luvannut Lappiin kultakaivoksen ja eräitä muita hankkeita. Kysymykseksi nouseekin, eikö näitä olisikaan tehty, jos Veitsiluoto - Enso-operaatiota ei olisi toteutettu. Pohjois-Suomi tarvitsee kaikki mainitut ja vielä enemmänkin uusia työllistäviä hankkeita, mutta ne eivät poista epävarmuutta Veitsiluoto Oy:n osalta. Yhtiön tulevaisuus on turvattava.

Tapa, jolla hallitus hoiti Veitsiluoto Oy:n omistusjärjestelyt, ei herätä yleistä luottamusta. Tämän valtionyhtiön hallintoneuvoston puheenjohtajan, pääjohtaja Pekka Tuomiston erouhkaus hallintoneuvoston puheenjohtajan paikalta osoittanee osaltaan sen, että kaikki ei tapahtunut niin kuin on lupa odottaa. Kysymyksessä on henkilö, joka tuntee asiat eikä tee harkitsemattomia ratkaisuja ja uhkauksia.

On selvää, että tällaisista asioista, omistusjärjestelyistä, ei voida etukäteen yleisesti keskustella, mutta asianmukainen tarjousmenettely ja tarjousten käsittely on aina turvattava. Tapahtuiko tällä kertaa niin, sitä emme tarkoin yksiselitteisesti tiedä. Veitsiluoto Oy:tä tulisi joka tapauksessa kehittää edelleen itsenäisenä pohjoissuomalaisena valtionyhtiönä.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmän puolesta ehdotan päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi seuraavaa:

”Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta toteaa, että hallitus ei ole noudattanut johdonmukaista valtionyhtiöiden kehittämispolitiikkaa eikä hallitus ole kyennyt esittämään riittäviä takeita Veitsiluoto Oy:n toiminnan turvaamiseksi ja kehittämiseksi Pohjois-Suomen työllisyyden, metsänomistajien ja kuntien etujen mukaisena yhtiönä,

ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Edustajat Westerlund ja von Bell merkitään läsnä oleviksi.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Nykyisen hallituksen linjana valtionyhtiöiden osalta näyttää olevan muutamissa Länsi-Euroopan maissa omaksuttu käytäntö valtionyhtiöiden osakkeiden myymisestä yrityksille ja yksityisille henkilöille. Euroopassa yksityistämislilla on

ollut postilaitoksia, rautatie- ja puhelinyhtiöitä, auto- ja lentokonetehaita jne. Yksityistämisen avulla on pyritty edistämään markkinataloutta ja vapaata kilpailua ja samalla kohentamaan kyseisen valtion taloutta.

Osa näistä kaupoista onkin osoittautunut oikeiksi ratkaisuksiksi ja kyseiset yritykset ovat lähteneet kehittymään ja niiden toiminta tehostumaan aikaisempaa nopeammin. Myös päivittäisiä esimerkkejä on löydetävissä, jolloin uudet omistajat ovat lopettaneet suuriakin tuotantolaitoksia. Näin on lähinnä käynyt sellaisissa tapauksissa, joissa ostajatahoilla on ollut vastaavanlaatuista tuotantotoimintaa joko samassa maassa tai sen välittömässä läheisyydessä. Valtion omistaman yrityksen ostamisessa on ollut silloin kyse pelkästään kilpailijan poisostamisesta.

SMP:n eduskuntaryhmän mielestä valtionyhtiöiden yksityistäminen on periaatteessa osin hyväksyttävää ja jopa suositeltavaa. Valtionyhtiöiden osakkeiden myymisellä pystytään yhteiskunnan aikoinaan yrityksiin sijoittamia varoja saamaan takaisin muuhun käyttöön. Käyttötarkoituksistahan ei Suomessa tällä hetkellä jokaiselle liikenevälle markalle liene puutetta.

Osakkeiden myynnistä saatavien tulojen käyttäminen pelkästään kulutukseen tai rutiinimeinoin ei ole hyväksyttävää. Tuolloin kyse on pelkästään säästöjen syömisestä ja omaisuuden hukkaamisesta. Mikäli saatavat varat käytetään sen sijaan esimerkiksi riskipääomasijoituksiin uusissa perustettavissa pk-yrityksissä, on rahojen käyttö perusteltua ja niiden hankkiminen valtionyhtiöiden osakkeita myymällä puolustettavissa.

Myös joidenkin valtionyhtiöiden tulevan toiminnan kannalta on pelkästään myönteistä, että niiden omistajien joukossa on myös yksityisiä tahoja nykyistä enemmän. Puhtaita valtionyhtiöitä saatetaan kansainvälisillä markkinoilla vierastaa, ja tämän takia osakkeiden myyminen niistä saattaa olla pelkästään myönteistä yhtiöiden julkisuuskuvan kannalta.

Valtionyhtiöitä on aikoinaan perustettu lähinnä siitä syystä, ettei Suomen varsin pieniltä pääomamarkkinoilta ole ollut löydettävissä tarpeeksi varoja suurten teollisuuslaitosten perustamiseen. Tämänkaltaisia yrityksiä ovat mm. puunjalostustehtaat, Rautaruukki ja petrokemian suur-yritys Neste. Todennäköisesti ilman valtion pääomasijoitusta ei Suomessa olisi Nesteen kaltaista kansainvälistä yritysjiättä eikä Rautaruukin mitakaavassa toimivaa metallialan yritystä.

Puunjalostusteollisuuden osalta tilanne on monimutkaisempi, sillä alalla toimii myös useita yksityisen pääoman turvin perustettuja yrityksiä ja tuotantolaitoksia. Mikä valtionyhtiön merkitys tällä alalla tulevaisuudessa on, on pitkälti arvailujen varassa. Voidaan kuitenkin olettaa, että ilman valtion mukaantuloa ei puunjalostusteollisuutta olisi nykyisessä määrin teollisesti vähemmän kehittyneillä alueilla kuten Pohjois- ja Itä-Suomessa. Näin ollen valtionyhtiöiden perustaminen puunjalostusteollisuuteenkin on palvelut teollisuuspolitiikan lisäksi myös alue- ja työllisyyspolitiikkaa.

Näiden näkökohtien nojalla on edelleenkin perusteltavissa se, että valtio takaa kyseisten yritysten toiminnan jatkuvuuden sijaintipaikkunnillaan sekä mahdollistaa niiden edelleen kehittämisen ja toiminnan laajentamisen. Teollisuuspolitiikkaa ei maassamme voida toteuttaa pelkästään vapaan pääoman ehdoilla, sillä silloin aluepolitiikka unohtetaan tyystin.

Valtionyhtiöiden merkitys maamme elinkeinolämälle kokonaisuudessaan on huomattava. Valtionyhtiöt muodostavat teollisuustuotannostamme yli 20 prosentin osuuden ja energiatuotannosta käytännössä yhtä paljon. Teollisuusinvestoinneista niiden osuus on noin 30 prosenttia, ja työpaikoista on valtionyhtiöissä noin 15 prosenttia. Vielä tätäkin merkittävämpiä valtionyhtiöt ovat, jos tarkastellaan niiden osuutta maamme viennistä. Siinä kyseessä olevien yritysten osuus nousee jopa 30 prosenttiin. Emme siis keskustele mistään vähäpätöisestä kysymyksestä tarkastellessamme valtionyhtiöiden yksityistämistä ja yhtiöiden tulevaisuutta. Keskustelemme merkittävää suuruusluokkaa olevasta kansallisesta linjanvedosta tulevien vuosikymmenten teollisuus-, alue- ja työllisyyspolitiikassa.

Välikysymyksen kohteena oleva Veitsiluoto Oy on esimerkki jo edellä mainitsemistani vähemmän teollistuneella alueella sijaitsevista suurista puunjalostusyrityksistä. Lienee melko todennäköistä, että ilman valtionyhtiön perustamista ei kyseisiä tuotantolaitoksia olisi olemassa ainakaan siellä, missä ne nyt sijaitsevat. Vastaava tuotantokapasiteetti olisi yksityisen pääoman turvin sijoitettu todennäköisesti Oulu — Kajani-linjan eteläpuolelle. Tämän takia valtionyhtiön perustaminen oli aikoinaan oikeaan osunut ratkaisu.

Hallituksen kaavailusta myydä Veitsiluoto Oy:n osakkeista 35 prosenttia Enso-Gutzeit Oy:lle on todettava, että kyseinen kauppa saattaa pahimmillaan vaarantaa yrityksen tulevaisuu-

den, mutta toivottavasti se ei sitä merkitse. Kuten kysymyksessä todetaan, valtiolla on omistusosuutensa myös ostajana toimivassa Enso-Gutzeit Osakeyhtiössä siten, että äänivallasta yhtiössä on valtiolla 52,1 prosenttia. Tällä hetkellä julkisuudessa olleiden tietojen mukaan ei ole tehty päätöksiä Veitsiluoto Oy:n osakkeiden ilmoitettua laajemmasta myymisestä Enso-Gutzeitille tai jollekin muulle yhtiölle, mutta sitäköön mahdollisuutta ei voida kuitenkaan pitää täysin mahdottomana ja silloin on Enso-Gutzeitilla etuosto-oikeus.

Mikäli näin tapahtuisi, saattaisi valtiovalta menettää määräysvaltansa Veitsiluoto Oy:ssä, jolloin sen kehittämisestä päätettäisiin jatkossa valtiovaltan valvonnan ulottumattomissa. Tällöin on todellisuudessa vaarana Veitsiluoto Oy:n liiketaloudellisten ja muidenkin tavoitteiden määrittäminen ottamatta huomioon Pohjois-Suomen työllisyyttä ja alueellista kehittymistä.

SMP:n eduskuntaryhmä on niin puheena olevasta Veitsiluoto Oy:n kuin valtionyhtiöiden yksityistämistä yleensäkin sitä mieltä, että siinä tulee edetä erityisen harkiten ja varovasti. Nykyisen hallituksen linja on ollut mielestämme hätköivä ja kehitys on ollut vaarassa riistäytyä käsistä. Tähänastisia yksityistämispäätöksiä ei ole myöskään mielestämme harkittu loppuun saakka, vaan on edetty puhtaasti periaatteellisella linjalla. Pelkän periaatteen vuoksi ei toimivia ja tuottavia valtionyhtiöitä kuitenkaan saisi päästää yhteiskunnallisen omistuksen ulkopuolelle. Onhan kyse suurista kansallisista arvoista.

SMP:n eduskuntaryhmä on valtionyhtiöiden tulevaisuudesta sitä mieltä, että nykyisin olemassa olevia yhtiöitä ei tule täysin yksityistää, vaan kaikissa tulee säilyttää vähintään 51 prosentin omistussuosuuksia valtiolle. Silloin myös määräysvalta niiden kehittämisestä ja strategioiden asettamisesta säilyy yhteiskunnan käsissä. Yksityistä pääomaa voidaan ja sitä tuleekin hankkia mahdollisuuksien mukaan, mutta sille ei tule antaa liikaa määräysvaltaa. Tässäkin tapauksessa saatetaan pahimmillaan pitää paikkansa vanha sanonta: Kun antaa pirulle pikkusormen, se vie koko käden.

Kaikkein suurin riski edellä mainittuun kielteiseen kehitykseen on juuri puunjalostusteollisuudessa ja metalliteollisuudessa. Näiden alojen tuotantolaitoksia on useissa maissa, ja tuotteista on lähes poikkeuksetta ylitarjontaa. Tällöin on vaarana omistusoikeuden hankkiminen pelkäämään kilpailullisista etunäkökohdista eli markkina-aseman laajentaminen kilpailijan ostamisen

avulla. Mielestämme näin ei saa päästä käymään sen paremmin suomalaisten kuin ulkomaalaistenkaan yritystajien toimesta, vaan tällä hetkellä olemassa olevat valtionyhtiöt ja niiden merkittävimmät yksiköt pitää pitää toiminnassa.

Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä totesi ryhmäpuheenvuorossaan kuluvan vuoden maaliskuussa käsiteltävässä välikysymystä valtionyhtiöiden yksityistämisestä ja niiden hallinnon kehittämisestä, että valtionyhtiöiden osakkeiden myymisessä yksityiselle on riskinä myös suomalaisen perusteellisuuden omistuspohjan liian merkittävä siirtyminen maamme rajojen ulkopuolelle. Senhetkisestä tilanteesta on edetty nyt siihen, että Suomea ollaan valitettavasti lähipäivinä lopullisesti liittämässä Euroopan unionin jäseneksi. Tällöin avautuu Euroopan suurille pääomapiireille vieläkin parempi tilaisuus marsia pääomaköyhän Suomen teollisuuselämän ylitse. Myönteisessä tapauksessa kehitys voi tietenkin olla jopa toivottavaa, sillä suomalaiset pääomamarkkinat ovat rajalliset. Kieleinen mahdollisuus on kuitenkin myös olemassa siinä tapauksessa, että ulkomainen raha tekee sijoituksensa Suomeen pelkästään omista etunäkökohdistaan lähtien.

Sanonta "rahalla ei ole kotimaata" pitää valitettavan hyvin paikkansa. Suomen ja suomalaisten yritysten on turha toivoa ulkomaista pääomaa pelkästään siinä toivossa, että ne olisivat pyyteettömästi kiinnostuneita yritystoimintamme rahoittamisesta. Niiden tavoitteena on pelkästään tuottaa mahdollisimman suurta voittoa keinoja kaihtamatta. Eräs tällainen keino pidemmällä aikavälillä on ostaa pois suomalainen kilpailija omien ja omassa maassa tuotettujen tuotteiden markkinoinnin tieltä. Yhteiskunnan tehtävänä, ainakin valtionyhtiöiden osalta, on estää tämän kaltainen kielteinen kehitys.

Hallituksen ja muiden poliittisten päättäjien on huolehdittava siitä, että suomalainen perusteellisuus, jollaista nimenomaan puunjalostusteollisuus maassamme on, säilyy riittävän suuressa määrin suomalaisessa omistuksessa. Yksityisten yritysten osalta tämä on tulevaisuudessa melko vaikeaa lopullisesti vapautuvien pääomamarkkinoiden takia, mutta valtionyhtiöiden osalta se on edelleen mahdollista. Tämän takia 51 prosentin omistussuuden säilyttäminen kaikissa valtionyhtiöissä on varmin tae estää Pohjois- ja Itä-Suomen vähäisten suurten teollisuuslaitosten ja niiden omistuksen siirtyminen ulkomaalaisten pääomapiirien käsiin.

Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä katsoo hallituksen intoutuneen liiaksi vapaan markkinatalouden hurmukseen. Hallitus on etenemässä liian nopeasti valtionyhtiöiden yksityistämisessä. Lisäksi hallitus on vastoin kansallisia etunäkökohtia luopumassa osasta valtionyhtiöitä kokonaan. Näin ei tulisi ryhmämme mielestä menetellä, vaan tulee turvata valtiovallan riittävä kontrolli kaikissa toiminnassa olevissa valtionyhtiöissä.

Tässä yhteydessä totean lisäksi, että SMP:n eduskuntaryhmä ei pidä järkevänä esitettyä Valtionrautateiden yhtiöittämistä, vaan vaatii liikelaitosmallin toteuttamista VR:ssä hyvin toimineena ja jo käytännössä kokeiltuna muotona. Kansallinen rautatielaitos on mielestämme liian suuri kansallisen pääoma päästettäväksi pääomapiirin riepoteltavaksi. On kyse yhteiskunnallisesta peruspalveluverkostosta ja alueellisesta tasavertaisuudesta, jonka takia kontrolli tulee säilyttää eduskunnan lopullisen päätäntävällän piirissä.

Yhtiöittämisen jälkeen Valtionrautateita odottaa yksityistäminen, mahdollistetaanhan jo nytkin esimerkiksi ulkomaisille rautatieyhtiöille ratojemme käyttö. Mikäli yksityistäminen ja osittainen myynti yksityisille tahoille toteutetaan, tullaan Suomen rautatieliikenteestä sen jälkeen kuorimaan vain kannattavin kerma päältä ja huonosti kannattavat tai kannattamattomat linjat jäävät hoitamatta, ellei valtio maksa sitä täysin verovarjoilla. Se, onko sekään EU:n aikana mahdollista, ei ole aivan varmaa.

Sääli vain hyviä ratoja Pohjois-, Itä- ja Keski-Suomessa, jotka jäävät mahdollisen yksityistämisen muistomerkeiksi ja parhaassa tapauksessa saksalaisten turistien resinalla-ajokilpailujen reitistöksi tai englantilaisten höyryveturiharrastajien leikkikentiksi. Tasapuolista aluepolitiikkaa on joka yksityistämisen jälkeen mahdollotonta toteuttaa ainakaan liikennepoliittisesti.

Puheena olevan Veitsiluoto Oy:n osalta toteamme, että tapaus on tutkittava huolellisesti ja varmistettava se, ettei jatkossa ole vaaraa menettää täysin valtion määräysvaltaa yrityksessä. Mikäli näin on tehtyjen päätösten nojalla tapahtunassa, tulee niitä muuttaa siten, että yksityisille omistajatahoille tulee korkeintaan 49 prosentin suuruinen määräysvalta Veitsiluoto Oy:ssä. Tällä tavoin voimme turvata pohjoisen työllisyyttä ja taloudellista kehitystä kaikkein parhaiten.

Päästettäessä määräysvalta yhtiössä etelään ei

jatkossa tulla ottamaan päätöksissä huomioon aluepolitiikkaa. Osakkeiden myynnin ajankohta kummeksuttaa sekin, sillä onko viisasta myydä niitä nyt laman aikana. Olettaa voisi, että korkeasuhdanteen mahdollisesti päästessä vuoden parin sisällä alkuun saatava hinta olisi ollut parempi. Vai onko niin, että tyhjätaskun on pakko myydä hinnalla millä hyvänsä, kun rahat muuten loppuvat?

Mitä tulee arvoisan ministeri Kääriäisen keskustan ryhmän kapinan sammuttamiseksi lupamiin miljardin investointeihin, ovat lupaukset valitettavasti aina lupauksia. Useasti ne myös jäävät lupauksiksi. Siitä on valitettavan paljon esimerkkejä olemassa. Onko nytkin kyseessä vain kepin juoni ostaa alueen ihmisten luottamus takaisin pelkillä lupauksilla? Pelkään pahoin, että lähivuosina tulee pettymys pohjoisen väestön keskuudessa olemaan suuri eivätkä miljoonat paljon alueen työttömien taskuja lämmitä. Mikäli ministeri Kääriäinen tekisi kuitenkin poikkeuksen keskustan tavoista ja toteuttaisi lupauksensa, tulla investoinnit suunnata pysyviä työpaikkoja luoviin kohteisiin, eikä hetkellistä lohtua tuoviin infrastruktuurihankkeisiin.

Edustajat Koistinen, Kallis ja Virrankoski merkitään läsnä oleviksi.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Yhdenkään hallituksen aikana aluepolitiikka ei ole ollut niin kehnoa kuin nyt. Sinipunahallitukseen, jossa demarit oli mukana, ei ehtinyt tehdä suurta vahinkoa. Se kun oli pohjansa vuoksi aina varpaillaan, ettei vaan päästä syyttämään pohjoisen kurjistamisesta. Mutta sitten tulee porvarihallitus, jossa pääpuolueena on keskusta, jonka aikana aluepolitiikka ei ole ollut missään arvossa. Veitsiluodon osakkeiden myyminen ei ole ainoa kauheus, joka pohjoisessa on koettu Ahon hallituksen aikana. Aluepoliittisen lainsäädännön uusiminen eurokuntoon on itse asiassa ainoa aluepolitiikan saavutus.

Kauppa- ja teollisuusministeri Seppo Kääriäinen ilmeisesti uskoo, että pohjoissuomalaiset ovat lahjuksilla voideltavissa ja rahalla ostettavissa. Eivät ole. Eivät muut kuin ministerin oman puolueen pohjoissuomalaiset kansanedustajat. Minä en ainakaan usko pätkeäkään ministeri Kääriäisen vakuutteluihin ja lupauksiin. Vaalien jälkeen lupaukset voidaan kaikessa rauhassa

syödä. Ja kuka muuten uskaltaa väittää, että keskusta olisi edes hallituksessa seuraavien eduskuntavaalien jälkeen.

Toisaalta monet niistä investoinneista, jotka miljardilla markalla aiotaan pohjoiseen suunnata, ovat sellaisia, jotka joka tapauksessa olisi toteutettu, ja on tietenkin aivan luonnollista, että rahat pohjoisen firman myymisestä käytetään pohjoiseen. Eihän tästä olisi pitänyt mitään meliä synnyttää.

Lupaukset ovat aina lupauksia. Varsinaisia päätöksiä ei ole, vaan kaikki on vasta paperilla tai ministerin päässä. Ja kaikki pohjoisessa tiedävät, etteivät ne paljon paina. Edes eduskunnan ponsi ei ole painanut Pudasjärven turvevoimalasiassa. Ja kun tietää miten ja kenen hyväksi KTM:n virkamiehet tosiasiaa toimivat, pohjoisen investoinnit ovat todella pitkässä kuusessa. Kannattaa muistaa kansliapäällikkö Vuorian kannanotto tämänpäiväisessä Helsingin Sanomissa. Tähänhän ed. Apukkakin omassa puheenvuorossaan viittasi.

Varmaa ei tällä hetkellä olekaan mikään muu kuin Veitsiluodon Kemijärven sellutehtaan kehittämissuunnitelman toteuttaminen. Edes Oulun toisen paperikoneen rakentamisesta ei ole annettu varmaa lupautta. Kun asiaa tutkivat nyt sekä Enso että Veitsiluoto, voi olla, että johtopäätökseksi tulee, ettei Oulun investointia toteuteta.

En voi uskoa ministeri Kääriäiseen ja hänen suuriin lupauksiinsa. Miksi? Siksi, että hän vasta pakon jälkeen ja suoraan kysyttäessä ilmoitti, että Veitsiluodon 35 prosentin osake-erän myytiin Ensolle liittyy ensiyön oikeus. Enso voi hotkaista Veitsiluodon osakkeiden etuosto-oikeuden nojalla heti, kun valtio päättää osuutensa myydä. Tuolloin ei osakkeista enää paljon makseta. Osakkeilla ei ole todellista markkinahintaa, koska kukaan muu niitä ei voi ostaa kuin Enso. Totuus on, että itsenäisen Veitsiluodon taru on nyt lopussa.

En usko ministeri Kääriäiseen muutenkaan. Pohjoissuomalaisen on aina oltava varpaillaan, kun ministerit kiertävät kenttää ja antavat lupuksiaan. Pudasjärven turvevoimalan lisäksi otetaan toinen esimerkki. Jos aikanaan olisi rakennettu Pohjan Sellu aiotussa aikataulussa, se olisi valmistunut oikeassa suhdannevaiheessa. Miksi Pohjan Sellua ei toteutettu? Miksi se haudattiin? Sitä ihmeteltiin aikanaan pohjoisessa. Vastauksen saaminen kesti vuosia. Rauman Sellu oli Pohjan Sellua tärkeämpi investointi. Sen rakentamista ministeri Kääriäinen vauhditti

muutamalla kymmenellä miljoonalla valtion tukiaismarkalla.

Enso teki, totta kai, loistavan kaupan. Veitsiluoto on yhä velkainen, mutta erinomaisessa tulokunnossa ja tekee rahaa niin, että ranteet pakottaa. Kauppa vahvistaa ja kasvattaa Enson asemaa paperi- ja kartonkiteollisuuden ja sellun myyjänä. Enso hyötyy Veitsiluodon nykyisestä hyvästä markkinatilanteesta, jossa niin taidepainokartongin, hienopaperin kuin sellun myynti on kasvanut hinnan nousujen ja tilauskannan vahvistumisen myötä. Enson saama optio, eli ensiyön oikeus antaa Ensolle mahdollisuuden ottaa Veitsiluodosta kaiken mahdollisen hyödyn irti. Se voi pumpata yhtiön kuiviin tai katsoa miten Veitsiluodon tulos kehittyy niiden kahden vuoden aikana, kun Veitsiluoto on vielä Finnpaperin jäsenyhtiö.

Oulun hienopaperikone oli tärkeä yksittäinen asia, jonka vuoksi Enso niin himokkaasti halusi Veitsiluodon. Tämä on sama investointi, jonka Enson johto muutama vuosi sitten haukkui täysin päähkähulluksi. Hanke oli kiistatta taloudellisesti raskas, mutta se maksaa itsensä paljon nopeammin kuin teolliset investoinnit keskimäärin. Veitsiluodon Oulu-investointi on osoittautunut monin verron järkevämmäksi kuin yhdetkään Enson seikkailut, eli tuotannolliset yritelmät ulkomailla. Mikähän on Enson hallintoneuvoston vastuu näistä seikkailuista.

Valtiokin teki hyvät kaupat. 500 miljoonaa markkaa Veitsiluodolle ja miljardi markkaa valtiolle, joita Kääriäinen nyt paperilla jakelee pohjoisen investointeihin. Ne toteutetaan joka tapauksessa, jos päättäjien päässä ylipäättään on järkeä. Mutta valtiolla olisi ollut mahdollista tehdä vieläkin parempi kauppa. Metsä-Serlan tarjous koski koko määräenemmistön hankkimista hintaan 2,5 miljardia markkaa. Yhtiö olisi ottanut vastuulleen kaikki Veitsiluodon velat, eli 7 miljardia markkaa. Mutta näin runsaskätinen tarjous ei valtiolle kelvannut. Ei se kyllä olisi kelvannut pohjoissuomalaisillekaan. Seuraukset olisivat olleet yhtä kelvottomat kuin Enson kauppasa.

Rouva puhemies! Veitsiluoto-kaupassa on paljon hämärää, paljon sellaista, jota eivät tiedä sen enempää pohjoisen ihmiset kuin kansanedustajatkaan. Miksi Veitsiluodon ei sallittu listautua pörssiin, eli etsiä aidosti markkinoilta itselleen lisää osakepääomaa ja uusia omistajia? Kenelle on niin ehdottoman tärkeää, että itsenäinen metsäteollisuus katoaa pohjoisesta, ja miksi? Miksi tietyt poliitikot ja puolueet ovat tässä mukana?

Kerrataanpa muutamia asioita. Vielä kymmenen vuotta sitten pidettiin välttämättömänä, että Pohjois-Suomessa säilyy oma metsäteollisuus, jota myös johdetaan omalta alueelta. Kun aika vaati yksiköitä suuremmaksi, ryhdyttiin silloisista pohjoisen yhtiöistä kasaamaan yhtä suurta Pohjolan Paperia. Siihen piti kuulua Kemi Oy, Oulu Oy ja Kajaani Oy. Toisin kävi: Ajatus kariutui. Kirveslinja Pohjois-Suomen metsäyhtiöissä alkoi, kun Kajaani Oy päätti lopettaa Toppila Oy:n Oulusta 80-luvun puolivälissä. Muutamaa vuotta myöhemmin myllerrys pudotti Kajaani Oy:n Yhtyneiden Paperitehtaiden syliin. Ennen tätä Kajaani Oy joutui antamaan Veitsiluodolle omistuksensa Oulu Oy:stä. 80-luvun lopussa kirves heilahti myös Kemi Oy:ssä, kun se fuusioitiin Metsä-Botniaan.

Nyt on sitten Veitsiluodon vuoro. Miksi? Veitsiluotohan toteutti lupauksensa ja jatkoi Oulu Osakeyhtiön aloittaman sellutehdasinvestoinnin loppuun ja rakensi lupaamansa hienopaperikoneen Ouluun. Nyt yhtiö on noussut raskaiden investointien jälkeen jauhamaan rahaa. Veitsiluoto oli vuonna 89 Pohjolan kannattavin metsäyhtiö ja sellaiseksi se on jälleen nousemassa ensi vuonna. Sitten omistaja, Suomen valtio, on valmis siitä luopumaan.

Pohjois-Suomen kannalta olisi ollut ensiarvoisen tärkeää, että siellä olisi säilynyt edes yksi itsenäinen metsäyhtiö. On aivan varmaa, että jatkossa investoinnit siirtyvät etelään. Toinen hienopaperikone Ouluun ei tosiaan toiseksi muuta, ja kuka takaa, että se toteutetaan? Hallitukset ja ministerit vaihtuvat ja ennen kaikkea, Enso on Enso. Gutzeitin miehiin ei pohjoisessa ole koskaan luotettu.

Veitsiluoto on varmistanut sen, että Pohjois-Suomessa sijaitsevat valtion metsät hyödynnetään parhaimmalla mahdollisella tavalla. Enso-kaupan jälkeen tämä valtion metsäomaisuuden järkevä hyödyntäminen pohjoisen ihmisen parhaaksi ei ole enää turvassa. Veitsiluoto sulautee aikaa myöten yhtiöön, jolla ei ole minkäänlaisia juuria Pohjois-Suomen kanssa.

Veitsiluodon 35 prosentin myyminen Ensolle ei ollut viisas ratkaisu sen enempiä teollisuuskuin aluepoliittisestikaan. On käsittämätöntä ja edelleenkin vastausta vailla, miksi Veitsiluodon ei sallittu mennä pörssiin. Pääoman hankinta vapailta markkinoilta olisi onnistunut varmasti. Se olisi myös erinomaisesti vastannut hallituksen omaksumaa yksityistämislinjau.

Miksi yksityistäminen ei tässä tapauksessa porvarihallitukselle kelvannut? Veitsiluoto —

Enso-ratkaisu osoittaa kiistatta, että valtionyhtiöiden hallintoneuvostoilla ei ole minkäänlaista virkaa. Veitsiluodon hallintoneuvosto on ollut tosiasiallisista päätöksistä ulkona kuin lumiukko.

Hallintouudistuksissa ministeri Kääriäinen on aivan oikealla linjalla. Hallintoneuvostoista ei ole yrityksille muuta kuin vaivaa ja vastusta ja rahanmenoa. Ne eivät luo edes strategiaa. Niille ei suunnitelmista mitään kerrota, ja ne vain hyväksyvät muualla tehdyt päätökset.

Olen myös sitä mieltä, että periaatteessa valtion tehtäviin ei kuulu yritysten omistaminen. Kannatan siis hallituksen valtionyhtiöiden yksityistämislinjau, mutta on yrityksiä, jotka voi yksityistää ja sitten niitä, joita ei voi. Tapaus tapaukselta on käytettävä järkeä. Aluepolitiikka on arvo, joka menee yksityistämisenkin edelle. Alueelle merkittävien valtionyhtiöiden on sallittava toimia.

Arvoisa puhemies! On sanottu, ettei kauppaa enää voida purkaa, että eduskunta ei voi tehdä mitään. Sanomalehti Kalevassa on kuitenkin esitetty tietoja, joiden mukaan kauppasopimus olisi eduskunnan päätösten vastainen, koska Enso ja ministeriö solmivat kaupan ympärille osakkuussopimuksen. Tämän asian ministeri Kääriäinen pakon edessä vahvisti Kalevassa, mutta kertoi asiasta kansanedustajille vasta tänään antaessaan hallituksen vastauksen välikysymykseen.

Eduskunta on antanut hallitukselle valtuudet myydä Veitsiluodon osakkeita niin, että valtion suora omistusosuus voi tippua aina 50,1 prosenttiin asti. Sen pitää tapahtua kuitenkin "valtion määräysvaltaa luovuttamatta". Veitsiluodosta myytiin 35 prosenttia. Kun jatkossa tehdään osakkuussopimus, siinä määritellään tarkasti, miten hallintoelinten paikat ja liikkeenjohtovastuu jaetaan. Tämä merkitsee sitä, että määräysvaltaa luovutetaan osittain Ensolle. Tämä taas on eduskunnan tahdon vastaista. Kun sopimus virallisesti tehdään, tällä perusteella eduskunta pystyy kaupan purkamaan.

Edellytänkin ministeri Kääriäiseltä, jos hän kommentoi eduskuntaryhmien puheenvuoroja, vastausta siihen kysymykseen, milloin tämä osakkuussopimus tehdään, mikä on sen sisältö ja milloin ministeri tuo tämän osakkuussopimuksen eduskunnan tarkastettavaksi.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan on huolehdittava siitä, että kauppasopimus puretaan. Ellei niin tehdä, kansanedustajilla on keinonsa saattaa päätökseen osallistuneiden ministereiden toimien laillisuus tutkittavaksi. Voidaan tehdä kan-

telu oikeuskanslerille tai turvautua ministerivas-
tuulakiin.

Ministeri Kääriäinen ja keskustapuolue yrit-
tävät nyt ostaa pohjoisen ihmiset suosiolliseksi
miljardin markan investointipaketilla, josta ei
kuitenkaan ole tehty yhtäkään todellista päätös-
tä. Miten paperilla olevat lupaukset valetaan be-
toniin niin, ettei käy samalla tavalla kuin Pudas-
järven turvevoimalalle, että uusi hallitus ei niitä
ensi töikseen romuta? Kuka uskoo ministeri
Kääriäisen hätäpäissään tekemiä vaalilupauk-
sia?

On muistettava, että sekä ministeri että Enso
yrittivät salata kaupan yhteydessä kaksi tärkeää
seikkaa. Ensinnä sanottiin, ettei etuosto-oikeutta
Ensolla ole. Ministeri myönsi asian vasta edus-
kunnan kyselytunnilla viime torstaina. Myös-
kään aikeesta tehdä osakuussopimus ei alun
alkaen kerrottu. Vasta nyt ministeri Kääriäinen
kertoo asiasta kansanedustajille.

Rouva puhemies! Hallituksen vastaus ei mi-
nuu tyydytä. Siksi kannatan ed. Apukan tekemää
ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisen sana-
muodoksi.

Kauppa- ja teollisuusministeri K ä ä r i ä i n
e n : Arvoisa puhemies! Ensinnä ennen kuin men-
nen yleisiin vastauksiin täällä esiin tulleisiin kysy-
myksiin, totean ed. Ukkolalle, että ainahan osak-
kuussopimus tehdään silloin, kun toimitaan jär-
kevällä tavalla, jokaikinen kerta, ja niin tulee
tapahtumaan tälläkin kertaa, koska pitää toimia
yleisesti hyväksytyjen sääntöjen mukaisella ta-
valla. Muuten ei voi toimiakaan. Tämän pitäisi
olla aika tavalla selvä asia, ed. Ukkola, jokaiselle
kansanedustajalle. Osakkuussopimus on paraikaa
neuvottelujen alla. Siihen tehdään hyvin tarkka
juridinen sisältö ja myös muoto, ja valtioneuvos-
to tulee sen hyväksymään lähiviikkojen aikana.
Se kuuluu valtioneuvoston nimenomaisiin tehtä-
viin. Tässäkin toimitaan, kuten asioissa pitää
oikein toimia.

Ed. Ukkola esitti kysymyksiä mahdollisesta
jatkosta. Toistan täsmälleen sen, mikä on alun
perinkin totta. Tämänkin liittyy aivan yleiseen
kaupankäyntitapaan tämän tapaisissa yhteyksis-
sä. Ensolla on etuosto-oikeus vain siinä tapauk-
sessa, ja nyt on paino sanalla "vain", jos valtio
ryhtyisi tulevaisuudessa myymään osakkeitaan
teolliselle ostajalle. Tämä on alun perin koko
ajan samaa kerrottavaa julkisuuteen, ja tältä
pohjalta myös ratkaisu näiltä osin Enson kanssa
on tehty. Ei ole mutkiteltu eikä ole salattu, ed.
Ukkola.

Sitten yleisempiin kysymyksiin. Arvoisa puhe-
mies! Ensinnä totean, että on erittäin hieno asia,
että Veitsiluodon tilanne on parantunut hyvin,
sanotaan, rapsakalla tahdilla viime aikoina. Se
oli aika tavalla ongelmainen yhtiö vuosina
1991—1992, mutta nyt suunta on tervehtyvää ja
siitä varmasti jokaisen, varsinkin Pohjois-Suo-
messa, on syytä olla iloinen. Perussyy tervehty-
miseen tulee yleisistä syistä, siitä, että sykli on
ylöspäin metsäteollisuudessa. Toivottavasti
noususykli, korkeasuhdanne, tulee myös jatku-
maan mahdollisimman pitkään. Mutta sieltä se
lähtee myös alaspäin jonkun vuoden kuluttua.

Veitsiluodon tilanteen pitääkin parantua hur-
jaa vauhtia, sillä kyllä sen täytyy pystyä maksa-
maan velkoja, jotka vaikeina vuosina ovat tulleet
suurien investointien ja ostojen aikana. Parantu-
miseen on täydet syynsä, mutta tämäkään ei
kauppa- ja teollisuusministeriön arvioiden mu-
kaan riitä Veitsiluodolle silloin, kun eletään vä-
hän pitemmälle, kun katsotaan aikaa 5—10
vuotta eteenpäin.

Näissä asioissa pitää ainakin yrittää katsoa
asioita muutama vuosi eteenpäin, eikä pelkäs-
tään ihan hetkellisten tunteiden tai vuoden parin
sihdillä, vaan yrittää katsoa 5—10 vuotta eteen-
päin. Ja myös sitä, mitä tapahtuu ympärillä, mitä
tapahtuu suomalaisessa metsäteollisuudessa.
Kenties, minkälaisia hankkeita siellä on koko
ajan vireillä ja mikä on kehitys maailmalla. Kaik-
ki nämä seikat on otettava huomioon silloin, kun
puhutaan suomalaisen metsäteollisuuden tule-
vaisuudesta ja valtion omaisuuden vastuullisesta
hoitamisesta.

Tämä kaikki on vaikuttanut siihen, että on
päädytty Veitsiluoto — Enso-ratkaisuun. To-
tean vielä, että tällä ratkaisulla varmistetaan in-
vestointi Kemijärvelle ja turvataan tuotannon
jatkuminen siellä, myös sen maagisen 10 vuoden
jälkeen, johon kohta palaan uudelleen. Inves-
tointi Kemijärvelle toteutuu, jos hallintoneuvos-
to hyväksyy hallituksen ratkaisun. Valtioneuvos-
to kokoontuu siis huomenna torstaina kokouk-
seensa.

Edelleen tämä liittoutuma merkitsee sitä, että
Oulun paperikoneinvestointi tulee realistiselle
pohjalle lähitulevaisuudessa. Korostan sanaa
"realistiselle pohjalle" lähitulevaisuudelle. Sehän
on selvää, että tämä investointi on ollut, niin kuin
pitääkin olla, eteenpäin katsovan valtionyhtiön
suunnitelmissa. Se on aivan selvä asia. Nyt pu-
hun lähitulevaisuudesta ja siitä, että tämä hanke
on saatava realistiselle pohjalle, joka tarkoittaa
silloin sitä, että hartiat kantaa investointitaakka

levenevät ja myös riskin ottamisen kyky levenee erittäin huomattavalla tavalla. Tämä on minusta olennaista silloin, kun puhutaan investointien tekemisestä, niinkin suuresta kuin Oulun toinen paperikone on. Se on noin 2 miljardin, ehkä vähän ylikin, mittainen investointi, jota on syytä kyllä valmistella todella kunnolla.

Edelleen Veitsiluoto - Enso-ratkaisu tarkoittaa sitä, että syklien vaikutus Veitsiluodon elämään heikkenee ja sen elämä tulee tasaisemmaksi ja varmemmaksi. Ei ole hirmu kovia nousuja eikä hirmu kovia laskuja, vaan tasaisempaa, vakaampaa ja turvallisempaa menoa koko ajan. Tämän luulisi olevan, ei pelkästään valtio-omistajalle, vaan myös pohjoissuomalaisille, metsästä ja puun jalostamisesta elävälle väestönosalle, erittäin tärkeää. Ei tarvitse tulla kolkuttelemaan valtion ovia ja näpelöimään valtion kukkaronyörejä, että nyt on hätä, nyt on hätä, antakaa rahaa, vaan voidaan elää todellakin vähän tasaisempaa elämää, kun syklien vaikutus heikkenee.

Edelleen on todettava, että kyllä tämä ratkaisu toi kieltämättä valtiolle riihikuivaa rahaa miljardi markkaa, joka on pohjoisen aluetalouden aikaansaamaa varallisuutta ja rahaa, joka täytyy sinne "palauttaa" järkevillä investoinneilla teollisuus- ja energiainvestoinneille, ehkä muiden järkevien investointien muodossa.

Jälleen yhteenvetäen totean, että tehty ratkaisu, joka tulee saamaan myös sopimuksen muodon lähiaikoina, on a) turvallisin ja realistisin Pohjois-Suomelle ja b) se on edullisin Suomen valtiolle.

Minä en oikein tiedä, mitä muita lähtökohtia hallituksen päätöksissä pitää olla kuin ajatella valtion parasta, siis kansan parasta, ja tällä kertoo siihen liittyy hyvänä kytkänsä Pohjois-Suomen paras. Jos muita argumentteja pitää hakea, niin kertokaa ihmeessä ne ministeriölle, että viisastuisi.

Ed. Raskin puheenvuoro oli hyvin mielenkiintoinen ja rakentava kokonaisuudessaan, kuten jokainen muukin, en halua tässä suhteessa puheenvuoroja erotella toisistaan. Minulle jäi sitenkin kalvamaan sellainen kysymys mieleen, että mitä mieltä SDP puolueena, eduskuntaryhmänä, todellisuudessa on Veitsiluoto - Enso-ratkaisusta ja valtioyhtiöpolitiikasta. Valtioyhtiöpolitiikan osalta saatoinkin kyllä havaita, että SDP:n ja nykyisen hallituksen linjan välillä että SDP:n ja nykyisen hallituksen linjan välillä ei ole kyllä merkittäviä eroja. Nyanssieroja on, niin kuin joka asiaan liittyy ja saakin liittyä ja pitääkin liittyä, mutta periaatteellista repivää ristiriit-

taa minun mielestäni ei ole, enkä voinut sitä havaita myöskään ed. Raskin puheenvuoron perusteella. Tuli sellainen vaikutelma, että SDP:n epäluottamuslauseeseen yhtyminen oli mahdollisimman väkisin punnerrettu toteamus, mutta kyllähän se oppositio kaikkia teettää hyvällekin puolueelle.

Haluan todeta sen, että kysymyksenä, mitä ed. Rask ja muutkin totesivat, ei tämän asian yhteydessä ole salattu mitään olennaista eikä mitään epäolennaistakaan. Kaikki ovat pöydällä, kaikki ovat tiedossa. Ne ovat kaikkien arvioitavissa, onko toimittu valtion kannalta oikein, Veitsiluodon kannalta viisaasti, Pohjois-Suomen tuntoja, todellisia tuntoja pitkällä sihdillä ymmärtäen. Kaikki on nähtävissä, ei tässä ole mitään piilossa. Jos on piilossa, sitten pitää ryhtyä ottamaan hal-ko käteen ja tehdä selvää jälkeä. (Ed. Laine: Hallintoneuvosto pidettiin piilossa!) — Minä tulen siihenkin asiaan vähän tuonnempana.

Ed. Raskin puheenvuorossa oli siteerauksia käyttämästäni aiemmista puheenvuoroista valtiojohtopolitiikan peruslinjasta, siis mm. siitä, että lähestymistapa on yhtiökohtainen lähestymistapa, siis hyvin käytännönläheinen, jossa halutaan pitää ideologiset viehtymykset molemmilta laidoilta mahdollisimman kaukana, vaan ollaan hyvin käytännönläheisiä ajatellen sen yhtiön parasta pitkällä sihdillä ja valtion parasta pitkällä sihdillä. Siinä on aika selkeä ero yksityistämispolitiikkaan maailmalla, jolloin mieleeni tulee lähinnä kaksi verratonta esimerkkiä: Ruotsi ja Iso-Britannia, joihin nähden Suomen valtiojohtopolitiikalla on hyvin selkeä ero, mielestäni edukseen tuleva selkeä ero. Se on suomalainen tie tässäkin, ja minusta kannattaa tätä tietä jatkaa myös tästä eteenpäin.

Hallintoneuvostot ja mainittujen yhtiöiden hallintoelimet ja myös toimiva johto ovat tienneet erittäin pitkään ja erittäin kirkkaasti tosiasiavaihtoehdot, ne pari kolme vaihtoehtoa, joiden välillä ratkaisu oli tehtävä tai on tehtävä. Se on ollut hyvin tarkkaan tiedossa ja loppukädessä se, että vaihtoehtoasetelma kiertyi tai pelkistyi kahden vaihtoehdon välille. Veitsiluodon hallintoneuvoston puheenjohtajaa on asiasta informoitu pitkän aikaa. Hän on ollut asiasta tietoinen jo aikaisemman tehtävänsäkin perusteella tietenkin mutta myös näissä uusimmissa vaiheissa.

Haluan korostaa sitä, ed. Rask, että kun tällaisista kaupoista on kysymys, kaupan hyväksyy yhtiökokous eikä hallintoneuvosto, mikä minusta on aika olennainen asia, kun katsotaan sitä,

minkä elimien, minkä kokousten perusteella ratkaisuja tehdään.

Totean todellakin vielä sen, että nämä vaihtoehdot ovat olleet jopa julkisuudessa erittäin pitkään purtavina, erittäin pitkään nähtävissä poikkeuksellisen suuressa määrässä. Eihän omistaja, tällä kertaa siis valtio, voi lähteä päätöksentekohetkellä kyselemään tuolta ja täältä, mitäs meidän oikein täytyy tässä asiassa tehdä. Meidän täytyy pystyä päättämään nämä asiat tosiasioitten valossa sen näkemyksen perusteella, joka syntyy siitä, mikä on paras ratkaisu Veitsiluodolle, valtiolle, Pohjois-Suomelle. Ei voi lähteä kyselemään tuolta ja täältä, että antakaapa hyviä neuvoja. (Ed. Seppänen: Eikö Vuoriaan kannata luottaa näissä kysymyksissä?) — Minulla on oma päättelykykyni, ed. Seppänen, kuten teilläkin.

Valtionyhtiöpolitiikkaan vielä, johon myös ed. Korhonen vasemmistoliiton ihan hyvässä puheenvuorossa, vaikka meillä on erimielisyyttä joissakin asioissa olemassakin, puuttui ja nimenomaan siltä kannalta, joka on ikuinen kysymys ja saakin sellainen olla: liittyykö valtionyhtiöitten toimintaan yhteiskunnallisia tärkeitä tavoitteita, siis erottuen liiketoiminnallisista voitoista ja voiton tavoittelusta. Mielestäni liittyy ja niin pitääkin olla. Niillähän useimmilla on nimenomaan aluepoliittinen tehtävä. Ne perustettiin aikoinaan hyvin pitkälle hoitamaan ja vastaamaan Pohjois-Suomen, myös Itä-Suomen teollistamisesta, teollisuuden noususta ja nimenomaan sitä kautta vankasta ja vakaasta työllisyydestä. Minusta se tehtävä on tämänkin päivän valtionyhtiöillä, jotka toimivat pohjoisessa ja idässä. Niillä on aluepoliittinen tehtävä. Valtionyhtiöhän on, se pitää nähdä, väline, se on hyvä välikappale valtio-omistajan ja muidenkin omistajien mutta erityisesti valtio-omistajan kädessä hoitaa valtion tärkeitä asioita. Se on nähtävä tällä tavalla, välikappaleena.

Mutta jälleen keino hoitaa sitä tehtävää on se, että toiminnan kuitenkin pitää olla pitkässä juoksussa kannattavaa, menestyvää toimintaa. Se on myös ehto sille, että voidaan tehdä kunnollista hyvää aluepolitiikkaa, että voidaan investoida, mikä on käytännön aluepolitiikkaa, voidaan investoinneilla luoda uusia työpaikkoja pohjoiseen ja keskiseen Suomeen ja itäiseen Suomeen. Se ei ole mitään teoriaa, se ei ole hienoja lauseita ja hienoja periaatteita vaan käytännön työtä, joka syntyy vain siitä, että valtionyhtiö on toiminnassaan menestyvä ja kannattava yhtiö. Se on tae siitä, että aluepolitiikkaa voidaan maakunnissa hoitaa.

Tässä meillä ehkä on eri käsitys vasemmistoliiton kanssa. Te lähdette siitä, että kun tehtäväksi pannaan aluepoliittinen tehtävä, sitten otetaan valtion kukkarosta rahaa niin paljon, miljardeittain, että varmaan tämä tehtävä täyttyy. Se aika on, hyvät ystävät, takanapäin, mitä te esitätte.

Seurasin aika tarkkaan ed. Apukan puheenvuoroa, koska hän on päähaastaja, ainakin päähaastajien ykkösedustaja, ja koetin nimenomaan hakea hänen puheenvuorostaan vastauksia siihen, mikä on hänen mielestään valtionyhtiöpolitiikassa omistuspohjan laajentamisen vaihtoehto. Nythän on todettava, että omistuspohjan laajentaminen — jotkut puhuvat suoraan yksityistämisestä, minusta käyttämäni termi on parempi — on hyvin vahva tulevaisuuden juonne valtionyhtiöpolitiikassa. Nyt joutuu kysymään, mikä on vaihtoehto. Ed. Apukka ei tähän ottanut sanallakaan kantaa.

Vaihtoehto on käytännössä vain budjettirahoilla toimiminen. Mielestäni se on kestävä ratkaisu nyt ja myös tulevana aikoina. Totta kai tulee sellaisia tilanteita, joissa pitää myös tätä voida käyttää, mutta se ei ole pääsääntö, vaan valtionyhtiöihin täytyy hakea rahaa ulkoa, sekä kotimaasta että ulkomailta, ja saada sinne todella lisävoimaa. Yhdentoista kuukauden aikana valtionyhtiöihin on tullut riskipääomaa yhteensä 4,5 miljardia markkaa, joista on pantu jo iso osa turvaamaan investointeja suomalaisissa maakunnissa. On Harjavaltaa, on Raahea, on Torniota, esimerkkejä kaikkein suurimmasta päästä lähteeni. Eikö tämä ole se tie, jota pitää kulkea, eikä lähteä siitä, että budjettirahoilla pyritäisiin pitämään valtionyhtiöt toimintakunnossa? Valtionyhtiöpolitiikkaa mitataan tuloksilla, se mitä tehdään niiden yhtiöiden toimesta. Tuloksiin pitää katsoa eikä sortua sanahelinään.

Mitä tulee Kemijärven tapaukseen, Kemijärven tehtaiden tulevaisuuteen; jos hallintoneuvosto huomenna hyväksyy hallituksen tekemän päätöksen, 300 miljoonan markan investointi lähtee välittömästi liikkeelle. Kemijärvellehan muuten tulee Nokialta erittäin iso investointi. Tulee paljon uusia tärkeitä työpaikkoja, joiden arvoa ei pidä unhottaa taistelun melskeessä. Noin 300 miljoonan markan investointi takaa — nyt tulee tämä mysteerinen kymmenen vuotta — tämän tehtaan toiminnan kunnolla kymmenen vuotta eteenpäin. Tätä olen tarkoittanut, kun olen tästä puhunut, en yhtään sen enempää enkä yhtään sen vähempää.

Mutta olennaisintahan on, pohjoisen edustajat, että puunjalostustoiminta jatkuu Kemijär-

vellä myös tuon kymmenen vuoden jälkeen. Se on olennaista, jota varmasti muun muassa ed. Korva haluaa omalla toiminnallaan varmistaa. Jatko ja kaikki muukin tullaan selvittämään, niin että voidaan hakea Kemijärvelle kaikkein paras ratkaisu joko sellupuolta jatkamalla taikka turvautumalla mekaaniseen puunjalostukseen tai käyttämällä yhdistelmää. Olennaista on se, että tämä asia perin juurin ja kunnolla selvitetään ottaen huomioon kaikki Kemijärven tapaukseen liittyvät toimintaedellytykset. Olennaista on, että toiminta jatkuu jossakin muodossa ja että nykyinen työpaikkamäärä siellä voidaan puunjalostuksen piirissä säilyttää.

Ed. Apukka puhui hyvin voimallisesti aluepolitiikasta siitä näkökulmasta, että tämä hallitus tai keskusta on aluepolitiikan maakunnissa unhottanut. Minä puhun nyt hallituksen näkökulmasta. Mitä se tarkoittaa, ed. Apukka, että Rovaniemelle on tekeillä ja meneillään parinsadan miljoonan markan voimalainvestointi? Mitä se tarkoittaa, ed. Apukka, että Kemissä on meneillään yli puolen miljardin voimalainvestointi? Mitä tarkoittaa se, että Torniossa saman mittainen investointi on niin ikään liikkeellä, Raahessa lähes miljardin mittainen investointi? Mitä merkitsee se, että Kemijärvelle tulee mainittu investointi ja että Salkomp niin ikään investoi lisää uusia työpaikkoja? Mitä tarkoittaa se, että Sodankylään tulee parikin aika tärkeätä investointihanketta? Listaa voisin jonkin verran vielä jatkaa. Eikö tämän nimi ole aluepolitiikka, terveellä perusteella tapahtuvaa aluepolitiikkaa: uusia työpaikkoja Lappiin? Lappi on Suomessa subventoiduin maakunta. Tätä minä en sano pahalla vaan kertoakseni, miten asianlaita todellisuudessa on.

Ed. Korhonen puhui näköalattomuudesta valtiotyhtiöpolitiikassa. Mielestäni meillä on jokin näköala, jokin joku linja, jota eteenpäin menään. Arvosteleminen ei ole mikään linja. Se, mitä olemme vetäneet, tervehdyttäneet valtionyhtiötä, omistuspohjaa laajentaneet, saaneet investointeja liikkeelle, valtiolle rahaa uusteollistamiseen, on se näköala. Siihen nähden haluan kuulla, ed. Korhonen, myös vasemmistoliiton vaihtoehdon. Jos tehdään miljardi-investointeja kirvoittavia päätöksiä Pohjois-Suomeen, eikö tämä paina yhtään mitään?

Lopuksi, arvoisa puhemies, kahta objektia täällä on rökitetty olan takaa: Ensoa ja KTM:n virkamiehiä. — (Eduskunnasta: On Kääriäistäkin!) — Mutta se kuuluu jo asiaan. Antaa tulla vain lisää. — Nyt on löytynyt se paha, joka Suo-

messa on. Se on Enso ja KTM:n virkamiehet. Aina, kun rupeaa menemään huonosti, sinne vain, niiden kimppuun vain ihan sumeilematta. (Ed. Tennilä: Kääriäistäkin on rökitetty!) — Kyllä, mutta se kuuluu luontaisuihin, antaa tulla vain!

Minä en pidä siitä tyylistä, millä tavalla suomalaisia merkittävää valtionyhtiötä käsitellään julkisuudessa, ainakaan suuressa salissa. Enso on valtionyhtiö. Se on yksi tärkeä, hyvä valtionyhtiö Suomen kannalta. Se työllistää tuhansia suomalaisia, se investoi Suomeen, se on päättänyt investoida Suomeen. Se on tehnyt hyvää jälkeä Itä-Suomessa. Menkää kysymään Etelä-Karjalasta, mikä on tuon yhtiön maine. Se on siellä leivän äiti, leivän isä. Mielestäni tämän tyyppinen vastakkainasettelu ja suomalaisen menestyvän työllistävän yhtiön rökittäminen ei ole mistään kotoisin, ei ainakaan vasemmalta päin kuultuna eikä mistään muualtakaan päin kuultuna.

Mitä tulee virkamiesten rökyttämiseen, sekin mielestäni on aika tavalla kohtuutonta. Se vain osoittaa, että ei nähdä asioiden mittasuhteita. Totta kai jokaisessa ministeriössä on monenlaisia väkeä mutta etupäässä ihan kelvollista, pätevää, asiantuntevaa väkeä.

Ihan lopuksi, arvoisa puhemies, nyt tiedän, mistä pitää pyytää viisumia, kun haluaa matkustaa Lappiin. Hän on ed. Apukka.

Ed. Varpasuo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. J a a k o n s a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, mihin ministeri Kääriäisen puheessa on syytä yhtyä, on se, että ylenmääräinen poliittinen melu ja hälinä vahingoittaa varmasti Veitsiluotoa ja vahingoittaa myös Ensoa. Mutta kuka on synnyttänyt tämän poliittisen metelin? Siihen on syyllinen se paniikkipäättös, joka on tehty, ja siihen on syyllinen päähallituspuolue keskustan oma eduskuntaryhmä, joka on Pohjois-Suomessa synnyttänyt tämän suuren kaaoksen.

Tuskinpa sellainen rauhallinen henkilö kuin Pekka Tuomisto tekisi niin dramaattiset johtopäätökset ja eroaisi hallintoneuvoston jäsenyydestä, jos hän olisi ollut hyvin informoitu. Enkä usko, että kukaan muukaan hallintoneuvoston jäsen, lasken siihen itseni, voi yhtyä siihen ministeri Kääriäisen käsitykseen, että hallintoneuvostolle olisi kerrottu näistä asioista. Olemme monta

kertaa kolmistaan istuneet erilaisissa tilaisuuksissa, joissa on puhuttu Veitsiluodon tulevaisuudesta, ja tästä vaihtoehdosta ei ole kerrottu. Kun moderniin yrityskulttuuriin kuuluisi jopa se, että henkilöstö olisi suurin piirtein tietoinen siitä, mitä yhtiölle tapahtuu, jos hallintoneuvoston puheenjohtaja ja hallintoneuvosto ovat tietämättömiä, epäilyksen siemen paniikkipolitiikkaa ja paniikkipäätöstä kohtaan nousee.

Mutta siitä olen myös samaa mieltä, että nyt on tärkeintä turvata sekä entiset että tulevat työpaikat, Oulun paperikone, Kemijärven tehtaan kunnostaminen. Tässä onkin hirveän tärkeää nyt saada tietää konkreettista enemmän kuin usko siihen, kun ilma on muutenkin sakeana erilaisia investointipäätöksiä. Esimerkiksi mitä tarkoittaa lupaus Oulun paperikoneesta lähitulevaisuudesta? Mikä on ministerin käsitys sanasta "lähitulevaisuus"?

Minä luulen, että nämä konkreettiset päätökset rauhoittaisivat pohjoissuomalaisia perustellusti syntynyttä epäluottamusta koko tätä järjestelyä kohtaan.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kääriäisen vastaus osakuussopimuksesta ei tyydyttänyt minua, ei alkuunkaan. Voisitko te nyt seuraavassa puheenvuorossanne sanoa, mitä se sisältää, millä tavalla hallinto ja liikkeenjohtovastuu aiotaan jakaa.

Toinen asia: Sopimuksen täytyy olla sellainen, että siinä ei rikota sitä eduskunnan antamaa ehtoa, ettei valtion määräysvaltaa saa luovuttaa. Ministeri Kääriäinen sanoi, että tämän sopimuksen tekeminen kuuluu valtioneuvostolle eikä kenellekään muulle. No, täytyyhän eduskunnalla olla jokin keino, jolla se pystyy valvomaan, mitä tämä sopimus sisältää, rikotaanko siinä eduskunnan tahtoa ja eduskunnan antamia valtuuksia. Pitääkö meidän tehdä uusi välikysymys, että saamme tämän tietoomme? Eikö ministeri Kääriäinen aio millään konstilla kertoa tämän osakuussopimuksen sisältöä eduskunnalle? Jos näin on, niin tämä on kyllä aika törkeätä hommaa.

Kuultiin, että Ensolla olisi etuosto-oikeus siinä tapauksessa, että valtio myisi osakkeita teolliselle ostajalle. Kuka voi olla teollinen ostaja? Tai mitä ne muut ostajat ovat, jotka eivät ole teollisia ostajia? Ovatto niitä esimerkiksi pankit, vakuutuslaitokset, tavalliset suomalaiset kansalaiset? Mitä ovat nämä muut ostajat kuin teolliset ostajat, ja onko tarkoitus, että näille kuitenkin valtio voisi myydä osakkeitaan Veitsiluodosta?

Ministeri sanoi, ettei mitään ole salattu. Minä-

hän yrittäen kertoa omassa puheenvuorossani, että ainakin kaksi asiaa on salattu, ja te annoitte vastauksen vasta, kun teitä suurin piirtein kurkusta kuristettiin. Ensin on etuosto-oikeus. Viime torstaina vasta sen ilmoititte ja tänä päivänä kerrotte eduskunnalle, että osakuussopimus on tarkoitus tehdä. Mitä muita asioita on vielä?

Ed. Jaakonsaaren puheesta kyllä ilmeni, että hallintoneuvostot ovat turhia työkaluja. Niitä ei valtionyhtiöissä tarvita.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota samoihin asioihin kuin ed. Ukkola puheenvuorossaan. Aluepolitiikkaa täällä on käsitelty hyvin ansiokkaasti muissa puheenvuoroissa, mutta nimenomaan salailuprinsiipin valossa ihmettelen sitä, että tieto etuosto-oikeudesta ja nyt tieto osakuussopimuksesta tulee näin myöhään.

Minua ei kiinnosta asia pelkästään eduskunnan tai meidän saamamme tiedon pohjalta, vaan minua kiinnostaa kyllä koko yksityistämisfilosofiassa tällaisessa tilanteessa, jossa on kilpailijoita, kilpailevia tarjouksia, niin kuin tässä tilanteessa Metsä-Serla on jättänyt omansa, pelaavatko KTM ja valtionyhtiö Enso yhteen näissä tilanteissa kolmatta osapuolta vastaan, koska esimerkiksi tieto osakuussopimuksen mahdollisuudesta tai tieto etuosto-oikeudesta ei ilmeisesti mitenkään ole saavuttanut toista tarjoajaa, Metsä-Serlaa. Näin olen ainakin julkisuudesta ymmärtänyt, että heidän tarjouksensa oli rakennettu toiselle pohjalle ja tätä argumenttia kauppa- ja teollisuusministeriö ja hallitus käytti Metsä-Serlan tarjouksen hylätessään. Nyt jälkepäin tipotellaan näitä uusia tietoja tästä kysymyksestä.

Minua kiinnostaa jatkossa, jos ja kun joihinkin vastaaviin yksityistämispäätöksiin mennään, millä pelisäännöllä KTM näissä tilanteissa pelaa. Minusta tässä salailu- ja kähmintäpuolessa on ministerillä aika paljon selvitettävää. Tulen omassa puheenvuorossani siihen tarkemmin puuttumaan.

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri sanoi, että arvostelun kohteena on KTM ja Enso. Totta kai varmaan arvostelua löytyy sieltäkin. Mutta ministeri iskee kyllä vyön alle oikein tosissaan Veitsiluodon henkilöstöä, johtoa, hallintoa sanomalla, että investoinnit tulevat realistiselle pohjalle

tämän ratkaisun kautta. Tarkoittaako ministeri sitä, että tähän saakka Veitsiluodon hallinto ja johto ovat tehneet töitä täysin epärealistiselta pohjalta? Heillä oli investointisuunnitelma, jossa Oulun paperikone ja Kemijärven tehtaan kunnostaminen olivat jo mukana. Eivät kai ne nyt ole mihinkään epärealistiseen utopiaan perustuneet, vaan kyllä kai niillä liiketaloudelliset lähtökohdat on ollut tähänkin saakka.

Kun puheenjohtaja Tuomisto, arvostamani henkilö ministerinä ja hallinnossa mukana olleena johtajana ja nykyisenä pääjohtajana eroaa puheenjohtajan paikalta, niin kyllä kai se merkki on, että yli on kävelty, että takki pölisee. Ei kai siitä mitään muuta johtopäätöstä voi tehdä.

Sitten aluepoliittinen merkitys. Käsittelin omassa puheessani vasemmistoliiiton eduskuntaryhmän roolia ja ajatuksia valtionyhtiöistä nimenomaan siitä lähtökohdasta, että ne ovat teollisuuspolitiikan väline, eivät puhdas tuloksenteokone, vaan niillä on myös muita yhteiskunnallisia merkityksiä. Täytyy sanoa, että jos ministeri ei päässyt perille meidän ajatusmallistamme, niin ehkä voin toimittaa puheeni paperilla, mistä se käy ilmi. Kyllä koko ajatusmalli rakentuu nimenomaan siihen, että se rooli on huomattavasti laajempi kuin tuloksenteokoneen rooli, mutta tuloksenteoko on osa. Ei sitä ole yritettykään kieltää, mutta ei se ole ainut lähtökohta. Sitä tässä ratkaisussa on eniten arvosteltu. Pelätään, että se muuttuu tuloksenteokoneen rooliksi, joka pörssi-yhtiöllä kuuluu ollakin kiistatta. Ei pörssi-yhtiölle kuulu yhteiskunnallinen rooli.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näyttävät samat asiat askarruttavan itse kutakin täällä salissa. Kiinnitin minäkin huomiota siihen, että arvoisa ministeri teki yhdessä viikossa paremman, realistisemman ratkaisun, niin kuin hän äsken sanoi, kuin Veitsiluoto-yhtiön koko suunnitteluorganisaatio oli tehnyt viime vuosien aikana. Täytyy ihailla arvoisaa ministeriä, kun te pystytte tuommoiseen suoritukseen. Täytyy ihan kohentaa käsitystäni teistä.

Sitten te äsken puhuitte suomalaisesta valtionyhtiöiden tiestä ja vertasitte sitä Ruotsin ja Ison-Britannian vastaavaan. Mikä onkaan tämä suomalainen valtionyhtiötie, täydellisen yksityistämisen tie, niin kuin äsken kuvasitte? Millä tavalla te voitte siinä nähdä, että teillä ja teidän edustamallanne näkemysuunnalla on mitään merkitystä, kun te olette kaikki salvat aukaisseet siihen suuntaan, että yksityistäminen voi edetä? Silloin-

han kaikki päätösvalta menee teiltä pois. Kuinka monta päivää tästä eteenpäin teidän puheillanne on katetta? Voisitteko ilmoittaa sen lähimmän 5 minuutin aikana?

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tämä keskustelu on sen tuonut selkeästi esille, että tässä maassa tarvitaan kattavaa metsäteollisuuden kehittämisohjelmaa, joka arvioisi nimenomaan metsäteollisuuden roolia kasvumootorina, edelleen valtionyhtiöiden asemaa ja merkitystä sekä myös muovautumassa olevan metsäpolitiikan vaikutusta. Kaikki nämä on jätetty sivuun, ja hallitus on sen sijaan rynnännyt yksityistämään todella valtioonemistöistä metsäteollisuutta ja luo erityisen suuren vaaran siinä, että mikäli päätösvalta siirtyy ulos, on selvää, että myös suomalaisen metsäteollisuuden investointitarpeet helposti täällä syrjäytyvät ja investoinnit tapahtuvat, kuten eräät asiantuntijat ovat arvioineet, lähempänä käyttäjiä eli Keski-Euroopassa esimerkiksi.

Tässä yhteydessä myös Pohjois-Suomen metsäteollisuuden merkityksen tunnustaen on ihmetelty myös ministerien varovaisuutta ja hiljaisuutta Itä-Suomen metsäteollisuuden kehittämisen osalta. Itä-Suomessa nimenomaan ovat vahvuutena vahvat puuvarat, metsäteollisuuden osaaminen ja tuotantorakenne sekä mm. vesitiekuljetuksiin liittyvät edellytykset ja kilpailuvahvuudet. Tältä osin, kun myös Ensolla on paljon investointisuunnitelmia Itä-Suomessa, eikö nyt, ministeri Kääriäinen, olisi aika polkaista nopeasti myös Itä-Suomen metsäteollisuusinvestoinneille miljardin markan paketti niin kansantalouden kuin työllisyyden perusteella?

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tällä osakekaupalla on aloitettu Veitsiluodon fuusioiminen Ensoon. Tästä ei ole minusta mitään epäselvyyttä. Tulevasta fuusiosuurea paljon. Ensohan on jo nyt osake-enemistöltään yksityisten käsissä ja ministeri Kääriäisen eduskuntaryhmän tuella, porvarienemistön päätöksellä Enso kuuluu niihin yhtiöihin, jotka voidaan myydä kokonaan yksityisille. Eli tulevaisuudessa on niin, että Enso on yksityinen pörssi-yhtiö, Veitsiluoto on osa sitä, eikä siihen sitten enää voida vaikuttaa hallituksen tai eduskunnan päätöksillä. Se toimii sitten niin kuin muutkin yksityiset yhtiöt. Eli harha, mitä ministeri Kääriäinen levittää, että Enso on ikään kuin ihan normaali valtionyhtiö, on harha. Enso on päätetty yksityistää ja siihen ollaan nyt Veitsi-

luotoa liittämässä. Se vie aluepoliittisen näkökulman mahdollisuuden päätöksenteossa kokonaan pois.

Ministeri Kääriäinen ottikin tässä jo kovasti takaisin. Esimerkiksi Kemijärven osalta hän sanoi, että toimintaa jatketaan siellä jossakin muodossa myöhemmin, joko selluna, mekaanisena tai jotenkin muuten. Nyt kaikki jo alkaa vesittyä ihan näin nopeasti.

Joka tapauksessa oleellista on se, että te ette, herra ministeri, vaikka te jatkaisitte kauppa- ja teollisuusministerinä, voi vaikuttaa Ensoon jatkossa, kun te olette antanut luvan yksityistää sen.

Kauppa- ja teollisuusministeri Kääriäinen: Arvoisa puhemies! Ed. Jaakonsaarelle totean, että ei tehty päätös ole ollut mikään paniikkipäätös. Minä kerroin alkupuheenvuorosani vastauksessani, että ratkaisua on valmisteltu, pohjustettu, kaksi taikka kolme vuotta hyvin perusteellisella tavalla. (Ed. Jaakonsaari: Enson vaihtoehtoa nimenomaan?) — Erilaisia vaihtoehtoja, Veitsiluodon tulevaisuutta.

Se, että päätös jouduttiin tekemään nopean aikataulun mukaan ihan viimeisinä päivinä, johtui siitä, että julkisuudessa ruvettiin asiaa käsittelemään tavalla, joka pörssiyhtiöistä puhuttaessa pakotti tekemään päätöksen ehkä muutamaa päivää tai viikkoa aiemmin kuin alun perin oli ajateltu.

Pääjohtaja Tuomisto ei ole eronnut hallintoneuvostosta. Hän on eronnut hallintoneuvoston puheenjohtajan paikalta. Hän on ilmoittanut jatkavansa mielellään hallintoneuvoston jäsenenä.

Muuten yhdyin kyllä ed. Jaakonsaaren siihen käsitykseen, että nyt on parasta katsoa eteenpäin ja rakentaa näistä ainespuista vahvaa pohjois-suomalaista metsäteollisuutta, vahvaa suomalaista metsäteollisuutta, mihin meillä on erittäin hyvät mahdollisuudet.

Minä vielä korostan sitä, että meidän suomalaisina, kun meille metsäteollisuus on erittäin olennainen osa hyvinvointia ja elämän turvallisuutta, pitää katsoa, mitä tapahtuu koko ajan ympärillä tällä alalla Euroopassa, Pohjois-Euroopassa, Ruotsissa ja maailmalla. Se on hyvin olennaista, kun mietimme, miten voimme turvata oman metsäteollisuutemme menestymisen mahdollisuudet ja varsinkin, miten voidaan turvata valtio-omisteinen taikka valtiojohtoinen metsäteollisuus tässä maassa. Se on olennainen asia. Tämäkin näköala silmien edessä tehty ratkaisu on mielestäni kyllä kestävä ratkaisu pitkän

päälle. Tulevat vuodet tulevat tämän osoittamaan. Siitä olen aivan vakuuttunut.

Ed. Ukkolalle vielä. On luonnollista, että jokaisen suuren kaupan yhteydessä tehdään osakuussopimus. Sehän on lainmukaista toimintaa, että näin täytyy tehdä. Se on ihan normaalia. Paraikaa on meneillään sopimuksen hionta. Runko on tietysti selvä. Runko on siinä, mitä on kerrottu julkisuuteen. Mikä on päätetty, on se runko, mutta totta kai tällainen sopimus vaatii hyvin tarkan juridisen läpikäynnin, että tehdään todellakin kestävä, hyvä sopimus, joka tulee valtioneuvoston käsittelyyn ja aikanaan myös hyväksyttäväksi.

Mitä tulee teollinen ostaja -termiin, niin eikö ole aika tavalla selvä, mitä se voi tarkoittaa? Korostan sitä, että Enson etuosto-oikeus liittyisi vain tämän tyyppiseen mahdolliseen tilanteeseen joskus tulevaisuudessa, jos valtio päättäisi ryhtyä myymään osakkeitaan eteenpäin. Mitään aikeita ei ole, ja tämän hallituksen osalta ainakin nämä asiat ovat aika pitkälle loppuun käsiteltyt. (Ed. Tennilä: Uusi hallitus ensi keväänä!)

Ed. Haavistolle: Kyllä näistä asioista on kerrottu niin paljon julkisuuteen ja hallintoelimille kuin pörssi-yhtiöistä puheen ollen voi kertoa. Pitää ottaa selvää, mikä on Suomessa pörssilainsäädäntö ja -määräykset. Ne ovat aika kovia määräyksiä, ja niitten mukaan pitää toimia. (Ed. Seppänen: Eihän Veitsiluoto ole pörssissä!) — Enso on ja eräät muut ovat. Niitten mukaan pitää toimia. Sen takia tämä raja on ollut jollakin tavalla pidettävä kunniasa. Mutta tämän rajan puitteissa on kerrottu avoimesti, mitä kaikkea on valmisteltu, mitä kaikkea on päätetty. Periaatteet ovat samat kaikkia yhtiöitä kohtaan KTM:n toimintapolitiikassa. Kaikkia käsitellään tämänlaisessa tilanteessa samojen periaatteitten mukaan.

Valaistakseni asiaa vielä enemmän: Kun halusimme selvittää myös strategisen allianssin vaihtoehdon Veitsiluoto-kysymyksessä, se tapahtui niin, että neljä merkittävää suomalaista metsäyhtiötä sai kauppa- ja teollisuusministeriöltä kirjallisesti aivan samat kysymykset, joihin pyydettiin vastauksia. Ne alkoivat hinnasta. Niihin kuului myös kysymys siitä, että jos tulisit mukaan tällaiseen 35 prosentin osakkuuteen, mikä olisi toimintapolitiikkanne Kemijärven tehtaitten suhteen, ja niin edelleen. Jokaiselle on samat kysymykset kirjallisesti yhtä aikaa luovutettu. Saimme myös sen mukaisia vastauksia. Tämä jälkeen on aika tavalla helppo vertailla, mikä on valtion kannalta parasta, mikä on yhtiölle paras-

ta. Ei voi lähteä muuta kuin siitä, että toimitaan samojen periaatteitten mukaan jokaista yhtiötä kohtaan, kun kauppaa käydään, olipa se yhtiö osuustoimintapohjalla, yksityinen taikka toinen tai kolmas valtionyhtiö. Vain tällainen toimintalinja voi olla kestävä.

Sitten ed. Korhoselle: Kun käytin sanaa "realistinen", niin liitin sen hyvin tarkkaan Oulun paperikoneinvestointiin enkä mihinkään muualle, ja sanoin näin, että nyt se investointihanke tulee realistiselle pohjalle, kun puhutaan lähitulevaisuudesta. On tietysti suhteellista, mitä lähitulevaisuus tarkoittaa. Mutta silloin minä puhun kuukausista eteenpäin, en tietenkään päivistä eteenpäin, vaan kuukausista eteenpäin, puolen vuoden, vuodenkin sihdistä. Tässä mielessä Oulun hanke tulee realistiselle pohjalle. Siksi liitin tämän sanan, tämän määritelmän nimenomaan tähän tapaukseen ja tähän yhteyteen, en mihinkään muualle. Veitsiluoto on tehnyt ja tekee hyvää jälkeä. Onhan meillä näyttöjä siitä, minä en halua ollenkaan sitä hyvää työtä tässä ruveta väheksymään, kun ei mitään syytäkään ole olemassa.

Ed. Pulliainen tivasi, että mikä se suomalainen tie on. Se ei ole täydellisen yksityistämisen tie, ei sinne päinkään, vaan siihen kuuluu (Ed. Pulliainen: Eikö se ole?) — ei ole se, vaan siihen kuuluu, että hallitulla tavalla yhtiökohtaisesti haetaan näihin yhtiöihin omistus pohjan laajentamisen kautta lisää pääomaa, jotta voidaan kehittää näitä yhtiöitä, niitten kautta investoida tähän maahan uusia työpaikkoja säilyttäen useimmissa valtionyhtiöissä valtiovallalla käytännössä joko määräysvalta taikka hyvin suuri vaikutusvalta. Ensossa tällä hetkellä valtiolla on määräysvalta. Yli 50 prosenttia omistuksesta on noin kolmas osa. Tämä on suomalainen tie. Se toinen äärimäisyshän on se, että toimitaan Ruotsin tai Ison-Britannian tapaan, ja toinen on se, että eletään niin kuin vanhassa Neuvostoliitossa. Tämä on suomalainen tie.

Mitä tulee ed. Rajamäen kysymykseen, tästä hän me kävimme jo menneellä viikolla keskustelua tässä samassa paikassa. Minä en asettaisi Itä-Suomea, Pohjois-Suomea enkä muitakaan maamme osia tässä suhteessa vastakkain, vaan olen varma siitä, että Enso tulee toimimaan investointisuunnitelmansa mukaisesti myös koskien Itä-Suomea. Ensohan muuten ilmoitti muutama päivä takaperin omista investoinneistaan Itä-Suomeen. Minusta Imatra on Itä-Suomea, tosin eteläisempää kuin ed. Rajamäen Varkaus taikka joku muu pohjoisempi osa Itä-Suomea. Mutta

tämä ratkaisu, mitä nyt Enso on tekemässä, että se haluaa liittoutua Veitsiluodon kanssa Pohjois-Suomen metsäteollisuuden vahvistamiseksi, ei ole resurssien osalta pois siitä, mitä on suunnitelmassa Itä-Suomen varalle.

Sitten ed. Tennilälle vielä totean minkä äsken sanoin, että Ensolla valtiolla on määräysvalta. Ja totean siihen, että tällä hallituksella eikä johtamallani kauppa- ja teollisuusministeriöllä ei ole aikeita tästä asemasta poistua.

Ed. Järvilahti merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! SDP:n kanta tässä kysymyksessä on luettavissa ed. Apukan ponnessa, jota sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä kannattaa.

Sitten haluaisin puuttua siihen, kun ministeri sanoo, että tämä on turvallisin vaihtoehto Pohjois-Suomelle. Me kokemuksesta tiedämme sen, kuinka yhtiön kehittäminen, jatkojalostaminen ja siitä huolehtiminen toteutuu pohjoissuomalaisessa yhtiössä silloin, kun siellä on mukana kilpailevien yritysten vuorineuvoksia. Meillä on Kemissä toinenkin yhtiö, Kemi-yhtiö. Sinne on kymmeniä vuosia toivottu paperikonetta. Siellä on tällä hetkellä yksi kartonkikone 20-vuotias, yli 100-vuotiaassa yhtiössä. Eli ei voi puhua kovin ripsakasta jatkojalostamisesta huolehtimisesta.

Sitten sanoitte, että Lappi on subventoiduin lääni. Valtionosuuksien määrässä ehkä näin on, mutta sitäkin ei pitäisi unohtaa, että Perämeren satamista lähes 10 prosenttia menee koko Suomen kokonaisuviennistä, elikkä ei voi olla, etteikö näitäkin asioita huomioitaisi, kun tällaisia kommentteja tehdään ja Oulu tuodaan tähän lisäksi.

Sitten haluaisin vielä puuttua siihen kysymyksen muodossa, katsooko ministeri tosiaan niin, että tämä Veitsiluodon kauppa oli sen luontoinen, ettei siinä todellakaan tarvinnut kuulla yhtiön hallintoneuvostoa.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ihmettelin vähän, kun ministeri sanoi oikein erityisen tarkoin seuranneensa puheenvuoroani eikä kuitenkaan ollut tarkankaan seuraamisen jälkeen huomannut siinä mitään vaihtoehtoa. Minä voin sanoa ihan tarkalleen, mitä puheessani sanoin. Minä kysyin, miksi tämä esillä ollut pörssivaihtoehto ei, ministeri Kääriäinen, kelvannut.

Perustelen tätä hieman sillä, että jos valtiolla on kerran rahapula, jos se ei pysty sijoittamaan valtionyhtiöihinsä pääomia, jos on esillä kaksi vaihtoehtoa, niin totta kai niistä käytettävissä olevista vaihtoehtoista parempi on käytettävä. Tässä tapauksessa siis se vaihtoehto, jolla olisi yhtiön itsenäisyys turvattu, se vaihtoehto, jonka yhtiön johto, työntekijät ja myös maakunnat olisivat hyvin laajasti hyväksyneet. Tätä minä, ministeri Kääriäinen, kysyin, ja ilmeisesti ette kuitenkaan sillä kohtaa kovin tarkkaavainen ollut.

Sitten ministeri, kun arvostelin myös aluepolitiikkaa, luetteli Raahesta pohjoiseen päin erilaisia laitoksia ja kysyi eikö tämä ole aluepolitiikkaa. Voin myös kysyä, ovatko ne laitokset sitten sellaisia, että niitä ei olisi missään tapauksessa toteutettu eikä tarvittu, jos ei aluepolitiikkaa harastettaisi.

Mutta kysyn sitten muutaman esimerkin, mitä ministeri Kääriäinen tältä osin sanoo aluepolitiikalle tapahtuneen. Mitä on tapahtunut kuljetustuelle, mitä on tulossa vielä siltä osin? Mitä ollaan tekemässä voimalaitoskuntien veroetuuksille? Mitä on tapahtunut polttoaineen tasahintajärjestelmälle? Mitä on tehty pääomaverotuksessa metsävaltaisille Pohjois- ja Itä-Suomen kehitysalueen kunnille? Verotulot ovat romahtaneet. Mitä on edelleen tehty työllisyyslain suhteen? Kehitysalueilla on kaikkein korkein työttömyys. Mitä on tapahtunut elintarviketeollisuudessa jne.? Näitä kysymyksiä olisi vaikka kuinka paljon. Kyllä myös löytyy esimerkkejä, että aluepolitiikka ei ole tehokkainta mahdollista ...

Ensimmäinen varapuhemies: (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Härmäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kääriäisen äsken mainostama suomalainen tie näyttää olevan salailun tie. Se näyttää olevan epädemokraattisen päätöksenteon tie. Kauppa- ja teollisuusministeriö valitsi sen toimintatavan kuin Veitsiluodon tapauksessa valitsi juuri sen vuoksi, että eduskunnalta ei tarvinnut kysyä mitään. Eduskunta ja hallintoneuvostot seisoivat vieressä katsoen, kun kauppa- ja teollisuusministeriö toteutti omaa toimintaansa ja omaa tapaansa. Se oli aivan yhtä vähän osallistuvaa päätöksentekoa kuin TV-katsojilla, kun he ruudun edessä seurasivat, miten pankki- ja vakuutusherrat kertoivat, että valtionyhtiöt ryhtyvät myös pankkitukea antamaan.

Ministeri sanoi, että Lappi on subventoiduin alue, ja ihmetteli, eikö tämä ole oikeaa aluepolitiikkaa. Ei minun mielestäni ole. Valtionyhtiöiden pääomahuoltoa pitää hoitaa, mutta Veitsiluodon tulevaisuutta on nyt hoidettu kömpelösti ja epädemokraattisesti, ja tämä uusi kotimainen tukipaketti näyttää hyvin hätäisesti kokoon kasatulta. Hallitukselta puuttuu selkeä teollisuus- ja rakennepoliittinen linjaus, ja aluepolitiikkaakin näytetään nyt tekevän hyvin hätäisesti ikään kuin omien virheiden ja oman epäsuosion jälkien peittämiseksi.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kääriäinen sanoi, että mitään ei ole salattu, mutta kun tässä ulkopuolinen katselee asiaa, niin näyttää tapahtuneen selvää salaamisen yritystä, mikä ei sitten ole onnistunut, kun on ollut sellaisia tahoja esittämässä kysymyksiä, jotka eivät ole tätä salaamisyritystä suostuneet nielemään.

Mitä sitten tulee näihin investointeihin, ministeri Kääriäinen, nythän niitä diskontataan jo toista kertaa. Ensin niitä diskontattiin EU-sopimuksen hyväksi puoliksi, että sitten tulee investointeja, ja nyt ne menevät sitten tämän hallituksen hyvyyden ja erinomaisuuden toteuttamiseen tässä asiassa. Eli toivoisin, että tässä suhteessa päätettäisiin, johtuvatko nämä kaikki esillä olevat investoinnit EU-sopimuksesta vai hallituksen hyväntahtoisuudesta Pohjois-Suomea kohtaan.

Mitä sitten tulee varsinaisiin asioihin, niin minä kysyisin ministeri Kääriäiseltä, jolla tuntuu olevan selvä käsitys asioista, sisältyykö Kemijärven tehtaan voimalahanke nyt käsillä oleviin investointeihin, ja jos ei sisälly, niin miksi ei sisälly.

Sitten haluan kiinnittää huomiota ministeri Kääriäisen täällä esittämään sanamuotoon "Oulun paperikoneinvestointi realistiselle pohjalle". Pitäisi puhua suomea. Mitä tämä "Oulun paperikoneinvestointi realistiselle pohjalle" tarkoittaa? Herra ministeri tietää, että minä kyllä ymmärrän, jos suomeksi tämä asia sanotaan, mutta tässä käytetään sellaista kapulakieltä, että tämä on tyhjä lause, "Oulun paperikoneinvestointi realistiselle pohjalle". Aikataulu, jota tässä esitettiin, oli "alle vuodessa". En minä ymmärrä, mitä tarkoittaa, että alle vuodessa paperikoneinvestointi saadaan realistiselle pohjalle.

Toivoisin ministerin sanovan mitä hän tarkoittaa, koska eivät tällaiset viittaukset ole muuta kuin yleistä hyminää ja propagandaa. Tuleeko Ouluun paperikoneinvestointi ja jos tulee, niin

milloin tulee, ja mitä tarkoittaa tämä "Oulun paperikoneinvestointi realistiselle pohjalle"?

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua kiinnostaisi yhä tietää, tapahtuiko tässä Veitsiluoto-kaupassa todellinen vai näennäinen kilpailu tarjoajien kesken. Ilmeisesti pyydettiin 5.9. kirjeellä neljältä yritykseltä, Repolalta, Kymmeneltä, Metsä-Serlalta ja Ensolta tarjouksia, joihin ministeri tässä viittasi 35 prosentin osuudesta. Jos ajattelee yksityisen yrityksen tilannetta tilanteessa, jossa ehdotetaan 35 prosentin osuuden ostamista yhtiöltä, joka ei ole antanut osinkoa kymmeneen vuoteen, niin totta kai tällainen yksityinen yritys on tilanteessa, jossa se vaatii joitakin takuita tai näkökulmia siihen, miten jatkossa tapahtuu tämän yrityksen kehittäminen, millä määräysvallalla se voi päästä mukaan, mikä on mahdollinen etuosto-oikeus jne.

Minun väitteeni on, että Enso tässä tilanteessa on ollut aivan eri tilanteessa juuri siitä syystä, että se on valtionyhtiö valtion määräysvallassa. Se on voinut saada KTM:stä tämän tyyppistä tietoa, ja tässä mielessä muut tarjoajat eivät ole olleet samassa tilanteessa.

Lisäksi minusta huomiota kannattaa kiinnittää siihen, että ilmeisesti tarjouskirjeen takarajakin oli pantu 22.9., päivä, jolloin yhtiöt, jotka tarjosivat, saattoivat ajatella, että siihen asti käydään neuvotteluja. Päätös kaupasta kuitenkin tehtiin jo 18.9. eli ennen tämän tarjouskirjeen aikarajan umpeutumista.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatketaan ministerin kanssa vielä keskustelua valtionyhtiöiden suomalaisesta tiestä. Sanoitte äsken, että kysymys ei olekaan täydellisestä yksityistämisestä. Otetaanpa tämän päivän teema, Veitsiluoto Osakeyhtiöstä noin kolmannes osakkeista myydään Ensolle. Tällä hetkellä on kaikki valtuudet täydelliseen yksityistämiseen ja myös täydelliseen ulkomaalaisomistukseen.

Kun pysytään tämän päivän teemassa, sisältyykö äskeiseen arvoisan ministerin vastaukseen ilmoitus siitä, että nyt aiotaan ottaa takaisinpäin tässä asiassa, että Ensoa ei täydellisesti yksityistetäkään? Tuodaanko siitä esitys eduskunnalle, vai merkitsikö tämä pidättyvyyttä hallituksen puitteissa, ja onko teillä puhevalta myös seuraa-

van ja seuraavien hallitusten puolesta tässä asiassa?

Kauppa- ja teollisuusministeri Kääriäinen: Arvoisa puhemies! Ed. Raskin puheenvuoroon lyhyt kommentti. Kun sanoin, että syntynyt ratkaisu on turvallisin vaihtoehto Pohjois-Suomen kannalta, niin sehän on päivänselvä asia, että tämä mitataan teoilla. Käytännössä siis investoinneilla, joita nyt syntynyt liittoutuma tekee tai suunnittelee tekevänsä. Tässä mielessä olen varma siitä, että se on turvallisempi vaihtoehto kuin se tie, että olisi lähdetty tässä tilanteessa pörssistä hakemaan rahaa, listautumaan.

Arvioni asiantuntijoiden tietoihin ja näemyksiin perustuen on, että listautumisvaihtoehto olisi ollut mahdollista noin puolen vuoden — vuoden sisällä tästä eteenpäin lukien. Mitoittakaapa siihen kaikki investointivaateet Pohjois-Suomessa. Asioita pitää katsoa tältä kannalta. Miettikää myös sitä, mitä pörssi olisi tuonut yhtiölle ja valtiolle. Kyllä minusta tässä on ihan selvä ero.

Kaupan hyväksyy yhtiökokous, se ei ole hallintoneuvoston asia. Lakiemme mukaan kauppa on yhtiökokouksen asia, joka katsoo, mitä asiassa tehdään.

Mitä ed. Apukan puheenvuoroon tulee, hän sanoi, että parempi vaihtoehto on, jos valtiolla ei ole budjetissaan rahaa, sitä haetaan sitten ulkoa valtionyhtiöiden kehittämiseksi. Tämä oli miellyttävä ilmoitus vasemmistoliton puolelta. Tässä me lähestymme näköjään toisiamme. Tämä ilmoitus oli hyvin tärkeä ilmoitus, sillä valtioyhtiöpolitiikassa on hyvä, jos voi vallita mahdollisimman laaja poliittinenkin yksimielisyys, koska valtionyhtiöt ovat Suomen kansan ja valtion yhteistä omaisuutta. (Ed. Seppänen: Olivat!) — On yhteistä omaisuutta!

Totean myös, että Veitsiluoto on itsenäinen yhtiö. Totta kai pitää puhua liittoutumasta nyt tämän ratkaisun jälkeen. Olennaista on nähdä, että Veitsiluodossa jytkeä valtioenemmistö, valtiojohto sen yhtiön politiikasta viime kädessä päättää. Se on kova tosiasia. Minusta se on melkoinen ankkuri sille, ettei tule tapahtumaan tässä asiassa mitään hyvää.

Ed. Hämäläiselle: Ei tässä ole tehty mitään hätäisiä ratkaisuja, vaan vaihtoehtoja on valmisteltu todella pitkään. Myös lisätoimien kokonaisuus, josta talouspoliittinen ministerivaliokunta teki eilisäänä omalta osaltaan päätökset, oli eräiltä osiltaan, Pohjois-Suomen hankkeiden ja myös muiden maakuntien hankkeiden osalta

erittäin kunnolla valmisteltu yritystukineuvotte-lukunnassa ja KTM:n omassa valmistelukoneis-tossa. Ei tässä ole mitään hätäilty. Se kuva syntyy julkisuudesta, ja kieltämättä sen hallitsemisessa ei ole oltu kyllä kaikkein taitavimpia.

Totean myös ed. Hämäläinen, että kaikki vaihtoehdot Veitsiluodon tulevaisuuden varalle olivat avoimet, kun lähdettiin liikkeelle. Selvitte-lyhän on kunnollista vain silloin, kun vaihtoeh-toja pidetään auki ja hyvin tarkkaan selvitetään kunkin vaihtoehdon seuraukset yhtiölle. Näin tapahtui, ihan kylmiä numeroita myöten.

Ed. Seppänen, ei salata, kun ei ole mitään syytä salata. Jokainen olennainen ja myös epä-olennainen asia on kerrottu, kun ne voi kertoa, ei niissä ole mitään salattavaa. Nyt vain halutaan antaa sellainen kuva, että jotakin on piiloteltu. Ei yhtään mitään ole piiloteltu.

Mitä tulee voimalahankkeeseen Kemijärven osalta, siitä ei ole tehty päätöksiä. Sen sijaan meillä on olemassa energiaministeriössä erittäin hyvä selvitys siitä, mitä Kemijärven voimala mer-kitsee. Se on energiataloudellisesti erittäin kan-nattava investointi. Sehän liittyy Kemijärven kaupungin energiatarpeisiin hyvin suurelta osal-ta, ei pelkästään siis sellutehtaan tulevaisuuteen, vaan Kemijärven kaupungin energiatarpeisiin. Se on tässä suhteessa jopa niin kannattava, että siihen ei tarvittaisi tällä perusteella yhtään valtion avustusta, yhtään valtion tukea.

Mutta kuten sanoin, Kemijärven tulevaisuut-ta koskevassa selvittelytyössä voimalahanke on otettava ihan uudessa valossa esille, myös sen mitoitus. Tiedän, että varhemmissa kaavailuissa on puhuttu aika suuren mittaluokan voimalasta, joka siis olisi kytkettyyn aika voimakkaaseen sellukapasiteetin kasvattamiseen, josta ei voi kui-tenkaan olla kysymys. Nythän uusintainvestointi tulee turvaamaan sen, että kapasiteetti kasvaa jonkin verran, mutta ei olennaisesti nykyiseen verrattuna. Minusta mahdollinen voimalainves-tointikin tulisi katsoa tässä valossa.

Ed. Seppänen kysyi realistisuutta. Se tulee sii-tä, kun vertaillaan kahta vaihtoehtoa investoin-nin toteuttamisen osalta, riskinannon osalta, toteutumisen osalta ja aikataulun osalta. Minus-ta tämä on aika selvä asia. Kauppatieteen maiste-ri kyllä hyvin tarkkaan tietää, mitä riski näissä asioissa oikein tarkoittaa. (Ed. Seppänen: Ei tuo ollut mikään vastaus!) — Tämä oli erittäin selvä vastaus.

Ed. Haavistolle: Kyllä tässä on ollut todelli-nen kilpailu. Metsäyhtiöille järjestettiin tarjous-kilpailu, kun ne olivat toisen vaihtoehdon selvit-

telyjen kohteena, jos näin voidaan sanoa, johon pyydettiin vastauksia 22 päivä syyskuuta men-nessä. Aikaa oli pari kolme viikkoa selvittelä omia aikeitaan, mahdollisuuksiaan, resursse-jaan. Tarjouspyynnössä lähdettiin siitä, että kaikki neljä kumppanusta, keskenään kilpaili-jaa, saivat samat tiedot myös kirjallisesti Veitsi-luodon osalta. Ei siinä ole käyty mitään kahden-keskistä seurustelua Enson kanssa eikä minkään muunkaan kanssa erikseen, siis semmoista, josta voi sanoa, että se on erityistä keskustelua tai edun antoa tälle tai tuolle yhtiölle. Eihän niin voi toi-mia, ed. Haavisto. Tässä oltiin tarkkoja, koska oli etukäteen tietysti nähtävissä — ja muutoinkin pitää näin toimia — että tämä asia tullaan kes-kustelemaan hyvin tarkoin lävitse. Kun saimme tiedot paperilla, niitä oli erittäin helppo keske-nänsä vertailla, katsoa, mikä oli kaikkein edulli-sinta ja, kuten äsken sanoin, myös turvallisinta Pohjois-Suomen kannalta.

Ed. Pulliainen kysyi suomalaisesta tiestä. En minä halua nyt enää toistaa kolmatta kertaa, mitä tämä linja taikka tie minun mielestäni tar-koittaa. Se on hyvin selvä tie, joka kuitenkin eroaa Ruotsin ja Ison-Britannian yksityistämis-politiikasta ja siitä, mitä oli neuvostoliittolainen omistajuus- tai teollisuuspolitiikka, yrittäjäyyspo-liitiikka vanhoina aikoina. Nämä esimerkit kerto-vat, mikä se ero todellisuudessa on, ja toivon, että Suomessa tämä linja myös vastaisuudessa voisi jatkaa.

Enson osalta tilanne on hyvin selvä. Valtiolla on määräysvalta, kolmasosa on valtion omista-juudessa. Tämän hallituksen ja kauppa- ja teolli-suusministeriön suunnitelmissa ja aikeissa ei ole tätä tilannetta miksikään muuttaa. Tämä valtuus on aikanaan täältä pyydetty ja täältä myös saatu. Jatkossakin on pakko toimia niin ja se on hyvä tapa, että silloin, kun kulloinenkin hallitus har-kitsee joitakin ns. siirtoja, sen tulee tänne tulla avoimesti pyytämään valtionyhtiö valtionyhtiöl-tä lupaa, suostumusta alentaa valtion omistus-osuutta aina tiettyyn prosenttimäärään saakka. Te annatte, eduskunta antaa, jos viisaaksi kat-soo, suostumuksia. Niitähän ei ole koskaan pakko käyttää, ei ainakaan heti, vaan ne ovat ikään kuin varautumista tulevaisuuden tarpeita silmäl-lä pitäen.

Ne ratkaisut, joita on viime aikoina tehty, perustuvat pari vuotta sitten saatuihin valtuuk-siin. Ne ovat kauan sitten tulleita valtuuksia eduskunnan puolelta nykyiselle hallitukselle. Sen takia valtionyhtiöpolitiikassa näinä aikoina on mielestäni onnistuttu, jopa menestytty valtiota

hyödyttävällä tavalla, että valtuuksia on voitu käyttää nyt, kun keli on hyvä näiden valtionyhtiöitten toiminnan ja tuloksen osalta. Nyt ne kiinnostavat. Jos me nyt rupeaisimme pyytämään valtuuksia, olisimme kerta kaikkiaan myöhässä ja huono hallitus hoitamaan valtion omaisuutta.

Ministeri Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Hallituksen näkökulmasta on tietenkin hiukan valitettavaa se, että tässä päätöksiä joudutaan tällä tavalla jälkeensä käsittelemään, ja on myönnettävä, että ministeri Kääriäinen, kun on energinen ministeri, intoutui hoitamaan tätä asiaa vähän niin kuin omaa asiaansa. Mutta lopputulos on kuitenkin kohtuullinen. Se, mitä talouspoliittinen ministerivaliokunta on nyt jälkihoitona saanut aikaan, on pelkästään positiivista, ja siitä ministeriä täytyy kyllä kiittää.

Haluaisin kuitenkin, arvoisa puhemies, kiinnittää yhteen asiaan tässä yhteydessä vielä huomiota omalta osaltani. Ensimmäinen liittyy fuusioasiaan siitä syystä, että itsekin toistakymmentä vuotta tässä talossa olleena tiedän sen, miten Enso on useasti pyrkinyt Veitsiluodon saamaan syliinsä. Aika tulee näyttämään, onko tämä päätös ensi askel fuusioon, niin kuin itse pelkään, että on. Ministeri kyllä vakuutti, että turvallinen vaihtoehto tämä on Veitsiluodolle, mutta nyt vain täytyy toivoa, että näin on. Siihen ei mitään konkreettista tänä päivänä ole esittä.

Toinen näkökohta on Oulun tuleva investointi. Siitä on nyt lupauksia ja siihen on rahoitustakin, mutta sen realistisuus ja toteutuminen on vielä aika ongelmallista ja ehkä pitkänkin prosessin takana. Olisi ollut mielenkiintoista, jos ministeri olisi täällä meille selvittänyt realistisuudesta mm. sen, millä tavalla Veitsiluoto ja Enso aikovat raaka-aineen eli sellun hankkia tälle tulevalle paperin valmistukselle. Duubioita tässäkin suhteessa on aika paljon esitetty.

Kauppa- ja teollisuusministeri Kääriäinen: Arvoisa puhemies! On tietysti aika erikoista, että saman hallituksen ministerit rupeavat keskenään keskustelemaan salissa, mutta kun tehdään kysymys, niin silloinhan on parasta antaa vastaus. Minä sanon hyvin ystävällisesti sen, että minä en ole täällä hoitelemassa omia asioitani enkä valtion asioita niin kuin omia asioitani, vaan teen parhaani, että Suomen valtio menestyy näissä asioissa mahdollisimman hyvin. Tämän sanon ystävällisesti mutta erittäin päättäväisesti.

Sitten Enson maineeseen. Ministeri Isohooka-

na-Asunmaa kyllä tavoittelee asioitten ydintä ajatellen psykologishenkistä ilmapiiriä Pohjois-Suomessa ja Lapissa. Enson maine siellä vanhojen tekosten tai vanhojen puheitten ja aikeitten perusteella on kerta kaikkiaan kelvoton. Se on selvä asia. Se osittain, mutta vain osittain se ylittää sen kovan reaktion, joka Pohjois-Suomesta on yli puoluerajojen tullut. Tässä ministeri Isohookana-Asunmaa on aivan oikeassa. Mutta haluan jatkaa heti perään, että se on kuitenkin historiaa, ja asiat voidaan muuttaa. Ne muuttuvat tietysti vain hyvällä politiikalla, muuttuvat teoilla, näytöillä. Pohjois-Suomen ihminen on aika tarkka siitä, mitä tehdään, ja mittaa hyvin tarkkaan, mitkä ovat teot. (Ed. Rinne: Eikö teilläpäin?) — Kyllä se meillekin on melko tarkkaa, sanotaan näin. — Ensolla on näytön paikka omalta puoleltaan nyt tässä liittoutumassa osoittaa, että se on vankka tuki Pohjois-Suomelle ja Pohjois-Suomen metsäteollisuudelle.

Oulun paperikoneinvestoinnista sanon vain sen verran, että hallituksella ja valtiolla on aivan selvä aie ja siis omalta osaltaan jo talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätös siitä, että se sijoittaa 200 miljoonaa markkaa Veitsiluoto Osakeyhtiöön osakepääoman korotusta. — Tällä kertaa tehdään myös näin päin, siis hyvää valtionyhtiöpolitiikkaa ainakin teidän mielestänne. — Se tarkoittaa nimenomaan sitä, että sillä halutaan mahdollistaa tämän investoinnin toteutuminen mahdollisimman nopeasti, tämän suhdannekierron aikana. Tätä tilannetta ei saisi oikeastaan päästää käsistä.

Kun kysymys on runsaan 2 miljardin mittaisista investoinneista, niin on päivän selvää, että ei laskelmia tehdä tupakka-askin kanteen ihan noin vain lyhyessä ajassa, vaan kyllä se vaatii jonkin verran laskelmia. Selvitysten tekeminenkin maksaa jo monia miljoonia, ilmeisesti muutamia kymmeniä miljoonia markkoja, että laskelmat saadaan tehdyksi varmalla tavalla ja kunnolla, mikä sitten mahdollistaa myös hyvin pätevän päätöksenteon aikanaan, mutta ei kaukaisessa tulevaisuudessa.

Sellu tulee kotoa. Tämä minusta on olennainen asia. Sen pitää tulla kotoa. On ollut myös sellaisia puheita, että ruvetaan tuomaan eucalyptuspohjaista sellua laivoilla satamaan. Minusta se olisi melko hurjaa metsäteollisuutta ja valtionyhtiöpolitiikkaa. Sellun pitää tulla kotimaasta hyödyntäen kasvavia metsiämme.

Ed. Rask (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Palaan ministeri Kääriäisen edelliseen

puheenvuoroon. Totean, että Veitsiluoto Oy:n toimitusjohtajan kanta 16.10. osavuositarkastuksessa oli se, että pörssivaihtoehto olisi paras yhtiölle. Tekisi mieli kysyä, kyseenalaistattekko te yhtiön parhaiten tuntevan, yhtiön toimitusjohtajan, osaamisen tässä asiassa.

Sanoitte jo toiseen kertaan, että kaupan hyväksyi yhtiökokous. Näinhän on. Mutta sitä ei voida sivuuttaa, että osakeyhtiölain 8 luvun 11 §:n mukaan yhtiön hallintoneuvostolle kuuluu kuitenkin päättää hallitukselle annettavista ohjeista asioissa, jotka ovat laajakantoisia ja periaatteellisia. Mielestäni, kun yhtiöstä yli kolmasosa myydään, on kysymys laajakantoisesta ja periaatteellisesta ratkaisusta, joka vaikuttaa toimintastrategiaan, ja kyllä hallintoneuvoston siitä pitäisi tietoinen olla. Kaupan hyväksyminen on sitten asia erikseen sen jälkeen.

Haluaisin vielä puuttua paperikoneen tekemiseen. On oikein hyvä, että se tehdään Ouluun, mutta voidaan myös kysyä, eikö sille olisi käyttöä myös Lapissakin. Veitsiluodon Kemijärven tehtailta viedään sellu kokonaisuudessaan myyntiin, ja Kemian tehtailtakin jää 70 000 tonnia vuosittain myyntiin ulos vietäväksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Isohookana-Asunmaa — ennen kuin hän poistuu salista — käytti ihan mielenkiintoisen puheenvuoron ja toi ehkä ne pahimmat pelot ja ongelmat esille. Hän totesi puheenvuorossaan, että on erittäin ongelmallista tämän yhtymän kautta saada Ouluun paperikonetta. Ministeri Kääriäinen on koko ajan yrittänyt todistaa, että se on realistinen tavoite. Saman hallituksen ministereistä on kuitenkin kyse. Kehän tässä taas luotetaan: lehtitietoihin, kumman ministerin sanomaan vai mikä nyt on realismia tällä kertaa.

Ministeri Isohookana-Asunmaalta tekee mieleni kysyä: Mikä on ministeri Kääriäisen paketin todellinen arvo? Eivätkö nämä kaikki hankkeet, ainakin mitä tähän mennessä on tullut esille tämän käsittelyn aikana, ole jo olemassa olevia kohteita, olemassa olevia hankkeita. Veitsiluodolla on ollut omat investointisuunnitelmat, jotka oli tarkoitus toteuttaa. Siitäkin tässä on kyse, että ministeri Kääriäinen yrittää todistaa, että joku ihmeellinen lisäarvo on syntynyt viikon ai-

kana näille hankkeille. Mistään ei mielestäni ole sovittu.

Kuten ryhmäpuheenvuorossani sanoin, kyllä tässä muutamalla hopearahalla aiotaan ostaa puhdasta päättäväisyyttä, ja niitä peruseriaatteita lähdetään musertamaan, joita pohjoisen yhtiöllä on tähän asti ollut, tavoitteita, joita se on asettanut nimenomaan aluepolitiikalle, työliiketoimintapolitiikalle. Olisi ihan mielenkiintoista kuulla ministeri Isohookana-Asunmaan näkemyksiä pikkuisen laajemmin tästä asiasta.

Kauppa- ja teollisuusministeri Kääriäinen: Herra puhemies! Ensiksi totean ed. Ras-kille, että ei tässä ole kenelläkään varaa ryhtyä vähättelemään Veitsiluodon toimivan johdon asiantuntemusta. Sehän on näyttänyt leijonan kyntensä vaikeina aikoina, varsinkin Veitsiluodon syvien rahoituspulmien oivassa ratkaisemisessa. On aivan selvä näyttö, missä on asiantuntemus. Ei ole kysymys vähättelystä vaan siitä, että hänen kanssaan ainakin minä ja myös muut päättäjät ovat olleet eri mieltä siitä, kumpi tie pitkän päälle on sittenkin parempi ja kestävämpi Veitsiluotoa silmälläpitäen.

Toivoisin edelleen jatkona, että pohjoisen Suomen hienot maakunnat eivät lähtisi keskenään kovin mittavaan kilpailuun tämän tyyppisistä investoinneista, koska me jokainen ymmärrämme, että niiden toteuttamisessa pitää olla hyvin tarkat liiketaloudelliset kannattavuuslaskelmat.

En halua jatkaa yhtään lisää keskustelua ministeri Isohookana-Asunmaan kanssa, etenkin, kun kuitenkin olemme perusasioista kohtalaisen yhtä mieltä, ellei kokonaan yhtä mieltä.

Sen haluan sanoa ed. Korhoselle, että kyllä hän se on pohjoiselle takuu, että Veitsiluoto on valtionenemmistöinen metsäteollisuusyritys tämän jälkeen hyvin jämäkällä tavalla. Tiedetään, kuka on isäntä ja mikä on sen linja ja tahto suhteessa Pohjois-Suomen metsäteollisuuteen.

Ministeri Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Ed. Korhoselle ihan lyhyesti vain totean, että kyllä minä luotan ministeri Kääriäisen investointiesityksiin, jotka talouspolitiikassa ministerivaliokunnassa ovat nyt tulleet hyväksytyiksi. Kyllä ne pääosin ja suurimmaksi osaksi ovat realistisia ja varmasti lähtevät välittömästi liikkeelle, kun rahoituspäätös on saatu aikaan.

Sen sijaan Oulun paperikone on saamani informaation mukaan hiukan ongelmallisempi.

Ylipäänsä Veitsiluoto-asiaassa on sellaista problematiikkaa, jossa me voimme aivan asiatiedoilla tulla kahteen eri lopputulokseen, kuten esimerkiksi EU-kysymyksessä. Siinä on argumentteja puolesta ja vastaan ja niin myöskin tässä. Luulenpa, että tulevaisuus näyttää, mitä Veitsiluodolle tapahtuu Enson omistuksessa.

Mutta kuten totesin, niin oma informaatio ja se kuitenkin vaatimaton kokemus, mikä minulla on 12 vuotta täällä eduskunnassa asioita seuranneena henkilönä, johon Enso on monta kertaa ottanut yhteyttä ja yrittänyt omia visioitaan esitellä, ovat saaneet minut epäilemään aika tavalla, että tällaisesta suuresta rakennemuutoksesta on tässäkin kohtaa kysymys. En vielä ole saanut niin paljon vakuuttavaa tietoa edes ministeri Kääriäiseltä, että minä olisin tässä eri mieltä. Mutta joka tapauksessa hyväksyn nyt tämän ratkaisun varsinkin näiden investointipäätösten jälkeen, kun ministeri Kääriäinen sen sitten valtioneuvostoon jonkun ajan kuluttua tuo.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin olen pitkään seurannut tätä Veitsiluoto-asiaa. Olen ollut pitkään myös yhtiön tilintarkastajana. Muistan sellaisen tapahtuman, jossa pääjohtaja Jaakko Pajula lähti myymään Veitsiluoto Osakeyhtiötä Oulu Osakeyhtiölle. Mutta kun hän tuli takaisin tilaisuudesta, niin hän olikin ostanut Oulu Osakeyhtiön Veitsiluoto Osakeyhtiölle, mutta ehdoista hän ei muistanut siinä tilanteessa yksityiskohtia, joilla tämä kauppa oli tehty. Minusta tuntuu siltä, että tässä on vähän analogiaa siihen, että ministeri Kääriäinen lähtee nyt tämän Enso-kaupan avulla rakentamaan uutta paperikonetta Ouluun. Mutta kun tässä vähän aikaa edetään, niin havaitaan, että uusi paperikone onkin tämän kaupan avulla tullut jonnekin Itä-Suomeen, ja tältä osin Enson rahat käytetään ihan muihin tarkoituksiin.

Minä en väitä, että ministeri Kääriäinen, joka on vanha ystäväni, olisi näitä päätöksiä tehnyt samanlaisessa huurussa kuin missä Veitsiluoto Osakeyhtiölle ostettiin Oulu Oy. Mutta kyllä näissä puheissa nyt hyvin suurta epämääräisyyttä on, ja enempi on kysymyksessä yleinen sanahelinä kuin mitkään lupaukset. Kehottaisin asianomistajia suhtautumaan hyvin varauksellisesti täällä nyt annettuihin lupauksiin puhumattaan investointipäätöksistä, joihin ministeri Isohookana-Asunmaa viittasi. Eihän täällä mitään ole luvattu. Ministeri Kääriäinen, te ette ole luvanneet mitään uutta paperikoneinvestointia

Ouluun näissä puheissanne. Te puhutte laskelmien realismista, ja se on minusta silkkaa sanahelinää.

Ed. Korva: Herra puhemies! Aluksi yksi kommentti ministerin asiallisiin vastauksiin, voisiko sanoa muuten asiallisiin vastauksiin. Olen esittänyt eri yhteyksissä väitteen, että minusta Veitsiluoto-asiaan liittyvä valmistelu ei ole kailta osiltaan täyttänyt objektiivisuuden vaatimuksia. Näissä vastauksissa etenkin tämä puhe eukalyptuksesta osoittaa sen, että näin on. Nimittäin Veitsiluoto Oy ei ole koskaan suunnitellut Oulun paperikoneen rakentamista tosiasiaassa eukalyptuksen varaan tai ehkä on suunnitellut, mutta asiaa on kokeiltu muutama vuosi sitten parin erän tuonnilla ja todettu, että sen varassa ja etenkin sen jälkeen, kun eukalyptuksen tämä ns. käyttöbuumi meni ohi, siihen ei ole myöskään metsäteollisuudessa laajemmin palattu. Eli näiltä osin kyllä totean, että ei mennyt hyvin.

Arvoisa puhemies! Kun tässä asiassa on Lapissa ja myös muualla Pohjois-Suomessa nostettu hyvinkin suuri häly, on paikallaan hieman ensin esittää joitakin näkökohtia siitä ja perusteita sille, miksi tämä häly on nostettu. Mehän olemme saaneet erityisesti 80-luvun alusta alkaen lukea Etelä-Suomen talouslehdistä ja myös kaikista asiantuntevista talousraporteista sitä, että Pohjois-Suomen metsäteollisuuden rakennetta pitää muuttaa ja että siellä pitää metsien käyttöä vähentää. Ja olemme kyllä nähneet myös lukuisia kuvia siitä, jossa on hahmoteltu jo katapultilla Kemijärven tehtaan kylkeen, jossa se tehdas työnnetään peräti mereen saakka, siis lopetetaan. Tämä on se henkinen tausta, jonka edessä Lapin väki on ollut jo 15 vuotta.

On ymmärrettävää, että tätä asiaa myös on seurattu ja tätä asiaa seurataan jatkossa hyvin tarkkaan eikä näitä asioita ole tarvinnut pelkäämään tiedotusvälineitten kautta seurata, vaan voidaan esimerkkinä ottaa tästä salista hyvinkin arvovaltaiselta taholta esiin lausuttu puheenvuoro. Eräs kokoomuksen kansanedustaja 28.4.1992 käytti lisätalousarvion yhteydessä laajan puheenvuoron, joka koski pääasiassa Veitsiluoto Osakeyhtiötä. Tämä mainittu edustaja lausui muun muassa: "- pyydän kiinnittämään huomiot - suomalaisen yhteiskuntaan pesiytyneeseen kummalliseen uskoon, että valtakunnan tasapuolinen taloudellinen kehittäminen edellyttää aina teollisuuspoliittisia virheinvestointeja." Tämä sama edustaja jatkoi: "Veitsiluoto Oy on hyväuskoisen teollistamispolitiikan ja itsekkään

aluepolitiikan näivetystautinen jälkeläinen, ei kuitenkaan lehtolapsi, sillä se on siunattu täällä talossa, jossa tämäntyyppiset liitot siunataan. Sen kivuliasta elämää ehdottaa hallitus keinotekoisesti jatkettavan." Sama edustaja lataa samassa puheenvuorossaan muun muassa: "Kannattamattomasta markkinasellusta riippuvainen Kemijärven sellutehdas on kroonisesti kilpailukyvytön. Kasvavan neitseellisen kuidun halpautanto näet pitää markkinasellun hinnat alhaalla myös jatkossa." Ja vielä yksi sitaatti tämän mainitun kokoomusedustajan puheenvuorosta: "Konsernin Oulun ja Kemän tehtaiden problematiikka liittyy niin ikään yrityksen sijaintiin." Tämä oli ed. Saarion lisäbudjettipuheenvuorosta vuonna 92 huhtikuussa.

Kun kuuntelin tänä päivänä kokouksen ryhmäpuheenvuoroa, niin toki on todettava, että tällaisia samanlaisia sävyjä siinä puheenvuorossa ei ole. Mutta muuten se henki ja ihannoiti tämän ratkaisun osalta ja sen osalta, että tässä nyt ilman muuta mennään hyvään suuntaan, kun hyväksytään nimenomaan Aleksanterinkadun varrella ajateltu ratkaisu. Tämä pitäisi meillä ymmärtää ja todeta, että hyvin menee.

Kyllä nämä pari vuotta, mitkä ovat ed. Saarion puheenvuorosta kuluneet, osoittavat, että koko tässä puheenvuorossa lausuttu ennuste on mennyt täysin pieleen, ja yhtä lailla voidaan todeta, että kaikki ne lähtökohdat, joista tässä puhutaan, ovat paikkansapitämättömiä. Yhtä selvää silloin pitäisi olla myöskin se, että kaikki se, mitä me pohjoisessa puhumme metsäteollisuusasioista, ei välttämättä ole väärää ja huonosti harkittua.

Tiedän, että tämä Veitsiluoto-asia ei ole laisinkaan loppuun käsitelty nyt syntyneen kaupan jälkeen, vaan jatkossa nämä niin sanotut asian tuntijat eri tahoilla pyrkivät osoittamaan, että Veitsiluoto Oy ei ole itsenäisenä kelvollinen jatkamaan, vaan että fuusioajatus pitää viedä perille. Siltä varalta ja sitä tarkoitusta varten tässäkin yhteydessä esitän eräitä tietoja siitä, mitä Veitsiluoto on tänään, jotta ei olisi joka paikassa niin helppoa ja mahdollista tehdä Veitsiluodosta tällaista mörköä, niin kuin tässäkin salissa jatkuvasti yritetään tehdä.

Veitsiluoto ei todellakaan ole näivetystautinen aluepolitiikan jälkeläinen, minkä nyt osoittaa myöskin kaupanteon yhteydessä tehty yhtiön arvon määrittely. Arvohan määriteltiin reaaliarvoltaan 4—5 miljardiksi markaksi, joka on todella iso summa rahaa. Tämä on sellainen yhtiö, josta todella käydään myöskin kilpailevien met-

säteollisuusyritysten kesken kovaa kilpaa tietystä syistä.

Yhtiö ei ole enää tänä päivänä myöskään niin velkainen kuin on edelleenkin näissä puheissa annettu ymmärtää. Pelkällä tulorahoituksella yhtiö kykenee vuoteen 97 mennessä nostamaan oman omavaraisuusasteensa nykyisin noin 20 prosentista yli 40 prosenttiin. Tätä voi verrata esimerkiksi siihen, että 500 miljoonan markan osakepääoman korotus nostaa omavaraisuusastetta 5 prosenttiyksikköä.

Nyt kun Enso ostaa osakekannasta tietyn summan, tietyn osan, voidaan tietysti katsoa, kuinka hyvissä kantimissa Enson omavaraisuus on. Enson omavaraisuusastekin on muistaakseni alle 30 prosenttia, mutta ennen kaikkea Enson rahoituskulut esimerkiksi tänä vuonna elokuun loppuun mennessä ovat liikevaihdosta laskettuna 6,8 prosenttia, kun Veitsiluodolla vastaava luku on 6,4 prosenttia. Esimerkiksi yksityisen puolen yhtiö Kymmene käyttää 7 prosenttia vastaavana aikana rahoituskuluihin liikevaihdosta. Rautaruukilla tuo luku on 6,7. Voi siis hyvin helposti sanoa, että lioittelu Veitsiluodon velkaisuudesta on yksi sellainen oleellinen osa, jota tämän kaupan yhteydessä on käytetty perustena.

Myöskin voidaan sanoa, että Veitsiluoto Oy ei todellakaan ole ollut valtion rahoittama yhtiö. Kaikkina aikoina Veitsiluoto Oy:lle on nimellishinnoin laskettuna annettu osakepääomaa valtiolta 634 miljoonaa markkaa, ja vastaavana aikana suoria osinkoja on maksettu takaisin 156 miljoonaa. Nyt kun kaupassa saadaan tästä yhtiöstä valtion kassaan 1 000 miljoonaa ja riippuu siitä, mitä siitä vähennetään lisää osakepääoman korotuksiin, joka tapauksessa nimellisarvona laskettuna yli 500 miljoonaa on tähän mennessä tämän yhtiön kassasta maksettu valtiolle takaisin.

Voisin esittää Enson osalta vastaavia lukuja ja todeta, että erityisesti Enson osakepääomaan valtio on suhtautunut monin verroin runsaskätisemmin, kuin mitä Veitsiluoto Oy:n korotuksiin on suhtauduttu.

Jatkuvasti puhutaan myös siitä, että Veitsiluoto on erityisen suhdannealtis yritys ja että nyt tällä ratkaisulla pelastetaan Veitsiluoto Oy tuis-kahtamasta silmälleen seuraavana laskukauteen. Nämä ovat myöskin nyt tämän erityisen vaikean laman aikana kehiteltäviä puheita, sillä tavalla kehiteltäviä puheita, että ei ole muistettu tutkia sitä, mikä on Veitsiluoto Oy:n kehitys ollut juuri tällä vuosikymmenellä vuodesta 90 alkaen.

Oma paperituotanto on kasvanut vuodesta 91, silloisesta vajaasta 600 000 tonnista tämän vuoden noin miljoonaan tonniin vuodessa. Se on vastaavasti merkinnyt myös sitä, että yhtiön selviytyminen on hyvin paljon vähentynyt. Mutta tätä ei edelleenkaan oteta huomioon puhuttaessa Veitsiluodosta.

Sitten puhutaan siitä, että Veitsiluoto Oy on pieni yhtiö ja että pitää etsiä synergiaetuja. Nyt kun on erityisen kovasti yritetty miettiä sitä, mitkä ovat ne varsinaiset synergiaedut Enso-kaupasta Veitsiluodon osalta ja päinvastoin, tietysti pitkässä juoksussa tullaan siihen, että markkinointihan on mahdollista yhdistää. Toki Veitsiluodolla on hyvät markkinointikanavat Finnpapin ja Finncellin kautta jo tänäkin päivänä.

Sitten on esitetty, että puunhankinnassa voitaisiin tehdä jotakin yhteistyötä. Puunhankinta-alueet kotimaassa eivät ole laisinkaan päällekkäin, eli yhteistyön tekeminen näiltä osin tuntuu aika keinotekoiselta. Itäpuun osalta voisi kuvitella olevan synergiaetuja ja mahdollisuus tehdä yhteinen hankintaorganisaatio, mutta se yhteistyö olisi varmaan mahdollista muutenkin, koska yhtiöt toimivat täysin eri alueilla.

Eri paperilaatujen yhteensovittamiset ovat taas sellaisia asioita, jotka pitäisi kyllä käsitellä konekohtaisesti. Välttämättä se, että tuotetaan saman katon alla tai saman yhtiön alla näitä papereita, ei tuo mitään lisäetua yhtiölle. Eli kyllä tässä aika tiukoilla ollaan, jos yritetään miettiä sitä, että mitkä ne ovat ne konkreettiset yhteistyön edut tässä asiassa.

Sitten vielä muutama sana siitä, mikä olisi ollut tämä yhtiön oma itsenäinen kehittämisvaihtoehto, kun sitä olen pitänyt parempana. Totesin jo tuossa, että yhtiön tulokehitys on niin hyvä, että voidaan aivan varmasti nähdä, että yhtiön omavaraisuus ja velkaisuus vuoteen 97 mennessä ratkaisevalla tavalla pienenee, ja samaan aikaan pystytään tekemään suunnitelman mukaiset täydet poistot ja myöskin investoimaan 500 miljoonaa keskimäärin vuodessa yhtiön kehittämisinvestointeihin.

Nyt hyväksyttyyn vaihtoehtoon nähden tietysti tämä itsenäinen pörssiinmenovaihtoehto toden näköisesti olisi ollut hitaampi esimerkiksi Oulun paperikoneen osalta sen vuoksi, että yhtiö ei olisi niin nopeasti pystynyt Oulun paperikoneinvestointia toteuttamaan, jos olisi mennyt itsenäisenä yhtiönä pörssiin ja sitä kautta hankkinut näitä pääomia.

Mutta toinen näkökulma tähänkin asiaan on se, että eihän tässä jatkossa tiedä vielä kaikilta

osin Pohjois-Suomen kannalta myöskään sitä, minkä verran ja kuinka paljon voidaan luottaa siihen, että tämä Veitsiluoto Osakeyhtiö todella pidetään itsenäisenä yhtiönä, joka saa tehdä nämä investoinnit, joista nyt puhutaan. Eli tässä nyt vaihdetaan hieman hitaampi eteneminen siihen epävarmuuteen, joka tähän ratkaisuun liittyy.

Jatkon osalta Lapin kannalta erityisesti jäädään seuraamaan sitä, mikä on tämä osakassopimus, mitä ovat ne toimenpiteet, joilla tämän yhtiön itsenäisyyttä turvataan, ja minkälainen poliittinen kannanotto seuraavalta eduskunnalta, seuraavilta hallituksilta tulee ja niin edelleen. Koska nämähän yksinomaan ratkaisevat sen, toteutuuko tässä asiassa se mitä nyt tänään ja näinä viikkoina on puhuttu.

Uskon kyllä siihen, että nykyisellä hallituksella on se tahto, joka muun muassa ministeri Kääriäisen vastauksessa tuli ilmi, mutta mikä on seuraavan hallituksen tahto ja seuraavan eduskunnan tahto, se on taas täysin tietymättömissä. Ja silloin on aika paljon ratkaisevaa se, että mitä mieltä on valmistelukoneisto, mitä mieltä on virkakoneisto tässä asiassa. Koska kyllähän se pitää paikkansa, niin kuin monet ovat aivan oikein sanoneet, että poliitikot ja ministeritkin vaihtuvat, mutta virkamiehet pysyvät. Ja tässä tullaan ehkä laajemminkin siihen kysymykseen, että olisi enemmän pohdittava tässä salissa ja muuallakin jälleen sitä, minkälaisella organisoinnilla valtion-yhtiöpolitiikkaa valmistellaan, ja kuka todella näistä asioista päättää.

Tämän vuoden kesäkuussa valtioneuvosto teki eduskuntakeskustelun jälkeen uudistetun periaatepäätöksen siitä, miten valtionyhtiöpolitiikkaa harjoitetaan ja miten yhtiöitä hallitaan. Ja eräs sen keskeinen asia oli, että yhtiökokousten välillä valtionyhtiöitä hoitaa hallintoneuvosto ja tietysti yhtiön toimiva hallitus ja johto.

Käytäntö ei ole kuitenkaan ainakaan Veitsiluodon osalta ollut tämän päätöksen mukainen, vaan koko ajan yhtiökokousten välillä ministeriö käskyttää edustajansa kautta sekä hallintoneuvostoa että hallitusta käyttäen tosiasiasa veto-oikeutta yhtiössä ja yhtiön asioissa. Tällöin on aika ratkaisevaa se, minkälaisilla ajatuksilla jatkossa valmistellaan muun muassa Veitsiluoto Osakeyhtiön asiaa KTM:n virkamiehistössä.

Yleisemmältä kannalta jää kysymään sitä, että eikö olisi aika tätä asiaa miettiä nimenomaan poliittisen päätöksenteon näkökulmasta ja tunnistaa se, että valtionyhtiöpolitiikkaa nimenomaan poliittisen päätöksenteon osalta yhtiöko-

kousten välillä pitäisi organisoida uudelleen. Näyttäisi siltä, että uudelleenorganisointitapa voisi olla esimerkiksi se, että todella sitovasti päätettäisiin, että talouspoliittinen ministerivaliokunta tai erillinen valtionyhtiöitten asioiden ministerivaliokunta tekisi ne kaikki ne ratkaisut, jotka yhtiökokousten välillä valtionyhtiölle annetaan. Muuta käskytystä valtionyhtiöitten hallintoon ei pitäisi yhtiökokousten välillä sallia. Muussa tapauksessa puheet siitä, mistä eduskuntaryhmät viime keväänä olivat lähes yksimielisiä, että hallintoneuvostolle annetaan jotakin arvoa, on syytä unohtaa.

Herra Puhemies! Tähän kaupantekoon liittyen on toki tunnustettava ja nähtävä tietyssä vaiheessa tosiasiat ja myöskin poliittiset voima-suhteet ja uskottava, että jos ei riitä voimaa ratkaisun muuttamiseen, niin ei riitä. Ja nyt ilmeisesti Lapinkin näkökulmasta on tunnustettava, että vaikka asiaa on yritetty saada uudelleen harkintaan tämän kaupan osalta, voimat eivät ole riittäneet, ja asia on niiltä osin selvä.

Kuitenkin tyytyväisenä täytyy panna merkille se, että hallitus on selvästi tätä kauppaa täydentänyt ehdoilla ja eräillä muilla ratkaisuilla sillä tavalla, että Lapinkin näkökulmasta tämä ratkaisu on jonkin verran siedettävämpi kuin mitä se alun perin tuli julkisuuteen.

Jään kuitenkin kysymään tämän ratkaisun osalta, että millä eduskunta ja myös Lapin ihmiset varmistavat jatkon sillä tavalla, että se, mitä ministeri on tänä päivänä tässä salissa lausunut Veitsiluoto Osakeyhtiön itsenäisen toiminnan mahdollisuudesta ja metsäteollisuuden kehittämisestä Lapissa sillä tavalla kuin Lapista on esitetty, turvataan. Valitettavasti nämä tässä esitetyt ratkaisut ja vastaukset eivät ole täysin riittäneet.

Itse kauppaan ja välikysymykseen nähden ilmoitan Herra Puhemies, että pidän tätä ministerin vastausta kuitenkin tilanteeseen nähden riittävänä ja tyydyttävänä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun kuuntelee näiden pohjoisen miesten ehkä hiukan epätoivoistakin positiivisuutta näissä puheissa, niin kyllä täytyy sanoa, jos kohta olen myös keskustan ryhmän jäsen, niin yleensä sanon sen mitä ajattelen, ettei tästä paketista, joka nyt on annettu Pohjois-Suomen kansanedustajille ja Pohjois-Suomen tulevaisuudelle teollisesta ja työllisestä toiminnasta, kyllä kovin paljon mitään konkreettista käteen jää.

Veitsiluodon 2 miljardin markan paperikone-systeemi on täysin ilmassa oleva asia. Siinä ei ole mitään konkreettista, vaikka ministeri sanoi, että se on realistisella pohjalla. Tästä ei loppujen lopuksi jää konkreettisenä käteen mitään muuta kuin se 290 miljoonan markan investointi Kemijärvelle. Pohjoisen kultakaivosten ym. investointien liikkeelle saamiset ovat enemmän tai vähemmän cumuluspilven reunalla olevia haaveita.

Valitettavasti näin tässä keskustelussa täytyy sanoa, vaikka sellaisenaan hyväksynkin tämän kaupan, koska ehkä en tiedä Enson huonoista maineista pohjoisessa. Sellainen on tämä kaupparjestelmä, että Enso ostaa Veitsiluodosta tietyn osan ja yhteiskunnalle jää määräämisvalta kuitenkin. Siltä pohjalta hyväksyn tämän kaupan, mutta utopistinen usko siitä, että tällainen pohjoisen tukipaketti, joka nyt lohduttaa, toteutuisi, niin olen hyvin pessimistinen sen suhteen.

Ed. Rask (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Korva totesi tyytyväisyytensä tästä pohjoiseen tulevasta lepyttelypaketista. Minulle ainakin heräsi sellainen ajatus silloin, kun ensimmäisen kerran eilen tästä kuulin, että tilanne on sellainen, että on niin kuin jouluaattona vähän ennen kauppojen sulkemista jouluostoksilla; taskussa vielä tonni rahaa ja tuntuu, että nyt pitää se saada äkkiä menemään ja tehdään sitten hätäisiä ostoksia. Vähän samalla tavalla voi käydä pohjoisessa, kun ei oikein tiedä, mihin kaikkeen tätä rahaa voitaisiin käyttää. Minä pelkään, että aluepoliittinen rahankäytön tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus ei välttämättä toteudu.

Sitten haluaisin vielä puuttua tähän puunhankinta-asiaan, johon ed. Korvakin puuttui. On herännyt epäily siitä, että Enson valinta Metsä-Serlan sijasta varmisti sen, että näin estyy syntymästä puunostomonopoli, että siellä on tämän ratkaisun myötä kaksi puunostajaorganisaatiota. Se tietysti on hyvä, koska siinä tulee työtä ihmisille. Mutta se on edullista keskustalaisten metsänomistajien kannalta, koska tällöin voidaan kilpailla puun hinnalla.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On vahinko, ettei ministeri Kääriäinen ole täällä paikalla vastaamassa ed. Korvan tekemiin kysymyksiin. Hänhän toi hyvin selkeästi esille omassa puheenvuorossaan sen, että synergiaedut Enson ja Veitsiluodon kesken ovat suurin piirtein yhtä tyhjän kanssa, eli niitä ei ole eli näillä asioilla ei tätä ratkaisua voida perustella.

Mutta se, minkä vuoksi itse asiassa halusin tämän puheenvuoron pyytää, ovat menettelytavat, joita tähän liittyy. Ed. Korva tietää varsin hyvin, että hallintoneuvosto on ollut tässä asiassa syrjässä, ja ratkaisut on tehty aivan jossain muualla. Hän omassa puheenvuorossaan esitti, että olisi valtionyhtiöiden ministeripoliittinen valiokunta, joka näistä asioista päättäisi. Tämä on erittäin hyvä ratkaisu, eduskunnan puolesta, kun taas eduskunnan puolesta taas voisi olla valtionyhtiöiden valiokunta, joka näitä asioita käsitelisi, elleivät ne talousvaliokunnalle sovi.

Eli toisin sanoen raskas hallintoneuvostojärjestelmä on kyllä aika romuttua. Tämä ratkaisu, jos mikä, osoittaa, että hallintoneuvostoilla ei ole itse asiassa yhtään mitään mitään virkaa. Ne ovat turha jäänne menneiltä ajoilta, ja myös valtionyhtiöt tarvitsevat nopeita päätöksiä ja nopeita ratkaisuja. Nopeat ratkaisut voidaan saada yhteiskunnan kontrolliin nimenomaan ed. Korvan tuoman hallituksen valtionyhtiöiden ministerivaliokunnasta, ja eduskunnan vastaus niihin voidaan saada eduskuntaan perustettavan valtionyhtiöiden valiokunnan muodossa.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vielä lisäajatus valtionyhtiöiden hallintoasiaan. Meillähän pitäisi eduskunnassa nähdä, että valtionyhtiöiden hallinto sektorina on poikkeuksellinen verrattuna kaikkiin muihin ministeriöihin. Nimittäin valtionyhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihtohan on suuruusluokkaa 150 miljardia. Kuitenkaan tämä ei ole budjettitalouden kautta millään tavalla sidoksissa valtioon muuten kuin siten, että me olemme järjestäneet kauppa- ja teollisuusministeriöön tietyn valtionyhtiöiden ryhmän, jossa muutama henkilö riippumatta siitä, mitä kulloinkin nämä henkilöt ovat, käyttää lähes veto-oikeusmaista päätösvaltaa tällaiseen laajaan elinkeinopoliittiseen sektoriin.

Minusta tätä asiaa ei valitettavasti ole tajuttu tässä talossa, ei hallituksessa eikä itse asiassa missään, kuinka isosta ja tärkeästä asiasta on kysymys. Tarkoitin sitä, että tämä päätösvalta, jota käyttää nyt tietty virkamiehistö, pitäisi ottaa parlamentaariseen valvontaan hallituksen kautta. Mutta en kannata sitä, että yhtiöistä hallintoneuvostot lakkautetaan. Sen sijaan niille pitäisi antaa todellinen valta yhtiökokousten välillä, ja käskytyt, jos KTM:stä sitä tehdään, tulisi ministerivaliokunnan kautta aina eikä muulla tavoin.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Ahon—Viinasen porvarillinen hallitus on lähtenyt yksityistämään valtionyhtiöitä. Muutamat valtionyhtiöt on jo kokonaan päätetty siirtää yksityisten käsiin. Niistä yksi on juuri Enso. Sen osalta on olemassa hallitusta tukevan eduskunnan porvarillisen enemmistön päätös siitä, että kaikki Enson osakkeet voidaan myydä pörssissä yksityisiin käsiin.

Enson tuleva yksityistäminen loppuun saakka vietyinä onkin keskeinen syy siihen, miksi me pohjoisessa olemme jyrkästi arvostelleet Veitsiluodon osakkeiden myyntiä. Nyt yksityiset omistavat Ensosta kaksi kolmasosaa. Kun siitä tulee täysin yksityisessä omistuksessa oleva ja kun Veitsiluoto on siihen sulautettu, hallituksella ja eduskunnalla ei ole enää päätösvaltaa Ensoon eikä siis myöskään siihen, mitä Enson pohjoisten tehtaiden osalta tulee tapahtumaan. Ed. Korva äänesti Enson yksityistämisen puolesta. Ed. Korva, tässäkin näkyy se, että minkä taakseen jättää, sen edestään löytää.

Yksityistämisessä on kyse uusliberalismin linjauksesta. Yksityistäminenhan on ollut Thatcherin suuri linja, ja se on myös muiden oikeistohallitusten linja Euroopassa ja myös muualla. Uusliberalistisessa ajattelussa on keskeistä se, ettei valtio itse saa harjoittaa tuotantotoimintaa. Valtion on vain rakennettava edellytykset tuotantotoiminnalle, jotta yksityiset firmat voivat toimia ja tehdä voittoa.

Valtiolla on edellytysten luoja rooli. Mutta on sillä toinenkin roolinsa tässä uusliberalistisessa ajattelussa, ”yövärtijan” rooli. Jos käy oikein huonosti, silloin valtion pitää tulla väliin, hätiin, apuun, kuten se tulikin, kun pankkikriisi puhkesi. Silloin valtio tuli ja auttoi pankit kuiville veromarkoilla. Tämä tehtiin toisin kuin vasemmisto esitti. Mehän esitimme, että kun valtio auttaa pankkeja, valtiolle tulee myös pankkien osakkeita vastikkeeksi. Näin olisi päästy pankkeihin sisälle päättäjinä katsomaan, mikä todellinen tilanne on ja mitä jatkossa tehdään.

Vasemmisto on ajanut ja vasemmisto saikin Kekkonen kaudella erityisesti Kekkonen ja Kekkonen linjalla olevien keskustalaisten kanssa aikaiseksi vahvan valtiosektorin Suomeen. Se on meillä hyvin vahva, tällä ratkaisulla on hyvin selkeä suuri linjausperustensa. Kekkonen kirjoitti jo 50-luvulla, että kun yksityiset eivät pohjoiseen investoi, valtion pitää tämä tehtävä ottaa. Sen mukaisesti on sitten toimittu ja vahva valtiosektori on saatu syntymään.

Me vasemmalla pidämme vahvan valtiosekto-

rin säilyttämistä välttämättömyytenä siksi, että vain valtionyhtiöissä voidaan ottaa huomioon aluepoliittiset ja työllisyysnäkökohdat. Yksityiset yritykset tähtäävät voiton maksimointiin ja vain siihen. Kukaan ei voikaan edes velvoittaa yksityistä firmaa perustamaan tuotantolaitosta tai vaikkapa kaivosta sanokaamme juuri Lapin läänin. Valtionyhtiöille sellainen ohje on voitu ja voidaan antaa. Samalla on tietysti annettava myös resursseja eli budjettirahaa ja muuta tarvittavaa tukea, jota tuo poliittisen tahon tahto tuotantolaitosten sijoittamiseen sinne, missä on raaka-aineita, voidaan myös käytännössä valtionyhtiöiden toimesta hoitaa.

Yksityisiä firmoja ei voida ohjata toimimaan kehitysalueilla raaka-ainelähteillä. Mutta ei niille voida myöskään antaa velvoitetta suuntautua uusille, alkuvaiheessa mahdollisesti epävarmoille toimialoille. Valtionyhtiöille voidaan tämäkin velvoite antaa, jos halutaan. Halua pitäisi mielestäni olla, sillä mielestäni Suomen tuotantopohja on aivan liian kapea, sitä pitää laajentaa, ja siinä valtionyhtiöillä on hyvin tärkeä rooli.

Valtionyhtiöiden toimintaan on siis voitu vaikuttaa kansanvaltaisella päätännällä. Juuri tämä tekee niistä hyvin tärkeitä työkaluja markkinatalouden lakien ja nimenomaan kovien lakien edes jonkin verran pehmeämmiksi saamiseen.

Se, että valtionyhtiöitä on viime vuosina johdettu siten kuin niitä on johdettu, että ne ovat toiminnassaan hyvin vähän poikenneet yksityisistä yhtiöistä, johtuu minusta keskeisesti juuri niistä poliittisista voimasuhteista, jotka meillä ovat. Kun porvarihallitus on lähtenyt siitä, että valtion sektoria ei enää tarvita, vaan että se yksityistetään, totta kai se on heijastunut myös valtionyhtiöiden toimintaan, koventanut niiden toimintatapaa.

Herra puhemies! Mitä tulee Veitsiluodon kohdalleon itsellisenä yhtiönä, siltä osin asia on minusta sinetöity. Muutaman vuoden kuluttua Veitsiluotoa ei enää ole.

Lainaan nyt arviota, jonka on esittänyt Veitsiluodon entinen pääjohtaja, vuorineuvos Pentti Rautalahti. Hän toteaa Pohjolan Sanomissa: "On vain ajan kysymys, milloin Enso imaisee Veitsiluodon kokonaan itseensä." Hän jatkaa: "En mitenkään usko, että Veitsiluoto jätetään itsenäiseksi. Ei tällaisia siirtoja tehdä ilman jatkokaavailuja, siinä on ihan oma logiikkakin mukana."

Rautalahti käsittelee Kaleva-lehdessä aikataulua, miten hän arvioi prosessin etenevän. Tältä osin hän toteaa: "Pohjois- ja Itä-Suomessa

heränneet reaktiot tosin saattavat pidentää fuusioon kuluvaa aikaa. Keskustelu kuitenkin rauhoittuu aikaa myöten, mikä helpottaa lopullisen ratkaisun tekemistä." — Näin siis asiat varmasti tunteva Veitsiluodon entinen pääjohtaja, vuorineuvos Pentti O. Rautalahti.

Minä olen samaa mieltä kuin hän. On kysymys vain ajasta ja ajan peluusta. Muutaman vuoden kuluttua ei ole Veitsiluotoa, on vain yksityistetyt Enson pohjoisia tehtaita. Missä niitä on ja miten niitä kehitetään, siihen ei voi sitten enää vaikuttaa sen enempää nykyinen oppositio kuin silloin ehkä oppositiossa oleva Kääriäinenkin, joka osakekauppaa on nyt kovalla otteella ajanut. Enso on yksityisillä, siihen on liitetty Veitsiluoto. Päätännän osalta asia on sitten sitä myöten selvä. Päätöksiä tekevät osakkeenomistajat, ei enää valtio eli hallitus ja eduskunta.

Aluepolitiikka ja työllisyysnäkökohdat saavat väistyä ja joutuvat väistymään, kun muutaman vuoden periodilla eteenpäin Veitsiluoto-ongelmaa tarkastellaan. Tässä se pohjoisen kannalta suuri ongelma ja tappio onkin juuri tulossa. Kun otetaan vähän pitempi tarkastelukulma, hyvin iso menetys on nyt tulossa. Vain Veitsiluodon säilyttäminen itsenäisenä pohjoisena valtionyhtiönä varmistaa sen, että aluepolitiikka ja työllisyysnäkökohdat jotakin merkitsevät jatkossakin, kun investointipäätöksiä tehdään.

Näillä perusteilla, herra puhemies, kannatan ed. Apukan epäluottamuslause-ehdotusta ministeri Seppo Kääriäiselle.

Edustajat Komi ja P. Leppänen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Keväällä maaliskuun 22 päivänä käsiteltiin salissa valamistoliiton välikysymystä valtionyhtiöiden yksityistämisestä. Tuolloin vihreät ottivat kantaa myös valtionyhtiöiden poliittisiin hallintoneuvostoihin niin sanotun Ollilan työryhmän raportin eli valtionyhtiötyöryhmä 93:n perusteella.

Ryhmäpuheenvuorossamme tuolloin totesimme mm.: "Valtionyhtiöiden yksityistäminen tai myynti saattaa olla järkevää silloin, kun jollakin toimialalla halutaan yhdistää voimavaroja tai kun valtionyhtiö tarvitsee runsaasti uutta pääomaa jotakin käynnistyvää hanketta varten. Pelkästä yksityistämisen ilosta tai ideologisista syistä ei vihreiden mielestä valtionyhtiöiden yksityistäminen tule kysymykseen."

Kiinnitimme tuolloin huomiota myös jääviyskysymyksiin tilanteessa, jossa valtionyhtiöissä valtion intressiä edustavat KTM:n virkamiehet: ”Jos virkamies A on yhtiön B hallintoneuvostossa ja valvoo virkatyönään kilpailijan C toimintaa, on jääviysongelma varmasti olemassa.”

Veitsiluodon 35 prosentin osuuden myymisessä Ensolle on kysymys paitsi aluepolitiikasta, johon monet puhujat ovat tänään jo keskustelussa ansiokkaasti puuttuneet, myös valtionyhtiöiden yksityistämispolitiikasta ja käytännön menettelytavoista valtionyhtiöiden osakkeiden myynnissä. Tarkastelen puheenvuorossani asiaa nimenomaan tästä näkökulmasta.

Mielestäni voi lähteä siitä, että metsäteollisuuden alalla suurilla yksiköillä kilpailukyky nykytilanteessa on parempi. On hyvin hankala 6 miljardin liikevaihdolla tehdä 2 miljardin investointeja alalla, joka on hyvin suhdanneherkkä. Tämä on Veitsiluodon tapaisten pienten yhtiöiden ongelma. Suuruuden etu saavutetaan Enson ja Veitsiluodon välisessä kaupassa kuitenkin vain siten, että Enso jatkossa tulee saamaan osake-enemistön Veitsiluodosta. Ne kauppa- ja teollisuusministeri Kääriäisen puheet, joissa tällaiset kehitysnäkymät kiistetään, ovat perin merkillisiä ja ilmeisesti tarkoitettuja lähinnä maakunnalliseen käyttöön.

Enson kannalta katsoen sen tulosen nusteet ovat hyvin lupaavia, jos Veitsiluoto-kauppa johtaa toiminnalliseen yhteistyöhön ja Veitsiluodon muuttumiseen osaksi Enson konsernia. Tämä herättää kuitenkin monia kysymyksiä. Miksi saimme eduskunnassa vasta viime torstain kyselytunnilla ikään kuin sattumalta kuulla, että kauppaan sisältyy Enson etuosto-oikeus valtiolle jääneisiin Veitsiluodon osakkeisiin, mikäli ne tulevat myyntiin? Tänään meille on raotettu salaisuuden verhoa hieman lisää ja kerrottu, että myös osakassopimus Enson ja Veitsiluodon välillä on tekeillä. Tähän etuosto-oikeuteen ja tietenkin nyt valmisteilla olevaan osakassopimukseen sisältyy pelko, että Enso kykenee sanelemaan loppuosakkeiden hinnan haluamakseen esimerkiksi tekemällä kaupat seuraavan suhdanelaman aikana.

Ongelma liittyy erityisesti Kelan omistamaan Veitsiluoto-osuuteen. Tämän päivän Aamulehdessä Kelan pääjohtaja, entinen kauppa- ja teollisuusministeri Pekka Tuomisto toteaa, että ”haluamme saada Veitsiluodon osakkeista täyden hinnan, mikäli ne myydään”. Tuomisto erosi Veitsiluodon hallintoneuvoston puheenjohtajuudesta, kun Veitsiluoto-kaupat tehtiin. Kela

on ollut Veitsiluodon toiseksi suurin osakas 8,2 prosentin osuudella. Kelan siivun osuus olisi nyt tehdyn kaupan perusteella 400 miljoonan markan arvoinen.

Jos Kelan osakkeiden arvo tulevaisuudessa nollautuu tämän kaupan ja sen seurausvaikutusten perusteella, on sillä paljon merkitystä myös Kelan rahoitukseen ja viime kädessä tietysti veronmaksajille. Hallitukselta onkin saatava luotettava selvitys siitä, miten valtion ja Kelan loppuomistuksen arvo on kaupan yhteydessä aiottu turvata. Tätä veronmaksajien etu vaatii.

Herra puhemies! Tarjouskilpailussa toiseksi jäänyt Metsä-Serla on pääjohtaja Juhani Ahavan suulla julkistanut jälkikäteen heidän tekemänsä viimeisen tarjouksen. Metsä-Serla oli valmis ostamaan Veitsiluodon koko osakekannan 2,5 miljardilla markalla ja ottamaan Veitsiluodon 7 miljardin markan velat vastatakseen. Ahavan mukaan Metsä-Serla oli vielä valmis korottamaan tätäkin tarjoustaan. Alun perin tarjousta KTM pyysi 5.9. kirjeitse siis neljältä ostajakandidaatilta Repolalta, Kymmeneltä, Metsä-Serlalta ja Ensolta. Tarjouksen jättivät Enso ja Metsä-Serla. Yksi muista yhtiöistä kävi keskusteluja KTM:n kanssa, mutta nämä keskustelut eivät ilmeisesti johtaneet tarjoukseen. Tarjouksen määräajan sanotaan tuossa kirjeessä olleen 22.9. ja ministeri Kääriäinen tänään sen täällä varmensi, mutta KTM toimikin asiassa paljon nopeammin ja patisti tarjoajia myös jättämään tarjouksensa ennen ilmoittamansa määräajan loppumista.

Metsä-Serlan ensimmäinen tarjous oli ilmeisesti Enson tarjousta huonompi. Yritys kuitenkin odotti, että se kirjeessä luvattulla tavalla voi käydä asiasta neuvotteluja ja niiden kuluessa myös korottaa tekemänsä tarjousta. Lauantaina 15.10. Metsä-Serlalla ilmeisesti olikin neuvotelukontakti KTM:n kanssa. Yhtiö kuitenkin sanoi yllättyneensä, kun Kauppalehdessä 17.10. maanantaina vuodatettiin tieto, jonka mukaan Metsä-Serla on vetäytymässä kaupasta. Tiistaina 18.10. eli seuraavana päivänä talouspoliittinen ministerivaliokunta kokoonpanolla Kääriäinen, Viinanen, Kanerva, Salolainen teki nopean päätöksen Veitsiluodon myynnistä Ensolle. Lisäkeskusteluja Metsä-Serlan kanssa ei käyty, ja poliittiselta puolelta heille ilmeisesti viestitettiin ministeri Seppo Kääriäisen erityisavustajan Jussi Yli-Lahden sanoma, että Enso on tehnyt sellaisen tarjouksen, josta ei voida kieltäytyä.

Metsä-Serlan eli toisen tarjouksen jättäjän kannalta tarjouksen jättöön sisältyi ilman muuta

ongelma KTM:n virkamiesten asemasta. Oliko mahdollista, että heidän jättämänsä tarjous voisi tulla kilpailevan yhtiön eli Enson tietoon KTM:n ja sen virkamiesten kautta? Tällainen epäily kaupanteossa syntyi, kun alkuperäinen tarjouspyyntökin tuntui olevan mitoitettu juuri Enson tarpeisiin. Olisikin kiinnostavaa kuulla, miksi valittiin juuri tuo 35 prosentin osuus myytäväksi. Yksityiselle yritykselle 35 prosentin osuus sellaisen yrityksen osakkeista, joka ei ole jakanut osinkoa kymmeneen vuoteen, ei ole kovin houkutteleva kaupan kohde. Yksityisen tarjoajan kannalta intressi onkin tietysti osake-enemmistön saaminen jollakin aikavälillä tiettyyn hintaan, ja tähän Metsä-Serlan tarjous perustui. Metsä-Serla itse uskoo, että sen tarjous olisi merkinnyt myös Veitsiluodon loppuosakkeiden arvon säilymistä Enso-kauppaa paremmin.

Arvoisa puhemies! KTM:n neuvottelutapa Veitsiluoto kaupasta ei anna vastausta kysymykseen, voittiko kaupassa todellakin korkein tehty tarjous. Julkisuuteen tulneiden tietojen mukaan KTM ei syystä tai toisesta käynyt osakekaupasta normaali neuvottelu- ja korotuskierrosta kahden tarjouksentekijän kesken. Kun KTM on paljon haltijana valtion yritysten yksityistämisen prosessissa, nyt käytetty menettelytapa antaa todella huonon kuvan KTM:stä tarjouskilpailujen järjestäjänä ja neuvottelujen kävijänä. Pikemmin näyttää vallalla olevan "on sovittu" -ajattelutapa, joka on juuri vanhaa suomalaista korporatiivista perinnettä. Siitä pitäisi pikku hiljaa päästä irti.

Kiinnostavimpiin kommentteihin asiassa kuuluu arvopaperimarkkinalain tuntijan, professori Kirsti Rissanen kommentti Helsingin Sanomissa 21.10., jossa hän toteaa: "Voisi olettaa, että valtionyhtiöiden osakejärjestelyissä noudatettaisiin erityisen selkeää politiikkaa, koska kaikki oheistieto herättää mielikuvia salakähmäisyydestä." Rissanen myös muistuttaa, että EU:ssa on erityisellä direktiivillä varmistettu valtionyhtiöiden välisten taloussuhteiden avoimuus. Siinä tuntuisi olevan suuri läksy opittavaksi sekä KTM:lle että kauppa- ja teollisuusministeri Seppo Kääriäiselle.

Ed. V ä y r y n e n : Puhemies! Puheenvuorossani käsittelen aluksi yleisesti valtionyhtiöitä ja lopuksi tulen väläkysymyksen varsinaiseen aiheeseen.

Suhtaudun myönteisesti valtionyhtiöiden yksityistämiseen. En ole kuitenkaan kaikin puolin tyytyväinen siihen tapaan, jolla yksityistämistä

on käytännössä toteutettu. Pidänärkevimpänä sellaista yksityistämistä, jossa omistus pohjaa laajennetaan yksityisten osakkeenomistajien suuntaan. Tällä tavoin yhtiöiden kehittämiseen voidaan saada runsaasti ulkopuolista rahaa eikä valtion tarvitse osallistua osakepääoman korotuksiin. Tässä yksityistämisen mallissa on tärkeää järjestää osakeannit siten, että muu kuin valtion omistus suunnataan hajalleen sekä ulkomaille että kotimaahan. Tällöin valtio voi käyttää yhtiöissä täyttä määräämisvaltaa, vaikka sen omistususuus laskee selvästi alle 50 prosentin. Tämän periaatteen mukaisesti valtio voi myös myydä omistamiaan osakkeita, kunhan se huolehtii siitä, että valtion määräämisvalta yhtiöissä säilyy.

Joissakin tapauksissa valtio voi luopua myös määräämisvallastaan. Tällöin on huolehdittava siitä, että yhtiö jää luotettaviin suomalaisiin käsiin. Näin pitkälle menevä yksityistäminen on perusteltua silloin, kun yhtiö voi toimia yhtä hyvin myös yksityisellä pohjalla ja kun valtio voi käyttää vapautuvat pääomat maamme teknisen ja teollisen perustan vahvistamiseen. Ehdottomasti on edellytettävä sitä, että ne varat, joita valtio saa omistamiensa osakkeiden myynnistä, käytetään tutkimus- ja tuotekehitystyöhön sekä uusiin riskisijoituksiin.

Yksityistämistä on ryhdytty epäilemään ja vastustamaan paljolti sen vuoksi, ettei kauppa- ja teollisuusministeriön toimintalinja ole herättänyt luottamusta. On syntynyt epäilyjä, että valtio ei pitäisi huolta siitä, että määräämisvalta yhtiöissä säilyy. Lisäksi on epäilty, että ministeriö on liiaksi kiirehtimässä luopumaan kokonaan joidenkin yhtiöiden omistuksesta. Sitäkin on epäilty, että ainakin osa myyntituloista käytettäisiin budjetin yliseksi katteeksi.

Kaksi ensin mainittua epäilyä ovat syntyneet paljolti sen vuoksi, että kauppa- ja teollisuusministeriö on ryhtynyt kovin ottein muuttamaan valtionyhtiöiden hallintoa. Ministeriö on pyrkinyt siihen, että hallintoneuvostot lakkautettaisiin kaikista niistä yhtiöistä, joissa valtion omistususuus painuu alle 50 prosentin. Miksi näin? Jos on tarkoitus, että valtion määräämisvalta säilytetään, on johdonmukaista, että myös hallintoneuvostot säilyvät.

Kauppa- ja teollisuusministeriö on ajanut hallintouudistustaan myös määräämällä, että kaikkien valtionyhtiöiden hallituksiin tulee ottaa vähintään kaksi ulkopuolista asiantuntijaa. Hallintoneuvostoissa tämä on koettu askeleeksi kohti niiden lakkauttamista. Ulkopuolisten asiantun-

tijoiden nimittäminen hallituksiin on synnyttänyt omituisen tilanteen erityisesti sellaisissa yhtiöissä, joissa on ollut yhtiön sisäinen hallitus. Käytännöksi muodostunee se, että vanha hallitus kokoontuu entiseen tapaan johtoryhmänä ja ulkopuoliset ovat mukana harvemmin järjestettävissä hallituksen kokouksissa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö tekisi mielestäni enemmän kuin viisaasti, jos se myöntäisi hallintouudistuksen menneen kiville ja ottaisi uuden aseman. Järkevintä olisi se, että hallintoneuvostot säilytettäisiin yhtiöissä, joissa valtiolla on edelleen tosiasiallinen määräamisvalta. Yksityisten osakkaiden edustusta hallintoneuvostoissa lisättäisiin. Yhtiössä voisi olla sisäinen hallitus, jota johtaisi yhtiön toimitusjohtaja. Kauppa- ja teollisuusministeriön valvontamahdollisuuksia voitaisiin parantaa kehittämällä yhtiöiden hallintoneuvostojen työvaliokuntien kokoonpanoa ja työskentelyä.

Tämän lisäksi kauppa- ja teollisuusministeriön tulisi vahvistaa eduskunnan luottamusta yksityistämishjelmaan esittämällä selkeästi sen tavoitteet ja hakemalla niille myös eduskunnan vahvistuksen. Ennen muuta olisi tärkeä saada varmuus siitä, että valtion määräamisvalta säilyy myös käytännössä niissäkin yhtiöissä, joissa valtion omistusosuus laskee alle 50 prosentin. Jos määräamisvallasta jossakin yhtiössä haluttaisiin luopua, olisi päätös tehtävä eduskunnassa.

Herra puhemies! Välikysymyksen varsinainen aihe on kuitenkin valtionyhtiö Veitsiluodon kohdalla. Keskustan eduskuntaryhmän kokouksesta julkisuuteen vuotaneiden tietojen mukaan olisin tässä asiassa tukenut kauppa- ja teollisuusministeri Seppo Kääriäistä. Tieto on väärä. En ottanut asiaan lainkaan kantaa. Nyt otan.

Sanottakoon heti alkuun, että tuen tulevassa luottamusäänestyksessä sekä kauppa- ja teollisuusministeriä että koko hallitusta. Siitä huolimatta totean, että mielestäni Veitsiluodon vähemmistöosuuden myyminen Ensolle oli virhe. Paras ratkaisu tässä vaiheessa olisi ollut se, että Veitsiluoto olisi listautunut pörssiin ja hankkinut investointeihin tarvittavat pääomat osakemarkkinoilta. Tätä kautta olisi voitu aloittaa Veitsiluodon yksityistäminen edellä selostamani mallin mukaisesti. Ellei kaupan purkaminen ole enää mahdollista, on Veitsiluoto Oy pidettävä erillisenä yhtiönä ja hallituksen lupaama liitännäispaketti on toteutettava täysimääräisesti.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Toisin kuin edellinen puhuja minä en aio tukea hallituk-

sen politiikkaa tässä enkä missään muussakaan asiassa.

Pidän tärkeänä sitä, että tästä asiasta keskustellaan suurin piirtein tähän aikaan illasta eikä, niin kuin on hyvin tavallista, lisäbudjettien yhteydessä yön pimeinä tunteina ikään kuin sivujuonena kaikelle sille, mistä koostuu Suomen valtion politiikka.

Me olemme suorittamassa laajamittaista valtionyhtiöiden privatisoimista hyvin yksinkertaisilla menetelmillä. Ne ovat lisäbudjetin perusteissa määritellyt löysennykset niihin rajoihin, joita valtion täytyy niin sanotuista valtionyhtiöistä omistaa. On tarpeellista, että käymme laajamittaisempaa keskustelua siitä, miten tässä asiassa tulisi edetä, laajamittaisempaa kuin hallitus haluaa käydä.

Erityisen tärkeänä pidän valtionyhtiöiden omistusta kahdesta syystä, sen takia, että niiden toiminnalla on aluepoliittista merkitystä. Tarkastellaanpa yhtiöiden syntyä, erityisesti Veitsiluoto-yhtiön syntyä; se perustettiin alueelle, jolla yksityinen pääoma ei ollut valmis ottamaan sitä riskiä, mikä oli tuotantotoiminnan harjoittamisesta vaikeissa, epäedullisemmissa luonnonolosuhteissa kuin oli etelän suurten jokien varsilla ja varsinkin jokisissa. Tämän takia valtio on omalla tuotantotoiminnallaan saanut aikaan jotain sellaista, mikä ei olisi syntynyt, jos markkinavoimat olisivat saaneet asiasta tehdä päätöksiä. Tätä aluepoliittista näkökulmaa on syytä pitää esillä, ja on syytä tukea niitä pyrkimyksiä, joilla maan säilyttämistä asuttuna edesautetaan.

Veitsiluoto on yhtiö, joka harvinaisen suuressa määrin on joutunut kritiikin kohteeksi aina, kun se on yrittänyt harjoittaa taloudellista toimintaa ja sitä laajentaa ja luoda myös uusia työpaikkoja.

Muistan hyvin, miten 70-luvun loppupuolella Veitsiluotoa arvosteltiin silloisesta sellutehdas-päätöksestä. Tämä sellutehdas on ollut erinomaisen hyvä ja tärkeä Veitsiluodon näkökulmasta ja liiketaloudellisesti erinomaisen kannattava asia. Harvassa olivat silloin ne, jotka puolustivat yhtiötä ja sen silloin tekemää investointia.

Sama koskee Oulun paperikoneinvestointia, jonka ajoitus ei ollut paras mahdollinen, mutta strategisesti se oli hyvä sijoitus. Juuri niin piti tehdä. Piti pyrkiä jalostamaan selluloosaa paperiksi, ja sille loi edellytykset se, että Veitsiluoto osti Oulu Osakeyhtiön tavalla, jota täällä aikaisemmassa vastauspuheenvuorossani jo kuvailin.

Veitsiluodon näkökulmasta piti toimia juuri näin. Piti ostaa Oulu-yhtiö ja piti investoida pa-perikoneeseen Oulussa, jos halusi, että Veitsiluoto säilyy itsenäisenä ja toimintakykyisenä yrityksenä.

Tässä on myös se toinen peruste, jonka takia pidän valtion yritystoimintaa tärkeänä. Valtion yritystoiminta on tärkeää myös strategisena omistuksena näissä oloissa, jolloin Suomea ollaan liittämässä Euroopan unionin jäsenyyteen, mitä meidän eduskunnassa on varmastikin syytä vastustaa, ja myös ulkomaalaisomistuksen lieventämisen osalta. Me olemme antaneet vapaat kädet ulkomaisille omistajille ostaa suomalaisia yhtiöitä ja käyttää tätä suomalaisyhtiöiden omistusta niiden strategisten päämäärien ajamiseen, joihin saattaa kuulua mm. markkinaosuusien hallinta eikä uusien investointien tekeminen suomalaisen perusteellisuuteen.

Tiedämme, että kotimainen pääoma ei ole isänmaallista. Tiedämme, että suomalaiset kapitalistit eivät investoi Suomeen, jos siitä ei ole heille jotain erityistä etua, ja teollisuuden harjoittaminen Suomessa on usein sellainen asia, että siihen sisältyy riskitoimintoja. Teollisuuden harjoittamisen luonne on sellaista, että aina kun investoidaan, siihen sisältyy tiettyjä riskejä.

Tällaisen riskitoiminnan edistämiseksi meillä täytyy olla valtionyhtiön omistusta tässä osassa maapalloa ja Eurooppaa, jossa luonnonolosuhteet eivät ole erityisen edulliset millekään taloudelliselle toiminnalle, vaan jossa joudumme kamppailemaan Euroopan pohjoisen karua ja itse asiassa kovaa luontoa vastaan. Sen takia olisi ollut tarpeen, että valtionyhtiöiden omistuspohjaa ei olisi lähdetty murentamaan tavalla, jolla sitä nyt on tehty ja varsinkaan ilman sellaista kokonaissuunnitelmaa ja strategiaa, joka olisi esitelty eduskunnalle.

Nämä asiat esitellään meille jatkuvasti yksittäisinä toisistaan irrallisina tapahtumina, emmekä me saa selvitystä siitä, mitä valtio oikein aikoo. Tässä suhteessa hallitus ei nauti luottamustamme. Hallitus ei harjoita sellaista politiikkaa, mitä voitaisiin kutsua pitkäjänteiseksi ja missä yhdistyisivät sellaiset tavoitteet, joita markkina-voimat eivät aja ja myös strategisen kansallisen omistuksen tarpeellisuus, sen toteuttaminen ja edesauttaminen maassamme, että Suomi perustoiminnoiltaan säilyisi suomalaisessa omistuksessa. Se on itseisarvo silloin, kun markkinoinnin ehdoilla suomalaiset pääomat ovat mieluumminkin karanneet ulkomaille kuin säilyneet kotimaassa.

Meillä on Suomessa selvää pääomapakoa ollut suorien investointien muodossa ulkomaille. Meiltä on nettomääräisesti lähtenyt kumulatiivisen arvion mukaan 70 miljardia markkaa ulos, emmekä me voi olla sen varassa, että ulkomaalaiset investoivat Suomeen. Tänne on kumulatiivisesti investoitu vain parikymmentä miljardia markkaa, sekin suurelta osin kauppaan ja jakeluyhtiöihin. Tältä osin me joudumme rakentamaan tulevaisuutemme omien investointiemme, emme ulkomailta tulevien investointien varaan. (Ed. Aittoniemi: Tehän olette EU:n kannattajia nykyisin!) Erityisesti tästä syystä Suomen EU-jäsenyyttä on perusteltu väärin perustein. — Ed. Aittoniemi, emme kai me äänestä EU-jäsenyyden puolesta, kun asia tulee täällä äänestykseen? Emme kai?

Mutta mitä tulee vielä Enso-Gutzeitiin ja sen harjoittamaan Veitsiluoto Oy:n omistukseen, siihen liittyy suuri vaara, että Enso-Gutzeit käyttää Veitsiluotoa tarkoituksiin, joissa se palvelee muita kuin Veitsiluodon nykyisiä tarpeita. Enso-Gutzeitilla on kalliilla lunastettu markkinointikanava, markkinointiverkosto, ja se tarvitsee paperituotannon lisäkapasiteettia siinä muodossa, että samalla markkinointikoneistolla voidaan varmastikin myydä enemmänkin paperia, kuin mitä Ensolla tällä hetkellä on tarjolla.

Toisaalta se merkitse taas Finnpapin kuihtumista ja kalliita ratkaisuja, joihin Enso joutuu sitoutumaan tavalla, jonka vuorineuvos Pentti Rautalahti on julkisuudessa esittänyt. On olemassa erityisiä sakkomaksuja, monen sadan miljoonan markan sakkomaksuja, jotka tulevat Veitsiluodon osalle, jos ratkaisu tehdään tällä tavalla väkivaltaisesti, niin kuin nyt on ollut kysymys Enso-Gutzeitin harjoittamasta Veitsiluoto Oy:n osakkeiden ostamisesta vastoin Veitsiluoto Oy:n hallintoneuvoston parempaa tietoa. Asiastahan ei informoitu Veitsiluodon hallintoneuvostoa. Tältä osin pidän tätä vihamielisenä, väkivaltaisena operaationa, joka ei palvele Veitsiluodon etua ja josta kokonaisuudesta meillä ei ole tietoa.

Hallitus pitäisi pakottaa tuomaan eduskunnalle selvitys siitä, miten esimerkiksi Enso-Gutzeitin omistukseen tullaan tulevaisuudessa suhtautumaan. Ei meitä vakuuta se, että kauppa- ja teollisuusministeri Seppo Kääriäinen sanoo, että Enso-Gutzeit aiotaan säilyttää valtioneemistönä päätösvalan osalta tilanteessa, jossa porvarihallitus on saanut eduskunnan porvarienemistöltä valtuudet myöskin Enso-Gutzeitin täysimääräiseen privatisointiin.

Pidän erittäin tärkeänä, että seuraavan lisäbudjetin yhteydessä perutaan ne valtuudet, jotka eduskunta on antanut Enso-Gutzeitin privatisoimiseksi. Se lisäisi turvallisuutta sekä Itä-Suomessa Enso-Gutzeitin toimialueella että myös nyt käsillä olevassa tapauksessa Veitsiluodon toimialueella pohjoisessa.

Herra puhemies! Tässä ollaan nyt myöskin käyttämässä Veitsiluodon omistusta valtion harjoittamaan rahastukseen. Jos yhtiöiden osakkeita myydään yksityisille, oikea menettelytapa on se, että pannaan toimeen osakeanteja, joissa rahat jäävät asianomaisen yhtiön itsensä käyttöön. Mutta nyt tästä periaatteesta, joka on ollut eräissä muissa yhtiöissä käytössä, ollaan poikkeamassa. Se merkitsee valtionyhtiöiden privatisoimispolitiikan thatcherilaistumista, eli rahat käytetäänkin valtion menojen yleiseen kattamiseen eikä teollisuuden edistämiseen varsinkaan niissä yhtiöissä, joiden osakkeita yksityisille ollaan myymässä.

Tämä nyt käsillä oleva asia merkitsee poikkeamista kaikessa siitä, mitä tähän asti valtionyhtiötoiminnassa on harjoitettu. Nyt isompi osa kuin koskaan aikaisemmin rahoista menee Viinaselle sen sijasta, että se menisi asianomaisille yhtiöille. Myöskin tältä perusteelta täällä esitetty ponsi epäluottamuksesta tälle hallitukselle on perusteltu.

Ed. L a a k k o n e n : Arvoisa herra puhemies! Yritykset, joilla on poikkeuksellisen tärkeä merkitys aluepoliittisesti työllisyyden ja kansallisen turvallisuuden kannalta, tulisi säilyttää valtion omistuksessa. Veitsiluoto Oy on erittäin merkityksellinen Lapin maakunnalle ja kunnille. Hallitus on menetellyt hyvin harkitsemattomasti, kun se on tehnyt ratkaisunsa myydä 35 prosentin omistusosuus Enso-Gutzeit Oy:lle, joka on pörssiyhtiö. Pelkästään kaupallisilla periaatteilla hoidetut yritykset toimivat taloudellisen voiton maksimointiperiaatteella, jolloin aluepoliittiset ja työllisyydenköhdät jäävät toissijaisiksi.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kankaanien tekemää ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Ed. R a j a m ä k i : Herra puhemies! Täytyy todeta, että kyllä Suomen talouden selkäranka ja työllisyyspolitiikan selkäranka, metsäpolitiikka, on kovin harvoin tässä salissa esillä. Nyt on Veitsiluoto-omistusjärjestelyjen ansiota, että täällä on myöskin osin metsäteollisuutta ja metsäpolitiikkaa laajemmin käsitelty, tosin vähemmän

kuin sen arvo edellyttäisi. Tässä on hyvä viitata esimerkiksi Ruotsiin, jossa pari vuotta sitten työskenteli parlamentaarinen metsäpoliittinen komitea, jonka työn johdosta siellä mm. metsälainsäädäntöä on uudistettu.

Ministeri Kääriäinen viittasi siihen, että ratkaisu on osa nykyaikaista suomalaista teollisuuspolitiikkaa, kuten hän sanoi. Tuntuu vain siltä, että tarkalleen ei taideta tietää, mitä se suomalainen teollisuuspolitiikka ainakaan metsäteollisuuspolitiikan osalta on. Sinänsä on totta, että Suomessa on metsäteollisuuden yrityskoko noin kansainvälisessä mittakaavassa varsin pientä. Ja tässä yhteydessä tarvitaan varmasti yhteistyötä ja nimenomaan investointien tarkkaa harkintaa, millä tavalla niitä suoritetaan, että voidaan optimoida niin raaka-aineet kuin muut toiminnan edellyttämät asiat oikealla tavalla.

Sinänsä uskoisin, että valtioenemmistöisen metsäteollisuuden yhteistyö on erittäin hyvä pohjaltaan, kun pidetään huoli, että päätösvalta säilyy suomalaisissa käsissä. Sen takia, jos verrataan esimerkiksi niitä ratkaisuja, joita on tapahtunut yksityisen teollisuuden uudelleenjärjestelyissä, varkauteilaisena valitettavasti tiedän niistä seuraamuksista aika paljon. Kun Ahlström myi Ensolle metsäteollisuutensa, niin me koimme sen siellä erittäin myönteisenä asiana, koska Ahlströmillä oli painettu jo metsäteollisuuden kehittämisen jarrua niin, että käry nousi, ja Enson valtionjohtoinen metsäteollisuus merkitsi kehitystä ja uskoa metsäteollisuuden asemaan kaupungissa. Ja kun Ahlström myi vaneritehtaan Schaumannille ja Schauman ei suostunut myöhemmässäkään vaiheessa myymään sitä Ensolle, meillä seurasi sellainen tilanne, että perinteikäs integraation olennainen osa, vaneritehdas, lakautettiin Schaumannin toimesta. 350 työntöntä tuli kertaheitolla kaupunkiin, mitä ei olisi tapahtunut Enson toimiessa toiminnan jatkajana.

Metsäteollisuuden suuri merkitys kansantaloudelle, mutta erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomen työllisyydelle, edellyttäisi kattavaa metsäteollisuuden kehittämisohjelmaa, jossa tarkasteltaisiin metsäteollisuutta talouden kasvun moottorina, valtionyhtiöiden asemaa ja merkitystä laajemmin sekä myös sitä, millä tavalla jatkuvasti niin metsätalouden kuin ympäristöpaineiden johdosta muovautuva metsäpolitiikka siihen antaa aihetta. Tällaista tarkasteluahan meillä ei ole. Kuten viittasin, nyt vasta metsälainsäädännön kokonaisuudistustakin Suomessa tehdään.

Kansallisen edun kannalta ei missään nimessä pidä myydä valtioenemmistöisen metsäteollisuus-

den osake-enemmistöä esimerkiksi ulkomaille tyyliin ale-hintaan lama-aikana, niin kuin tällä hallituksella on ollut tapana. Yksityistäminen on ollut sille uskonkappale, eikä se ole edes taloudellisilla perusteilla voinut sitä toteuttaa, nimenomaan suuren työttömyyden takia. Jos nimenomaan metsäteollisuuden päätöksenteko siirtyy keskeisesti ulkomaille, niin kasvaa tietysti vaara siitä, että investoinnit suuntautuvat jatkossa lähemmäksi käyttäjiä. Näinhän on eräiden asian tuntijoiden arvioiden mukaan nimenomaan metsäteollisuudessa vaara käydä, jos päätösvalta on esimerkiksi ulkomailta. Silloin investoinnit tapahtuisivat metsäteollisuudessa jatkojalostuksen osalta ehkä keskeisemmin Keski-Euroopassa, enemmän kuin suomalaisen teollisuuden tarpeiden pohjalta investointeina täällä.

Metsäteollisuuden kehittämisen pääpaino on varmasti jatkossakin hyvin voimakkaasti Pohjois-Suomessa, mutta myös Itä-Suomi pitäisi muistaa, koska Itä-Suomeen liittyvät myös sellaiset vahvuudet kuin vahvat puuvarat, metsäteollisuuden osaaminen ja tuotantorakenne sekä mm. vesitiekuljetuksiin liittyvät mahdollisuudet, eli infrastruktuuri kuljetusjärjestelmän osalta on metsäteollisuuden tarpeita vastaava.

Tässä yhteydessä edelleen uudistuva metsälainsäädäntö täytyy myös muistaa. Uskoisin sen vahvistavan Itä-Suomen asemaa puun saatavuuden kannalta, koska ilmeisesti joudutaan jonkin verran miettimään juuri ympäristövaatimusten vaikutuksia puuraaka-aineen saatavuuteen. Tällä hetkellä Lapissa 6 miljoonan kuution puuraaka-aineesta 4 miljoonaa kuutiota tulee Pohjois-Suomen alueelta ja noin 2 miljoonaa kuutiota tuodaan osin ulkomailta, esimerkiksi Venäjältä, mutta myös Lounais-Suomesta, laivakuljetuksilla.

Enson suunnitellut investoinnit Itä-Suomessa mm. Varkaudessa eivät saa nyt viivästyä pohjoisen omistusjärjestelyjen seurauksena. Kun täällä ministeri on vakuuttanut, että näin ei tule käymään, että Enson kehittämisstrategia mm. Itä-Suomessa jatkuu, niin nyt kuitenkin eräät merkit ovat viitanneet siihen, että näin ei välttämättä kaikilta osin ainakaan alkuvaiheessa käyne. Muun muassa Imatran osalta jo tiedossa olevista investoinneista ja eräistä järjestelyistä on ainakin eräitä jätetty Enson ilmoituksesta pois, eli kaikkea sitä ei ole toteutettu, mikä oli toteutusvuorossa.

Tässä yhteydessä, kun ministeri Kääriäinen omiansa rauhoittaakseen ja tiettyä keskustapuolueen poliittista henkivakuutusta Lappiin var-

mistaessaan on järjestänyt miljardin markan tukipaketin, niin kyllä vähintään yhtä perusteltua Suomen kansantalouden, työllisyyden ja yleensä metsäsektorin kannalta olisi, että kauppa- ja teollisuusministeriö ja hallitus polkaisisivat myös nopeasti Itä-Suomen metsäteollisuuden investoinneille miljardin markan paketin, jotta nimenomaan ei nähtäisi vastakkain näitä kysymyksiä vaan kokonaisuutena mm. raaka-aineiden hyödyntämisen pohjalta.

Sinänsä on ongelmallista, että kun hallitus perustelee niin Pohjois- kuin Itä-Suomen ja metsäteollisuuden kannalta hyvänä tätä asiaa, niin kyllähän Veitsiluoto-ratkaisulla viedään metsäteollisuuden piiristä noin miljardi markkaa myös voimavaroja pois, eli investointivaraa viedään valtion kassaan. Kun muistetaan, että myös metsäverotuksella on luotu investointikynnystä, kantohinnan nosto tekee sitä, niin kyllä tässä tietyllä tavalla koko metsäteollisuuden kannalta on myös negatiivisia näkymiä siitä osin pidemmällä tähtäyksellä. Eli metsäteollisuutta ja metsäpolitiikkaa pitäisi tarkastella todella laajasti, aina verotuksesta lähtevien vaikutusten osalta.

Tämän vuoksi metsäpolitiikan asemaa on päätöksenteossa vahvistettava. Sitä pitäisi tehdä juuri metsäpoliittisen selonteon muodossa. Nythän ei ole täysin parlamentaarinen komitea työskentelemässä myöskään metsälainsäädännön uudistamisessa, vaan siinä on sekamuoto poliittisten ryhmien edustus kontra virkamiehet. Eduskunnassa täytyisi seuraavalla kaudella ottaa ihan eri ote metsäpolitiikan käsittelyyn. Se edellyttää myös hallinnossa sen aseman korostamista. Tässä yhteydessä tarvittaisiin maa- ja metsätalousministeriöön ihan erillinen metsäministeri ja hänelle ihan oman esikunta sillä tavalla, että maatalousalisteisuus kerrankin katkaistaan Suomen vientitulojen ja kansantalouden kannalta tärkeästä veturista.

Seuraavassa eduskunnassa juuri metsäministeri puoltaisi senkin takia paikkaansa, että seuraava eduskunta joutuu uudistamaan koko metsälainsäädäntömme 20- ja 50-luvun kaltaisella tavalla. Meidän täytyisi myös erityisesti valvoa kansallisia etujamme niin nolla- ja neitsytikuidun tuottamisessa prosessiin kuin myös kilpailurajoitteiden poistamiseksi EU-metsäpolitiikan muovaautumisessa. Meidän pitäisi pystyä vaikuttamaan nimenomaan EU:n piirissä pohdittuun yhteisön metsästrategiaan, johon meillä ja Pohjoismailla tietysti olisikin varsin hyvät vaikutusmahdollisuudet.

Toisaalta juuri metsätalouden merkitys koko kansantaloudelle ja työllisyydelle vain korostuu jatkossa, kun ajatellaan Pekkasen työryhmänkin työllisyyden parantamistavoitetta.

Nämä kaikki tekijät noin lyhyesti esille tuotuihin korostavat sitä, että maatalousalisteisuus on vihdoinkin katkaistava ja on saatava metsäministeri ja hallinto järjestettyä, valmistelu ja päätöksenteko, sillä tavalla, että metsätalouden merkitys todella korostuu. Tarvittavilta osin myös tehtäviä tulee siirtää kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalta tähän päätöksentekopuoleen.

Herra puhemies! Metsäteollisuudella on suuri merkitys. Pöyryn toimesta on arvioitu esimerkiksi Rauman sellutehtaan työllisyysvaikutuksia välillisten vaikutusten mallin pohjalta ja siellä on todettu niinkin kovia työllisyysvaikutuksia, että yhden sellutonnin lasketaan tuottavan 22 pysyvää työpaikkaa. Näin ollen, jos Rauman sellutehtaan kapasiteettia mietitään, niin kyse on niinkin mielettömän hyvästä vaikutuksesta kuin 11 000 työpaikasta välillisten vaikutusten mallin mukaan ajatellen. Tässä suhteessa, kun Suomen metsäteollisuudella on hyvät näkymät, meillä on raaka-ainetta, ammattitaitoa ja osaamista jalostukseen, niin nyt pitäisi kyllä lähteä laajasti kehittämään metsäteollisuutta niin Pohjois- kuin Itä-Suomessakin ja panostaa tähän asiaan. Se on panostusta työllisyyteen, hyvinvointiin ja huomiiseen.

Suomellahan ei ole paljon vahvuuksia, jos mietitään työllisyyden ja hyvinvointivaltion säilyttämismallia. Luontaisia vahvuksiamme ovat oikeastaan vain metsä- ja malmivarat, tietysti koulutustaso, hyvin toimiva infrastruktuuri, maan homogeenisuus ja turvallisuus. Nyt ei ole missään nimessä näitä ensiksi mainittuja aikanaan varaa jättää hyödyntämättä taloudellinen tilanteemme huomioon ottaen. Haluan tässä lopuksi alleviivata sitä, että metsäteollisuus on edelleen kiistatta vahva hiiva, jolla tavaratuotanto ja vienti on pidettävä käynnissä tässä maassa.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Väyrynen puheenvuorossaan totesi kannattavansa hallintoneuvostoja sellaisissa yhtiöissä, joissa on valtion määräamisvalta. On selvää, että valtion täytyy sellaisissa yhtiöissä joillakin taval-

la osoittaa olevansa isäntä talossa ja se on aivan perusteltua.

Minä olen aina lähtenyt siitä, että hallintoneuvostopaikat ovat eduskunnan ja kansanedustajien sivubisnestä. Mielellään mennään hallintoneuvostoihin, vaikka ei tiedetä alasta eikä alueesta öötä eikä aata. Voin sanoa sen, koska minullekin on tarjottu hallintoneuvoston paikkaa. Mutta koska tiesin, että en pysty siellä toimimaan niillä tiedoilla, mitä minulla alueesta on, niin olen sellaisesta kieltäytynyt. Minä olen aikanaan ollut Pohjolan Liikenteen hallituksessa ja huomasi olevani siellä yhtä tyhmä kuin ne muutkin kansanedustajat, jotka siellä olivat. Kukaan ei tiennyt koskaan sanoa mihinkään asiaan mitään. Yhtä hyvin meitä olisi edustanut siellä jonkinlainen vahakabinetti, olisi tullut huomattavasti halvemmaksi kuin kansanedustajien pitäminen siellä.

Toki täälläkin on sellaisia henkilöitä, jotka joltakin alueelta tietävät hyvinkin paljon. Mutta sanoisin, että keskimääräisesti kansanedustajat eivät ole hallintoneuvostoihin sopivia, koska he eivät hallitse tätä aluetta. Näin ollen, jos valtio edustaa hallintoneuvostojen kautta, pitää tavalla tai toisella järjestää asiantunteva edustus, joka pystyy kaikissa yhtiön asioissa käyttämään sitä valtaa, joka valtion puolelta on sinne uskottu, eikä yksinomaan ole kysymys siitä, että saadaan pikku sivubisneksiä, pari tonnia kuukaudessa ja muutamat vähän enemmänkin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, suullinen kyselytunti huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 19.38.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Keijo Koivukangas